

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ЛІТЕРАТУРА ДО ЗНАМЕННИХ
І ПАМ"ЯТНИХ ДАТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ
НА 1999 РІК

Бібліографічний довідник

Тернопіль, 1998

Упорядник	Іванко Н.К., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої літератури і бібліографії ДОУНБ
Редактор	Моліцька Г.С., заступник директора ДОУНБ з наукової роботи
Відповідальний за випуск	Вітенко В.І., директор ДОУНБ

Бібліографічний довідник "Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини в 1999 році" містить матеріали про визначні події та видатних людей, чиї життя і діяльність пов'язані з Тернопільщиною.

Для зручності користування на початку списку подано перелік основних ювілейних пам'ятних дат року, в кінці - "Іменний покажчик".

Матеріал систематизовано за хронологією дат, а в персоналіях - за алфавітом.

Видання розраховане на культурно-освітніх працівників, буде корисним також для лекторів, викладачів, студентів, широкого кола читачів, всіх, хто цікавиться історією рідного краю.

Розширити коло літератури даної тематики допоможуть видання: "Література про Тернопільську область за ... рік", краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською ДОУНБ.

Відбір літератури закінчено в вересні 1998 року.

Виносим подяку пп. Дуді І.М. - директору обласного художнього музею;

Стухляк М.П. - заступнику директора обласного краєзнавчого музею;

Головину Б.П. - голові обласного об'єднання Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім.Т.Шевченка;

Обласному методичному центру народної творчості.

ЗНАМЕННІ І ПАМ"ЯТНІ ДАТИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ
1999 РОКУ

СІЧЕНЬ

- 1 січня - 60 років від дня народження Давидка Тадея Ївстахійовича - актора.
- 1 січня - 70 років від дня народження Омеляна Ярослава Максимовича - графіка.
- 2 січня - 125 років від дня народження Біднова Василя Олексійовича - історика.
- 5 січня - 90 років від дня народження Данилишина Степана Івановича - художника.
- 7 січня - 110 років від дня народження Рудницького Михайла Івановича - театрального критика, письменника.
- 8 січня - 50 років від дня народження Мамчура Степана Олексійовича - живописця.
- 27 січня - 105 років від дня народження Шлемкевича Миколи - філософа, публіциста.
- 28 січня - 80 років від дня народження Корнієнка Олексі Зосимовича - українського драматурга.
- 28 січня - 85 років від дня народження Мельника Богдана - перекладача світової слави.
- 28 січня - 115 років від дня народження Парнаса Якова Оскарівича - біохіміка, академіка.

ЛЮТИЙ

- 4 лютого - 145 років від дня народження Мидловського Сидора Михайловича - актора і письменника.

БЕРЕЗЕНЬ

- 4 березня - 65 років від дня народження Вихруша Володимира Павловича - поета, професора.
- 7 березня - 125 років від дня народження Рубчака Івана Дем"яновича - актора.
- 10 березня - 60 років від дня народження Савки Ореста Івановича - режисера.
- 15 березня - 95 років від дня народження Храпливого Zenona Васильовича - вченого-фізика.
- 15 березня - 50 років від дня народження Чепурка Богдана - поета.

21 березня - 145 років від дня народження Думки Павла Андрійовича - письменника.

28 березня - 110 років від дня народження Герасимович Ганни Юліанівни - вишивальниці.

КВІТЕНЬ

-----

7 квітня - 130 років від дня народження Шпитка Осипа - письменника.

8 квітня - 125 років від дня народження Коссака Михайла Андрійовича - композитора.

12 квітня - 70 років від дня народження Петраша Осипа Осиповича - літературознавця.

18 квітня - 90 років від дня народження Смеречанського Ярослава Васильовича - композитора.

30 квітня - 80 років від дня народження Чайки Марії Максимівни - балетмейстера.

ТРАВЕНЬ

-----

15 травня - 145 років від дня народження Горбачевського Івана Яковича - академіка, біохіміка.

21 травня - 110 років від дня народження Зарицького Мирона Онуфрійовича - вченого-математика.

24 травня - 50 років від дня народження Пазізіна Миколи Івановича - живописця.

31 травня - 30 років з дня відкриття Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка.

ЧЕРВЕНЬ

-----

1 червня - 90 років від дня народження Пасіки Володимира - вченого-лікаря, письменника.

7 червня - 80 років з початку проведення Чортківської офензиви.

13 червня - 90 років від дня народження Старицького Мирослава Григоровича - оперного співака.

27 червня - 65 років від дня народження Загребельного Павла Івановича - народного артиста.

ЛИПЕНЬ

- 1 липня - 90 років від дня народження Дмоховського Леонтія - вченого, лікаря.
- 7 липня - 215 років від дня народження Бессера Віллібальда Готлібовича - вченого, ботаніка.
- 7 липня - 130 років від дня народження Топольницького Генрика Генриковича - композитора.
- 18 липня - 65 років від дня народження Горбатого Івана Романовича - поета, журналіста.
- 19 липня - 50 років від дня народження Бастюка Богдана Івановича - поета.
- 22 липня - 75 років від дня народження Горчинського Анатолія Аркадійовича - режисера, композитора.
- 22 липня - 60 років від дня народження Кусеня Богдана Семеновича - педагога, краєзнавця.
- 27 липня - 70 років від дня народження Гнатюка Івана Федоровича - поета.
- 29 липня - 150 років від дня народження Косач Ольги Петрівни (Олени Пчілки) - письменниці.

СЕРПЕНЬ

- 8 серпня - 350 років з дня укладення мирного договору під Зборовом.
- 10 серпня - 115 років від дня народження Струхманчука Якова Михайловича - графіка.
- 15 серпня - 120 років від дня народження Штокалка Павла Лукича - письменника.
- 19 серпня - 50 років від дня народження Хім"яка В"ячеслава Антоновича - актора.
- 24 серпня - 90 років від дня народження Коваль Сузанни Василівни - артистки.
- 29 серпня - 70 років від дня народження Пасіки Остапа Адамовича - різьбяр.

ВЕРЕСЕНЬ

- 4 вересня - 190 років від дня народження Словацького Юліуша - поета.
- 15 вересня - 125 років від дня народження Білинського Дмитра

Григоровича - скульптора.

23 вересня - 115 років від дня народження Яреми Якіма Якимовича
- літературознавця.

24 вересня - 105 років від дня народження Купчинського Романа
Григоровича - композитора, поета.

29 вересня - 155 років від дня народження Барвінського Осипа
Григоровича - українського письменника.

ЖОВТЕНЬ

-----

15 жовтня - 80 років від дня народження Петрика Андрія Івановича
- живописця.

28 жовтня - 115 років від дня народження Николишина Дмитра Ва-
сильовича - письменника, літературознавця.

жовтень - 60 років з часу створення Тернопільського державного
обласного архіву

ЛИСТОПАД

-----

15 листопада - 60 років від дня заснування Тернопільської облас-
ної наукової бібліотеки.

ГРУДЕНЬ

-----

8 грудня - 115 років від дня народження Опільського Юліана Льво-
вича - письменника.

9 грудня - 100 років від дня народження Косовського Якова Петро-
вича - письменника.

11 грудня - 110 років від дня народження Чубатого Миколи Дмитро-
вича - історика, вченого.

19 грудня - 60 років з часу організації Обласного методичного
центру народної творчості.

21 грудня - 70 років від дня народження Лупійчука Володимира Ва-
сильовича - скульптора, різьбяр.

22 грудня - 120 років від дня народження Юрчакової Ганни Сте-
панівни - артистки.

25 грудня - 90 років від дня народження Мазуркевича Михайла -
актора кіно.

*

*

*

- 180 років з дня заснування Крем"янецького ліцею.
470 років Великому Глибочку.
440 років Гусятину.
555 років Ланівцям.
545 років Монастириську.
435 років Скалату.
435 років Хоросткову.
850 років Шумську.
175 років від дня народження Гальки Гната Михайловича - фольклориста та етнографа.
115 років від дня народження Садовського Никифора - математика і фізика.
160 років від дня народження Устияновича Корнила Миколайовича - художника, письменника.

1 СІЧНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДАВИДКА ТАДЕЯ ІВСТАХІЙОВИЧА (1.01.1939)-
ДРАМАТИЧНОГО АКТОРА, РЕЖИСЕРА, ЗАСЛУЖЕ-
НОГО АРТИСТА УКРАЇНИ

Тадей Давидко народився 1 січня 1939 року в с.Тарнава Дольна (Польща). Закінчив театральну студію при Львівському драматичному театрі ім.М.Заньковецької, філологічний факультет Львівського університету. З 1961 року працює актором в Тернопільському драматичному театрі ім.Т.Шевченка.

Серед ролей: Гриць ("У неділю рано зілля копала" за О.Кобилянською), Марко ("Мати - наймичка" за Т.Шевченком), Михайло ("Не судилось" М.Старицького), Крижень ("Ключі до щастя" О.Корнієнка), Андрій ("Тарас Бульба" за М.Гоголем), Мустафа ("Роман Міжгір"я" за І.Ле) та багато інших.

ЛІТЕРАТУРА

Корнієнко О.З. Тернопільський театр ім.Т.Г.Шевченка.- К.: Мистецтво, 1980.- 102с., іл.

С. 30,59,62,69,78,89: Про Т.Давидка.

*

*

*

Медведик П. Мов два крила //Вільне життя.- 1980.- 12 груд. - (Акторські силуети).

Медведик П. З невичерпної криниці:/Сценічна історія драми Л.Українки за участю Т.Давидка/ //Ровесник.- 1971.- 25 лют.

Русова Н. Перекреслені хрести //Вільне життя.- 1967.- 5 квіт.

1 СІЧНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ОМЕЛЯНА ЯРОСЛАВА МАКСИМОВИЧА
(1.01.1929) - ГРАФІКА, ЧЛЕНА СПІЛКИ
ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

Ярослав Омелян народився 1 січня 1929 року в с.Мшана Городоцького району Львівської області. В 1963-1969р.р. навчався в Українському державному поліграфічному інституті ім.І.Федорова у Львові на графічному факультеті.

З 1972р. - в Тернопільському художньо-виробничому комбінаті Художнього фонду. Працює в галузі станкової і прикладної графіки, плакату, акварелі, екслібрису. З 1969 року - учасник художніх виставок у Тернополі, Львові, Києві, Пензі, Москві. Основні твори станкової графіки: "Народні месники", "Розподіл панської землі", "Портрет О.Маковея", триптих "Весілля", "Оновлений Тернопіль" та ін. Автор циклу гравюр про Другу Світову війну. Акварелі: "Портрет матері", "Ставок", "Весільний натюрморт" та ін. Твори зберігаються в музеях Львова, Пензи, Тернополя та містах області.

ЛІТЕРАТУРА

Ярослав Омелян: Акварель. Каталог.- Тернопіль, 1978.- 8с.

* * *

Герета І. Шлях митця //Тернопіль вечірній.- 1993.- 19 черв.

Дуда І. Поєдналися юність і зрілість //Ровесник.- 1979.- 12 лип.

Криворотько А. Осінь пана Ярослава виявилася щасливішою, ніж його весна. Ця осінь у повному розквіті //Тернопіль вечірній.- 1993.- 24 лип.

Паламар М. Мелодія штриха //Вільне життя.- 1979.- 17 лип.

Троянди посеред зими: Ярослав Омелян: Життєпис /Уклав І.Дуда //Тернопіль.- 1996.- №3.- С.53-54., фото.

Труш І. Тернопільська графіка в Італії //Тернопіль вечірній.- 1992.- 1 серп.

Омелян Ярослав Максимович //Мистецтво Тернопільщини: Інформ.-метод. рекомендації.- Тернопіль, 1990.- С.14.

2 СІЧНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БІДНОВА ВАСИЛЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА
(2.01.1874-1.04.1935) - УКРАЇНСЬКОГО
ІСТОРИКА, ПРОФЕСОРА

Народився Василь Біднов 2 січня 1874 року на Дніпропетровщині. Родом із селянської сім'ї. Вчився в Херсонському духовному училищі, потім в Одеській духовній семінарії, а відтак - у Київській духовній академії.

Тривалий час (до 1918 року) жив і працював у Катеринославі. Тут займався ґрунтовним дослідженням історії запорізької козаччини.

Його наукові розвідки з цієї проблематики не втратили значи-

мости.

У 1918 році дослідника запросили на посаду екстраординарного професора історії української церкви історико-філологічного факультету Українського державного університету в Кам"янці-Подільському. Згодом опинився на території Польщі.

У вересні 1921 року почався крем"янецький період життя В.Біднова: його запросили викладати історію церкви у місцевій духовній семінарії. Хоча цей період тривав недовго (навесні 1922-го В.Біднов через конфлікт з місцевою адміністрацією змушений був виїхати з Крем"янця), але був досить плідним. Викладацьку роботу вчений успішно поєднував з науковою: працював у архівах, досліджував музейні колекції. Редагував двотижневик "Православна Волинь", який видавала Волинська духовна консисторія, публікував тут свої праці. Кілька чисел двотижневика збереглися в науково-довідковій бібліотеці Державного архіву Тернопільської області.

Відомий краєзнавець Гаврило Чернихівський відзначає плідну роботу Василя Біднова у крем"янецькій "Просвіті". Саме з ініціативи професора у старовинному місті над Іквою побачили світ кілька книжок, у тому числі нині детально описаний у популярній і науковій літературі "Малий Кобзар". Із Крем"янця доля повела В.Біднова до Чехо-Словаччини. Тут він протягом шести років був професором історії української церкви в Українському Вільному університеті. Водночас викладав історію Запоріжжя та Степової України в Українській господарській академії у Подєбрадах.

1 квітня 1935 року професора не стало.

ЛІТЕРАТУРА

Гуцал П. Повернення Біднова //Вільне життя.- 1994.- 21 січ.- (Рядок з біографії краю).

Мельничук Б. Професор Василь Біднов: з Херсонщини до Варшави через Крем"янець //Тернопіль вечірній.- 1994.- 9 лют. - (Пам"ятні дати).

Ю.Г. Видатний український вчений Василь Біднов //Сучасність.- 1990.- №6.- С.111-116.

* * *

Біднов Василь (1874-1935) //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1993.- Т.1.- С.126.

5 СІЧНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДАНИЛИШИНА СТЕПАНА ІВАНОВИЧА
(5.01.1909-16.12.1973) - ХУДОЖНИКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДРАМТЕАТРУ
ІМ.Т.ШЕВЧЕНКА, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА
МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

Степан Іванович Данилишин народився 5 січня 1909 року в с.Юхимівці Волочиського району Хмельницької області, в селянській родині. В 1940 році закінчив Всеросійську Академію Мистецтв у м.Санкт-Петербурзі. Працював художником Брестського драматичного театру, а потім головним художником Коломийського театру.

З 1952 року він працював головним художником Тернопільського драмтеатру ім.Т.Г.Шевченка. Брав участь у виставках республікансь-

ких, персональних в м.Тернополі. Працював в основному в галузі теат-
рально-декоративного мистецтва, член Спільки художників України. В
1967 році йому присвоєно звання Заслуженого діяча мистецтв України.
Помер 16 грудня 1973 року в м.Тернополі.

ЛІТЕРАТУРА

Герета І.П. Картинна галерея Тернопільського краєзнавчого музею:
Путівник.- Львів: Каменяр, 1981.- 79с.

С.66: Про С.І.Данилишина.

Корнієнко О.З. Тернопільський театр ім.Т.Г.Шевченка.- К.: Мис-
тецтво, 1980.- 191с.

С.29,38,39,53,57,61,84:
Про С.Данилишина.

* * *

Корнієнко О. Сяйво буденності //Вільне життя.- 1970.- 6 січ.

* * *

Мистецтво Тернопільщини: Інформ.-метод. рекомендації.- Тер-
нопіль, 1990.- 40с.

С.6: Про С.Данилишина.

Данилишин Степан Іванович - український художник театру //Митці
України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.200.

Данилишин С.І. - український художник //Українські радянські ху-
дожники: Довідник.- К., 1972.- С.130-131.

7 СІЧНЯ

110 РОКІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
РУДНИЦЬКОГО МИХАЙЛА ІВАНОВИЧА
(7.01.1889-1.02.1975) - УКРАЇНСЬКОГО
ПИСЬМЕННИКА, ТЕАТРАЛЬНОГО КРИТИКА

Михайло Рудницький народився 7 січня 1889 року в Підгайцях на
Тернопільщині, в сім'ї нотаріуса.

Закінчив Бережанську гімназію та Львівський університет, у якому
здобув учений ступінь доктора філології. Продовжував освіту в Парижі
та Лондоні, де познайомився з багатьма діячами європейської культури.

М.Рудницький займається журналістикою: працює у газеті "Діло",
журналі "Світ", деякий час редагує журнал "Назустріч".

У 1937р. обраний професором української літератури Львівського
університету.

Автор багатьох літературознавчих праць "Між ідеєю і формою",
літературних портретів, досліджень і есе: "Негоди й пригоди", "Від
Мирного до Хвильового", "Творчі будні Івана Франка", "Письменники
зблизька" в трьох томах, "Змарнований сюжет", "В наймах у Мельпомени"
та ін. Переклав на українську мову твори О.Бальзака, П.Меріме та
інших класиків світової літератури.

Займався і питаннями лінгвістики.

Свідченням тому є книжка "Правопис і літературна мова"(1930), у
якій він обстоює новий погляд на літературну норму української мови,
правопис.

Як визначний фахівець в ділянці мов, і зокрема мов зарубіжних

літератур, не один рік був відповідальним редактором щорічного видання Львівського університету "Питання мови та літератури зарубіжних країн".

М.Рудницький був і талановитим організатором газетної і журнальної справи, редактором.

Помер 1 лютого 1975 року у Львові, де і похований.

ЛІТЕРАТУРА

Рудницький М. В наймах у Мельпомени: (Історія розвитку галицького театру. Спогади).- К.: Мистецтво, 1963.- 343с.

Рудницький М.І. Змарнований сюжет: Оповідання.- Львів: Кн.-журн. вид-во, 1961.- 80с.

Рудницький М. Не буду каятись...; Легше для серця:/Вірші/ //Молода муза: Альманах західноукр. поезії поч. ХХ ст.- К., 1989.- С.258-267.

Рудницький М.І. Ненаписані новели.- Львів: Каменяр, 1966.-249с.

Рудницький М.І. Непередбачені зустрічі:/Новели про видатних письменників, артистів, художників, учених різних країн/.- Львів: Каменяр, 1969.- 207с.

Рудницький М. Соломія Крушельницька //Соломія Крушельницька: Спогади. Матеріали. Листування. В 2 ч.- К., 1978.- Ч.1.- С.273-293.

Рудницький М. Творчі будні Івана Франка.- Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1956.- 33с.

* * *

Рудницький М. Бездолені і невтомні: До 100-річчя українського театру в Галичині //Жовтень.- 1964.- №4.- С.93-95.

Рудницький М. Визначний український артист /Й.Стадник/ //Вільна Україна.- 1940.- 4 берез.

Рудницький М. Виставка творчості художників //Вільна Україна.- 1940.- 6 трав.

Рудницький М. Кілька віршів //Сучасність.- 1993.- №4.- С.11-14.

* * *

Квіт С. Про еротичні поезії Михайла Рудницького //Сучасність.- 1993.- №4.- С.15-17.

Незабутні сюжети Михайла Рудницького //Качкан В.А. Українське народознавство в іменах: У 2 ч.- К., 1995.- Ч.2.- С.184-194.- Бібліогр.: С.193-194.

Дудар С. Видатний вчений, літератор //Нове життя.- 1988.- 7 січ.

Колодницький С. Він родом із Підгаєць //Нове життя.- 1989.- 19 січ.

Хома В. Письменник, науковець, публіцист //Вільне життя.- 1989.- 29 січ.

* * *

Рудницький Михайло Іванович (7.І.1889-1.ІІ.1975) //УРЕ.- 2-е вид.- К.,1983.- Т.9.- С.508.

Рудницький Михайло Іванович (7.01.1889-1.02.1975) //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.504.

8 СІЧНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МАМЧУРА СТЕПАНА ОЛЕКСІЙОВИЧА
(8.01.1949) - ЖИВОПИСЦЯ, ЧЛЕНА
СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

Народився Степан Мамчур 8 січня 1949р. в с.Немирівка Рівненської області. У 1965-69р.р. вчився у Львівському училищі прикладного мистецтва ім.І.Труша, в 1972-77р.р. - Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва. З 1977 року працює в Тернопільському художньо-виробничому комбінаті Художнього фонду. Працює в галузі станкового і монументального малярства. Паралельно викладає малювання в середніх школах.

Основні твори: "М.Островський", "Надзбручанки", "Вихідний день". Монументальні твори "Медицина", декоративний рельєф у вестибюлі Тернопільської онкодиспансерної лікарні та ін.

ЛІТЕРАТУРА

Козаріс О. Живопис Миколи Мамчура //Свобода.- 1992.- 7 квіт.

Шпорчук П. Поезія полотен Степана Мамчура //Свобода.- 1993.- 29 черв.- (Слово про колегу).

* * *

Дуда І. Степан Мамчур //Тернопіль: Художники Тернопільщини.- 1994 .- N2-3.- С.59., іл., портр.

Мамчур Степан Олексійович //Мистецтво Тернопільщини: Інформ.-метод. рекомендації.- Тернопіль, 1990.- С.25.

27 СІЧНЯ

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ШЛЕМКЕВИЧА МИКОЛИ (27.01.1894-1966) -
ФІЛОСОФА, ПУБЛІЦИСТА, ГРОМАДСЬКОГО
ДІЯЧА

До останнього часу ім"я цього визначного філософа, публіциста, громадського і політичного діяча, дійсного члена НТШ було майже невідоме в Україні.

Народився Микола Шлемкевич 27 січня 1894 року в с.Пилява Бучацького району, в сім"ї священика. Навчався в Бучацькій народній школі, Бучацькій, а згодом Львівській гімназій та у Віденському університеті. Але науку перервала Перша Світова війна, яка різко змінила долю майбутнього вченого. Під час московської окупації Галичини 1915

році 21-річного юнака заарештовують і вивозять у Сибір, де він перебував до революції, а тоді переїжджає в Київ. У Києві й на Київщині Шлемкевич пробув приблизно п'ять років, переживши до дна триумф і трагедію української революції та державного відродження. Повернувшись до Галичини, кидається наздоганяти втрачений у війні й революції час: відновлює свої студії у Віденському університеті і закінчує їх 16 липня 1926 року доктором філософії, захистивши дисертацію про боротьбу за суть філософії та переломі 19 і 20 століть.

У 1928-1929р.р. доповнює свою філософську освіту в Парижі, в університеті Сорбона.

Повернувшись із Парижу співпрацює в "Літературно-науковому віснику". Тоді стає відомим і популярним серед читачів його псевдонім М.Іваненко. 1934 року Наукове Товариство ім.Шевченка у Львові видає працю Шлемкевича "Філософія". Під час Другої світової війни стає співредактором книжкових видань "Українського видавництва" (Краків-Львів). Після війни живе у Німеччині, де вчителює в українській гімназії. Бере участь у реорганізації Українського Державного Центру й утворенні Української Національної Ради в письменницькому об'єднанні "Мур", у виданні "Енциклопедії українознавства". Веде невтомну діяльність як публіцист, і як співредактор журналів "Проблеми", "На чужині" та ін.

Останній етап діяльності й життя Миколи Шлемкевича проходить у США, куди він переселяється 1949 року. Тут розвиває далі свою власну науково-публіцистичну діяльність. Виходять його нові книжки "Українська синтеза чи українська громадянська війна?" (1946-47р.р.), "Загублена українська людина" (1954), "Галичанство" (1956), "Верхи життя і творчости" (1958).

Висока освіта й культура, допитлива думка, чисте й чесне українське серце надали цим книжкам особливого значення.

У них Шлемкевич веде бій за перемогу людини, зокрема української, над зловорожою силою. Головним твором останнього періоду його життя став журнал "Листи до Приятелів". Він створив його власною працею і впливом, завойовуючи з кожним роком нових читачів і передплатників.

Помер 1966 року.

ЛІТЕРАТУРА

Шлемкевич М. 1917-20 роки й українське суспільство //Сучасність.- 1971.- №5.- С.85-99.

Шлемкевич М. Загублена українська людина: Уривок із праці /Підгот. К.Кіндрась //Жінка.- 1996.- №10.- С.14-15.

* * *

Життєпис д-ра Миколи Шлемкевича //Бучач і Бучаччина: Іст.-мемуарн. зб. - Нью-Йорк; Торонто, 1972.- С.165-167.

Ліщинська О. Микола Шлемкевич - мислитель ХХ століття //Дзвін.- 1998.- №4.- С.103-105.

Мельник В. Микола Шлемкевич - український та американський філософ //Тернопілля, 95: Регіон. річник.- Тернопіль, 1995.- С.350-357.

* * *

Бойчук І. Він був великим соборником //Нова доба.- 1994.- 8 лют.

Мельник В. Український філософ Микола Шлемкевич //Літ.Україна.- 1994.- 7 квіт.

Тарнавський О. Світоглядова публіцистика Миколи Шлемкевича //Су-часність.- 1987.- N12.- С.65.

28 СІЧНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КОРНІЙКА ОЛЕКСИ ЗОСИМОВИЧА
(28.01.1919) - УКРАЇНСЬКОГО ДРА-
МАТУРГА

Олекса Корнієнко народився 28 січня 1919 року в с.Петрівському на Чернігівщині. Виростав на берегах зачарованої Десни. Закоханість у красу вкраїнського села зберіг на довгій дорозі творчого життя.

Вчився в Київському залізничному технікумі, потім у драматичній студії при Державному академічному театрі ім.І.Франка. Після війни працював актором Житомирського драматичного театру.

З 1949 року на журналістській роботі, а з 1965 року - помічник головного режисера по літературній частині Тернопільського театру ім.Т.Г.Шевченка.

Пише першу п'єсу "У вогні" - посилає її на суд відомому драматургові Івану Кочерзі. Висока оцінка п'єси скріпила віру в творчі можливості.

Світло рампи побачили його чимало п'єс: "Ключі до щастя", "Поема сонячної долини", "Ціною любові" та ін.

У творчому доробку О.Корнієнка є оповідання, нариси, десятки рецензій на вистави і кінофільми. Він - автор кількох пісень.

Основна тема п'єс Корнієнка - це людська особистість на крутих поворотах, в напружених соціально-побутових і морально-психологічних ситуаціях. Про свої п'єси автор говорить: "Кожна п'єса дорога мені, бо ж у кожній - частка мого серця, моїх думок...".

ЛІТЕРАТУРА

Корнієнко О. Дорогою ціною: Драматична повість на 2 частини за М.Коцюбинським.- Тернопіль, 1994.- 35с.

Корнієнко О. Ключі до щастя: Комедія на 4д.- К.: Держлітвидав УРСР, 1961.- 128с.

Корнієнко О. Не тією стежкою: Комедія на 4д. - К.: Рад. письменник, 1956. - 89с.

Корнієнко О. П'єси.- К.: Дніпро, 1979.- 349с.

Корнієнко О. Солов'ї співають навесні: Комедія на 2д.- К.: Держполітвидав України, 1962.- 124с.

Корнієнко О.Тернопільський театр ім.Т.Г.Шевченка.- К.: Мистецтво, 1980.- 101с.

Корнієнко О. Ціною любові: Драма на 3д. - К.: Дніпро, 1964.- 96с.

Грінченко В., Корнієнко О. Під тихими вербами: Народна драма на 2 дії, 8 картин /П'єса О.Корнієнка.- Тернопіль: Поліграфіст, 1995.- 55с.

Коцюбинський М. Дорогою цінок: Драматична повість на дві частини /П"еса Олекси Корнієнка. Відпов. за вип. П.Тимочко.- Тернопіль, 1994.- 35с.

* * *

Корнієнко О. Грані таланту //Вільне життя.- 1994.- 17 черв.

Корнієнко О. Остання борозна: Оповідання //Вільне життя.- 1983.- 5,6,8 квіт.

Корнієнко О. Родовий корінь:(окремі розділи повісті) //Вільне життя.- 1990.- 29 черв.

Корнієнко О. Чоботи для сина: Оповідання //Україна.- 1987.- N34.- С.8-10.

* * *

Герман О. На стрімких перехрестях //Свобода.- 1994.- 29 січ.- /Наші ювіляри/.

Криворотько А. Олексі Корнієнку - 75 //Тернопіль вечірній.- 1994.- 29 січ.

Ляховський І. Стежки у дивосвіт //Вільне життя.- 1989.- 22 січ.

Медведик П. Театр - його життя //Вільне життя.- 1979.- 28 січ.

Мінц Б. Колізії і лілії: Роздуми над п"есами Олекси Корнієнка //Тернопіль.- 1994.- N1.- С.72-75.

28 СІЧНЯ

85 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МЕЛЬНИКА БОГДАНА (28.01.1914) -
ПЕРЕКЛАДАЧА СВІТОВОЇ СЛАВИ

Народився Богдан Мельник 28 січня 1914 року в с.Велика Плавуча Козівського району. Середню освіту здобув у Тернополі - закінчив тут українську гімназію. Ще її учнем у 1930 році вперше потрапив до рук польської поліції. У 1933 році поліція знову арештувала Б.Мельника - його звинуватили в поширенні антиурядових листівок. Через два роки він потрапив до тюрми втретє.

В 1936 році прийняв запрошення провідних громадян села Вовче Львівської області вести там культурно-освітню працю. Тут Б.Мельник швидко активізував роботу Народного дому. Поширював українську літературу, організовував концерти, вистави. Згодом працював у читальні "Просвіти" в Ярославичах.

Кінець війни застав Б.Мельника в Німеччині - у переселенському таборі в Регенсбурзі. Тут він закінчив трирічну школу англійської мови. Опанував її там досконало, так що згодом, після переїзду до Канади, почав перекладати перлину української поезії - "Лис Микита" І.Франка. Працював над перекладом багато літ, використовуючи кожен хвилину.

І ось у 1978 році англійський світ і українці в діаспорі дізналися про появу "найкращого з найкращих творів для дітей" українського письменника Івана Франка в перекладі Б.Мельника.

Так завдяки нашому землякові франковий "Лис Микита" помандрував світом.

У творчому доробку Б.Мельника є переклади й інших творів Каменяра - поем "Мойсей" і "Панські жарти", багатьох віршів. Не побоявся вихідець з Тернопільщини підступитися до такої твердині, як "Слово о полку Ігоревім" - і поетичний штурм виявився успішним. Герої нашого безсмертного епосу заговорили англійською.

ЛІТЕРАТУРА

Богдан Мельник - перекладач "Лиса Микита" //Зборівщина над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи: Іст.-мемуарн. і літ. зб. - Торонто; Сідней, 1985.- С.941-942.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів:"Поллі", 1998.- 705с.

С.65,589: Про Б.Мельника.

Мельничук В. Перекладач "Лиса Микита" //Вільне життя.- 1991.- 10 верес.

28 СІЧНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПАРНАСА ЯКОВА ОСКАРОВИЧА
(28.01.1884-29.01.1949) - ВИДАТНОГО
БІОХІМІКА, АКАДЕМІКА

Яків Парнас народився 28 січня 1884 року в м.Тернополі. Середню освіту здобув у Львові, де закінчив гімназію. З 1902р. по 1904р. Я.О.Парнас навчався у Вищій технічній школі в Берліні.

Вдосконалював освіту в Страсбурзькому /1905/ і Цюрихському /1906-1907р.р./ університетах. В Цюриху він працював під керівництвом знаменитого професора Ріхарда Вільштеттера, який доручив молодому хіміку синтезувати амфі-нафтохінон, що не вдалося здійснити жодному із науковців. Парнас блискуче справився із роботою і вперше одержав у кристалічному стані 2,6 - нафтохінон, який виявився - дуже нестійкою сполукою.

В 1907р. в Мюнхенському університеті він захищає дисертацію про амфі-нафтохінони. В двадцяти трьох річному віці одержує науковий ступінь доктора філософії. Працює при кафедрі фізіологічної хімії Страсбурзького університету спершу асистентом, а з 1913 по 1915р.р. доцентом. Тут сформувався стиль досліджень Парнаса, що поєднував високу вимогливість та строгість до якості експерименту з гострим відчуттям нового. В 1910-1911р.р. Парнас тимчасово працює на Зоологічній станції в Неаполі, а в 1914р. - в Кембріджі, де його застав початок Першої Світової війни.

В 1916-1919р.р. - професор Варшавського університету, а 1920-1941р.р. - директор інституту медичної хімії у Львівському університеті.

В 1944-1948р.р. Парнас працює директором інституту біохімії АН СРСР, одночасно в 1943-1949р.р. - завідує Лабораторією Фізіологічної хімії АН СРСР.

Основні наукові праці, яким посвятив ціле життя, торкались в основі м"язового скорочення. В 1912р. були опубліковані результати досліджень про утворення глікогену в печінці із гліцеринового альдегіду та праці про механізми синтезу і розпаду цукрів в організмі

тварин. Вивчав також проблему розпаду та утворення глікогену за нормальних та патологічних станів організму. Вперше встановив кількісний зв'язок між зникненням глікогену і утворенням молочної кислоти на ізольованому м'язі жаби за час його скорочення.

За Варшавського періоду життя Парнас головну увагу спрямував на підготовку підручника "Фізіологічна хімія" на польській мові, який був випущений в 1922р.

У Варшаві, а потім, у Львові він за короткий час створив великий колектив талановитих учнів і розгорнув разом з ними плідотворну дослідницьку діяльність.

Завдяки цьому Львівський інститут медичної хімії стає на одне з перших місць серед провідних світових центрів біохімічної науки.

Помер Парнас 29 січня 1949 року в Лук'янівській тюрмі.

Посмертно реабілітований.

ЛІТЕРАТУРА

Гонський Я.І. Парнас Яків Оскарович - видатний біохімік ХХ століття //Матеріали наукової конференції "Україна і світова наука": Зб. праць.- Тернопіль, 1997.- Вип.2.- С.18-20.

Шноль С. Яков Парнас /1884-1949/- великий біохімік //Знання - сила.- 1997.- №4.- С.66-71.

4 ЛЮТОГО

145 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МИДЛОВСЬКОГО СИДОРА МИХАЙЛОВИЧА
(4.02.1854-18.07.1916) - УКРАЇНСЬКОГО
АКТОРА, ТЕАТРАЛЬНОГО ДІЯЧА І ПИСЬМЕН-
НИКА

Народився Сидір Мидловський в с.Саджавка Івано-Франківської області. Ще з дитинства виявляв здібності до музики і літератури. Почав писати драматичні твори та пісні ще під час навчання у Станіславській гімназії. Його перший твір мелодрама "Капрал Тимко" була написана в 1875 році.

С.Мидловський - автор побутових драм "Нещасна любов", перекладів та переробок, драматичних творів з польської та німецької літератур.

Декілька пісень С.Мидловського з його мелодрам пішли в народ. Вони стали народними піснями і широко побутують в нашому краї.

Його пісня "Родимий краю, село родиме" була улюбленою піснею С.Крушельницької.

У 1890-1909р.р. С.Мидловський живе у Тернополі. Тут, за винятком мелодрами "Капрал Тимко", написані всі його твори.

В цей період працював режисером аматорського театру в Тернополі, довгі роки працював головою хорového товариства "Боян". У 1914 році С.Мидловський виїхав у Львів, де й помер 18 липня 1916 року.

ЛІТЕРАТУРА

Загайкевич М. Музичне життя Західної України другої половини ХІХ ст.- К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1960.- 191с.

С.108-113: Про С.Мидловського.

Український драматичний театр: Нариси історії: В 2т. Т.1. Дожовтневий період.- К.: 1967.- 516с.

С.293,310: Про С.Мидловського.

Чарнецький С. Вибране.- Львів: Кн.-журн. вид-во, 1959.- 203с.
С.127-143: Про С.Мидловського.

* * *

Дорош І. Сидір Мидловський і "Міщанське братство" //Вільне життя.- 1991.- 24 жовт.

Медведик П. Український театр на Тернопільщині //Вільне життя.- 1961.- 18 лип.

* * *

Мидловський Сидір //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.398.

4 БЕРЕЗНЯ

65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ВИХРУЩА ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА
(4.03.1934) - УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА, ДОКТОРА
ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА

Володимир Вихрущ народився 4 березня 1934 року в с.Августівка Козівського району, у селянській родині. Навчався у Конюхівській восьмирічній школі. Закінчив Львівський фінансово-кредитний технікум, Одеський кредитно-економічний інститут, аспірантуру.

Працював завідувачем відділу у районній газеті, головою колгоспу, завідувачем райфінвідділу, деканом факультету Тернопільського фінансово-економічного інституту. Упродовж багатьох років - заступником голови Тернопільського облвиконкому. Нині він доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій Тернопільської академії народного господарства.

Має понад сотню наукових праць, видав кілька навчальних посібників.

А з іншого боку: член Спілки письменників - з 1976 року, автор більше 18 поетичних збірок і двох збірників пісень. Один з перших лауреатів республіканської, а нині вже й Міжнародної премії братів Лепких.

ЛІТЕРАТУРА

Вихрущ В. Барви сонця: Поезії.- К.: Рад. письменник, 1972.- 63с.

Вихрущ В. Веління серця:/Поезії/.- К.: Рад. письменник, 1979.- 102с.

Вихрущ В. Вірші та поеми.- К.: Дніпро, 1986.- 206с.

Вихрущ В. Дороги долі: Поезії.- Тернопіль: Просвіта, 1994.- 162с.

Вихрущ В. З висоти долі.- Тернопіль: Збруч, 1997.- 225с.

Вихрущ В. З розумової криниці: Поетичні мініатюри.- Тернопіль: ВО "Оріон", 1994.- 92с.

Вихрущ В. Квіти надії.- Тернопіль, 1991.- 181с.

Вихрущ В. Козачок.- Тернопіль, 1994.- 15с.

Вихрущ В. Кроком, руш! : Пісні.- Тернопіль: Б.В., 1995.- 43с.;
ноти.- /Українському війську присвячується/.

Вихрущ В. Мамина світлиця: Вірші та поеми.- К.: Рад. письменник,
1991.- 156с.

Вихрущ В. На крилах любові: Поезії.- Львів: Каменярь, 1988.- 135с.

Вихрущ В. Подих весни: Поезії.- Львів: Каменярь, 1980.- 95с.

Вихрущ В. Поезії.- К.: Дніпро, 1982.- 187с.

Вихрущ В. Полум'я калини.- Львів: Каменярь, 1988.- 135с.

Вихрущ В. Світ починався з любові: Поезії.- Тернопіль, 1995.-
93с.

Вихрущ В. Світло душі.- Тернопіль, 1991.- 86с.

Вихрущ В. Серпень душі моєї: Поезія.- Львів: Каменярь, 1990.-
134с.

Вихрущ В. Утверджую день: Поезії.- К.: Рад. письменник, 1975.-
55с.

Вихрущ В. Чебрець: Поезії.- Львів: Каменярь, 1977.- 63с.

Вихрущ В. Шлях до волі.- Тернопіль: Просвіта, 1992.- 176с.

Вихрущ В. Рідному місту: Триптих //Тернопіль вечірній.- 1994.-
28 верес.

Вихрущ В. Чому ми бідні, і хто у цьому винен? Із виступу на
Конгресі інтелігенції Тернопілля професора, д-ра екон. наук, чл.
Спілки письменників України //Тернопіль вечірній.- 1995.- 8 листоп.

* * *

Вихрущ В.П. Бізнес-план - основа успіху.- Тернопіль, 1996.- 81с.

Економіка підприємств /М-во освіти України. Терноп. академія на-
родного господарства. Під ред. д-ра екон. наук, проф. В.Вихруща,
канд. екон. наук доц. П.Харіва.- Тернопіль, 1995.- 204с.

Вихрущ В. та ін. Макроекономічне регулювання підприємницької
діяльності: Теорія і практика.- Тернопіль, 1996.- 55с.

Вихрущ В.П.Основи бізнесу: Підручник.- Тернопіль: Збруч, 1998.-
Т.1.- 193с.

* * *

Вихрущ В. Троянди на мечях: Пісні.- Тернопіль: Збруч, 1998.- 93с.

Ви - моя радість, Ви - мої крила:/Пісня. Ноти/ /Сл. В.Вихруща.
Муз. І.Вовчака //Свобода.- 1995.- 14 листоп.

Кличе пісня в село:/Пісня/ Сл. В.Вихруща. Муз. І.Вовчака //Сво-

бода.- 1995.- 24 серп.

Повстанська армія: /Пісня/ Сл.В.Вихруща. Муз.М.Волотного //Свобода.- 1995.- 13 жовт.

* * *

Два його крила: Коротка біогр. довідка В.Вихруща. Вірш "Доля" //Вільне життя.- 1994.- 4 берез.

Демків Б. "І в дорогу далеку...": Володимир Вихрущу - 60! //Тернопіль вечірній.- 1994.- 2 берез.

Жук Г. Поезія натхненних днів //Ровесник.- 1984.- 6 берез.

Сварник А. Щедрість душі //Жовтень.- 1984.- №3.- С.133.

Сім"я Г. Перші кроки в поезію //Рад. слово.- 1984.- 3 берез.

Соколик І. Щоб не згасло полум"я //Вільне життя.- 1989.- 19 лют.

Ткачук М. Сонце на долоні //Вільне життя.- 1982.- 11 лип.

Хома В. Митець і вчений //Вільне слово.- 1994.- 19 берез.

Щедрий серпень його душі //Свобода. - 1994.- 26 лют.

7 БЕРЕЗНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
РУБЧАКА ІВАНА ДЕМ"ЯНОВИЧА
(7.Ш.1874-11.V.1952) - ДРАМАТИЧНОГО
АКТОРА, СПІВАКА, ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА
УКРАЇНИ

Народився Іван Рубчак 7 березня 1874 року в м.Калуші на Прикарпатті. Навчався у гімназії, працював актором драми у Львівському українському мандрівному театрі.

Вперше виступив на Тернопільській сцені у 1894 році, у трупі "Тернопільські театральні вечори" (1916-1917р.р.).

Незабутніми в історії культури Тернопільщини залишились його виступи в оперних партіях Карася /"Запорожець за дунаєм" Гулака-Артемовського/, Мефістофеля /"Фаус" Гуно/, Степана /"Утоплена" Лисенка/ та інші.

В складі українських театральних труп був на гастролях у нашому краї і в 20-30р.р.

Помер І.Рубчак 11 травня 1952 року у Львові, тут і похоронений.

ЛІТЕРАТУРА

Бучма А. З глибин душі:/Статті і спогади/.- К.: Держ. вид-во образотворч. мистецтва і муз. літ., 1959.- 187с.

С.8,11: Про І.Рубчака.

Заньківчани: Львів. держ. ордена Труд. Червоного Прапора акад. укр. драм. театр ім.М.Заньковецької: Збірник.- К.: Мистецтво, 1972.- 187с.

С.60-61: Про І.Рубчака.

Мар"ян Крушельницький: Спогади. Статті.- К.: Мистецтво, 1969.- 183с.

С.68-71: Про І.Рубчака.

Медведик П. Катерина Рубчакова.- К.: Мистецтво, 1989.- 107с.

С.15-17: Про І.Рубчака.

Ревуцький В. В орбіті світового театру.- К.; Харків; Нью-Йорк, 1995.- 243с., іл.

Про І.Рубчака див.: "Покажчик імен" С.227.

Рудницький М.І. В наймах у Мельпомени.- К.: Мистецтво, 1963.- 343с., порт.

С.221-230: Про І.Рубчака.

Український драматичний театр: Нариси історії. В 2т. Т.1. Дожовтневий період.- К., 1967.- 516с.

С. 310-311, 335, 416-427, 429,432: Про І.Рубчака.

* * *

Кирчів Р. Перший хоробрый з мандрівного театру //Жовтень.- 1985.- N1.- С.76-83; N2.- С.90-100.

Медведик П. "Запорожець за Дунаєм" в Галичині: /У виконанні І.Рубчака/ //Вільне життя.- 1963.- 17 лют.

Медведик П. Зустріч з Іваном Рубчаком:/Спогад про актора "Тернопільських театральних вечорів"/ //Ровесник.- 1976.- 19 черв.

Медведик П. Оперний співак Іван Рубчак //Вільне життя.- 1974.- 12 берез., іл.

Чиб Д. Іван Рубчак у житті й на сцені (1874-1952) //Березіль.- 1993.- N7-8.- С.166-170.

* * *

Рубчак Іван Дем"янович (7.03.1874-11.05.1952) - драматичний актор і співак //Митці України. Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.503.

10 БЕРЕЗНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
САВКИ ОРЕСТА ІВАНОВИЧА (10.03.1939)
- РЕЖИСЕРА, НАЧАЛЬНИКА УПРАВЛІННЯ
КУЛЬТУРИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

Орест Савка народився 10 березня 1939 року в с.Крогульці Гусятинського району. Навчався у Київському Державному інституті культури на спеціалізації режисера. Проходив стажування у театральних режисерів О.Їфремова, Ю.Любимова, Г.Товстоногова. Відвідував лекції видатних режисерів кіно М.Донського, М.Ромма. Працював актором обласного драматичного театру ім.Т.Г.Шевченка. Працював у Красноярському краї у шахті, служив у війську, був головою Копичинського райсоюзспорту, актором Тернопільського драмтеатру ім.Т.Шевченка. З 1965 - головний режисер Копичинського народного драматичного театру, який

тепер носить ім'я Богдана Лепкого.

Поставив більше 50 вистав, серед яких "Лісова Пісня" Л.Українки, "Підступність і кохання" Ф.Шіллера, "Гайдамаки" за Т.Шевченком, "Мотря" за Б.Лепким та ін.

Зараз О.Савка займає посаду начальника управління культури облдержадміністрації.

ЛІТЕРАТУРА

Савка О. Клим Чічка-Андрієнко: Славетний тенор з Копичинець //Тернопілля"95.: Регіон. річник.- Тернопіль, 1995.- С.669-671.

Савка О. Театр живе турботою //Вільне життя.- 1978.- 5 серп.

* * *

Всеукраїнська творча лабораторія режисерів любительських театрів: Буклет.- Тернопіль-Копичинці, 1993.- 24с.

Жолдак В. Тернопільський триптих //Культура і життя.- 1986.- 4 трав.

Розп. про Копичинський драмтеатр і його організатора і режисера О.Савку.

Лаврушко З. Ролі Ореста Савки //Прапор комунізму.- 1979.- 28 лип.

Щасливий неповторний світ:/Про режисера Копичинського нар. театру О.Савку //Ровесник.- 1989.- N10 (5-11 берез.).

15 БЕРЕЗНЯ

95 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ХРАПЛИВОГО ЗЕНОНА ВАСИЛЬОВИЧА
(15.03.1904-1.10.1983) - ВИДАТНОГО
ВЧЕНОГО, ФІЗИКА-ТЕОРЕТИКА

Найбільшої слави з усієї родини зажив Зенон Храпливий. Він один з перших українських фізиків-теоретиків, і внесок його в розвиток науки є загально визнаним.

Шкода, що слава і визнання оточували вченого більшу частину життя на чужині, де він жив після Другої світової війни. Сьогодні ім'я і наукові здобутки З.Храпливого стають відомими на рідній землі.

Народився З.Храпливий 15 березня 1904 року в селі Лисівці Заліщицького району. Школу закінчив у Тернополі, куди родина переїхала після смерті батька. В роки Першої світової війни Івана, Романа і Євгена Храпливих забирають в австрійську армію, а мати із Зеноном опиняються у Відні. Тут він відвідує гімназію. Наприкінці 1918 року Софія Храплива з наймолодшим сином поселяються в Збаражі. Через деякий час Зенон починає працювати. Однак потяг до знань, бажання вчитися перемагають, і юнак самостійно освоївши курс навчання, заочно складає екзамени на атестат зрілості в Тернопільській гімназії.

У 1923 році стає студентом Віденського університету, де студіює математику і фізику. Переводиться до Ягеллонського університету у Кракові. Матеріальна скрута не дає можливості деякий час вчитися. І лише в 1926 році юнак відновлює навчання у Львівському університеті, по закінченні якого отримує диплом вчителя фізики і математики.

Спочатку З.Храпливий працює в гімназіях Перемишля, а потім у 1-й

академічній гімназії Львова.

Він усе більше тягнеться до наукової роботи, його захоплює квантова механіка.

У 1932 році здобуває ступінь доктора наук.

В січні 1934 року обирається дійсним членом Наукового Товариства ім.Т.Г.Шевченка. В 1939р. працює у Львівському університеті. Отримує посаду професора кафедри теоретичної фізики, призначається прорек - тором з навчальної роботи.

Працювати вченому було нелегко, бо в тодішніх умовах звичними були доноси і наклепи, справжня інтелігентність вважалася пережитком старого ладу, а любов до рідного народу і його культури часто-густо розцінювалася владою як прояв "українського буржуазного націоналізму". Влітку 1944 року З.Храпливий покидає рідну землю. Спочатку опинився в Мюнхені. Тут протягом трьох років завідував кафедрою фізики Міжнародного вільного університету.

В 1948 році переїжджає до США, де отримує посаду професора фізики в Сент-Луїському університеті, що в штаті Міссурі. Він надалі займається проблемами квантової теорії поля, опираючись на більш досконалий математичний аналіз.

Свої наукові праці публікує переважно у "Фізичному журналі" - найбільш авторитетному спеціальному виданні США.

Помер видатний вчений 1 жовтня 1983 року в США.

ЛІТЕРАТУРА

Жила В. Зіновій-Володимир Храпливий //Збаражчина: Зб. статей, матеріалів і споминів.- Нью-Йорк, 1980.- Т.1.- С.591-593.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі", 1998.- 705с.

С.597: Про З.Храпливого.

* * *

Гуцал П. Перший з родини Храпливих //Вільне життя.- 1994.- 5 лип.- (Рядок з біографії краю).

Тацуняк П. Науковий семінар присвячений пам"яті професора Зенона Храпливого //Вісник НТШ.- 1994.- N10-11.- С.26.

Тацуняк П. До 90-ліття проф. Зенона Храпливого //Вісник НТШ.- 1994.- N8-9.- С.14-15.

* * *

Храпливий Зіновій (15.03.1905-1.10.1983) //Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі 1895-1995.- Дрогобич, 1995.- С.95.

15 БЕРЕЗНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЧЕПУРКА БОГДАНА (15.03.1949) - УК-
РАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Богдан Чепурко народився 15 березня 1949 року в селі Осівці Бу-чацького району. Закінчив Коропецьку середню школу-інтернат. Завіду-вав сільським клубом в с.Зелена на Тернопільщині. Вищу освіту здобув у Львівському державному університеті. За фахом - філолог. Був нау-

ковим працівником музею народної архітектури та побуту у Львові. Нині - завідувач відділом журналу "Дзвін". Член Спілки письменників України з 1990 року. Автор збірок поезій "Сонячна дорога" /1984/, "Код спадковості" /1989/, а також книжок для дітей.

ЛІТЕРАТУРА

Чепурко В. Сонячна дорога: Поезії.- Львів: Каменяр, 1984.-53с.

Чепурко В. Фронтовики; Новобудови; Озимина: /Вірші/ //Пісня і праця.- Львів, 1974.- С.154-156.

Чепурко В. "Забрунився лан-океан..."; "Поля змикаються за річкою сумною...":/Поезії/ //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. N2.- 1991.- С.76.

Чепурко В. Із сонцем, місяцем, зорею: Вірші //Дзвін.- 1995.- N1.- С.2-5.

Чепурко В. Невбиті вірші; Почаїв //Жовтень.- 1989.- N8.- С.8-11.

* * *

Гаврильцьо І. Від Богдана Чепурка і Марії Чумарної //Русалка Дністрова.- 1995.- N7.

21 БЕРЕЗНЯ

145 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДУМКИ ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА
(21.03.1854-19.11.1918) - УКРАЇНСЬКОГО
ПИСЬМЕННИКА, ГРОМАДСЬКОГО
ДІЯЧА

Павло Думка народився 21 березня 1854р. в Купчинцях Козівського району, в бідній селянській родині. Батьки скоро повмирали від важкої праці і малий Павло залишився на вихованні у свого старшого брата Михайла. Успішно закінчує початкову школу в рідному селі. Він і далі тягнеться до науки. Деякий час юнак працює і навчається в купчинського дядя, знайомиться з ремеслом столяра у Тернополі. Потім у Львівській різьбярській школі - в якогось львівського столяра.

В 1876р., найнявшись на роботу до відомого москвофільського письменника і громадського діяча Івана Наумовича у м.Скалаті, П.Думка привчається до бджільництва.

Спеціальність столяра пригодилася на селі. Добрий майстер мав повагу в земляків, пильна праця давала копійчину. З ініціативи Думки при купчинецькій читальні були організовані хоролий, драматичний і сільськогосподарський гуртки та товариства тверезості.

П.Думка допомагає О.Вітошинському створити великий чоловічий хор у сусідньому селі Денисові з селян навколишніх сіл, який у 80-90р.р. XIX ст. нараховував майже 100 учасників і прославився на всю Галичину.

Немалу роботу провів П.Думка в рідному селі у боротьбі проти пияцтва. У 1887р. засновує перший кооператив. Головою ради кооперативу селяни обирають його.

Діапазон діяльності Павла Думки помітно розширюється. Його ім'я стає відомим у Тернополі, Львові, в багатьох надзбручанських селах.

Поезії П.Думки і статті з'являються у журналах і газетах. По-

ет-селянин не обмежується лише культурницькою роботою, він твердо стає в обороні селянських інтересів.

Взагалі, більшість його віршів насліджені оптимізмом, вірою у сили народу, надихають надією. Він був талановитим письменником-сатириком і гумористом.

Ім'я Павла Думки користувалося заслуженою популярністю ще при його житті. Його любили селяни як активного громадського діяча, як доброго порадника і заступника.

Помер П.Думка 19 листопада 1918 року в своєму рідному селі, де й похований.

ЛІТЕРАТУРА

Думка П.А. Веснянка: Вибрані поезії, статті, виступи.- Львів: Каменярь, 1970.- 111с.

Думка П. Жіноча доля; До руських хлопів: Вірші //Антологія української поезії. В 6т. Українська дожовтнева поезія. Твори поетів XIX поч. XX ст. - К., 1984.- Т.3. - С.204-205.

Молитва рільника: Ювілейне видання до 140 років з дня народження П.Думки /Упоряд. В.Хома.- Тернопіль: Діалог, 1994.-175с.

Думка П. Марш кошового; "Чо-сьте, браття, потрухліли..." //Стрілецька голгофа: Спроба антології.- Львів, 1992.- С.46-48.

Думка П. Жіноча доля; До руських хлопів: /Вірші/ //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. N2.- 1991.- С.17-18.

* * *

Волосенко П. Спогади про д-ра Кирила Трільовського і "Січі" //Гей, там на горі "Січ" іде!...: Пам'ятна книга "Січей" /Зібр. й упоряд. П.Трільовський.- К., 1993.- С.106-109.

Згадується П.Думка.

Критика і журналістика //Історія української літератури: В 8т. Література початку XX ст.- К., 1968.- Т.5.- С.33-73.

С.48: Про П.Думку.

Лучук В. Зерна давнього засіву //Літ. Україна.- 1970.- 4 груд.
Рец. на книгу: Думка П.
Веснянка: Вибрані поезії,
статті, виступи.- Львів: Каменярь, 1970.- 111с.

Франко І. Із поезій Павла Думки //Зібрання творів. У 50т.- К., 1980.- Т.28: Літературно-критичні статті (1890-1892).- С.89-92.

* * *

Блажкевич І. Осяяний Каменярем: Спомин про поета-селянина Павла Думку //Вільне життя.- 1968.- 1 груд.

Збручак М. Співець селянської долі //Прапор комунізму.- 1983.- 31 берез.

Клос С. Міст через століття: творчість Павла Думки співзвучна сьогоднішньому дню //Тернопіль вечірній.- 1994.- 4 черв.

Медведик П. Павло Думка //Вільне життя.- 1959.- 17 листоп.

Тимочко П. На могилі Павла Думки //Вільне життя.- 1990.- 29 квіт.

Хома В. Вони були побратимами //Вільне життя.- 1989.- 30 груд.

Хома В. Павло Думка //Жовтень.- 1968.- N11.- С.122-125.

Хома В. Побратим Каменяра //Рад. слово.- 1989.- 27 квіт.

Хома В. Селянський співець //Перемога.- 1984.- 12 трав.

Хома В. Тарас Франко /син Франка/ про Павла Думку //Тернопіль вечірній.- 1994.- 2 берез.

* * *

Думка Павло Андрійович (21.03.1854-19.11.1918) //УРЕ.- 2-е вид. - К., 1979.- Т.3.- С.494.

Думка Павло Андрійович (21.Ш.1854-19.ХІ.1918) //УЛЕ.- К., 1990.- Т.2.- С.126.

28 БЕРЕЗНЯ

110 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГЕРАСИМОВИЧ ГАННИ ЮЛІАНІВНИ
(28.03.1889-31.03.1974) - ВИШИВАЛЬ-
НИЦІ, ТКАЛІ, ЗАСЛУЖЕНОГО МАЙСТРА НА-
РОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Ганна Герасимович народилася в селі Пилипче Борщівського району. Малою дівчиною взяв Ганну до себе дід, що жив у селі Старі Кути на Покутті. З цим Прикарпатським краєм пов'язана і творча доля талановитої нашої землячки.

Проживала Герасимович у м.Косові, на Гуцульщині.

Вона - талановитий майстер чудових зразків художньої і декоративної вишивки, гуцульського орнаменту. Створила безліч оригінальних композицій для килимів, скатертин, доріжок.

Творчі пошуки вишивальниці поєднуються з роботою косівських різьбярів по дереву. Герасимович пише і художні картини олійними фарбами.

Серед них відзначаються краєвиди Прикарпаття "Зимовий пейзаж", "Будиночок в горах" та численні етюди.

Г.Герасимович брала участь у республіканських, всесоюзних виставках. Її вишивки прикрашають багато музеїв нашої країни та за кордоном.

За великі заслуги у народному мистецтві її присвоєно звання Заслуженого майстра народної творчості України.

Померла Ганна Юліанівна 31 березня 1974 року у м.Косові.

ЛІТЕРАТУРА

Дуда І. Борщівщина літературна, мистецька, наукова //Літопис Борщівщини. Вип. 5.- Борщів, 1995.- С.71-84.

С.79: Ганна Герасимович.

Кара-Васильєва Т.В. Творчі дивосвіту.- К.: Рад. школа, 1984.- 175с.

С.70-71: Про Г.Герасимович.

Музей народного мистецтва гуцульщини: Путівник по музею в місті Коломиї.- Ужгород: Карпати, 1970.- 106с.

С.85-88: Про Г.Герасимович.

Українські радянські художники: Довідник.- К.: Мистецтво, 1972.- 563с.

С.93: Про Г.Герасимович.

* * *

Велигоцька Н. Майстриня з Гуцульщини //Культура і життя.- 1974.- 28 берез.

* * *

Герасимович Ганна Юліанівна (28.III.1889-31.III.1974) //УРЕ.- 2-е вид. - К., 1978.- Т.2.- С.540.

Герасимович Ганна Юліанівна (28.III.1889-31.III.1974) //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.155.

7 КВІТНЯ

130 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ШПИТКА ОСИПА (7.04.1869) - ПИСЬМЕННИКА,
АКТОРА, КОМПОЗИТОРА

Осип Шпитко народився 7 квітня 1869 року в с.Городниці на Гусятинщині. Нормальну школу закінчив у Говилові Великім. Вчився в Тернопільській учительській семінарії. Працював актором в українських і польських театрах Галичини, диригував хорами. Друкувався в журналі "Монітор". Писав також музику до власних польських та українських текстів. З 1899 року став співробітником газети "Діло". У Чернівцях редагував "Буковину".

Видав сатирично-гумористичні книжки "Пекельні листи Антихриста до Люцифера", "Новомодний співаник", "Хруніяда".

У "Літературно-Науковому Віснику"/1901р./ надруковане його автобіографічне оповідання "Вирід". Емігрувавши до Бразилії, став писати португальською мовою, видав там збірку оповідань "У могилі життя"/1930/.

Вірші О.Шпитка друкувалися у книзі "Молода Муза".

Дата смерті О.Шпитка невідома.

ЛІТЕРАТУРА

Шпитко Осип /Молода Муза: Антологія західноукр. поезії поч. ХХст.- К., 1989.- С.204-208.

Шпитко О. Мое бажання; Марії з Рибачків; Солтисовій у альбом:/Вірші/ //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. Вип.2-й.- 1992.- С.56-57.

* * *

Дивне життя письменника-бунтаря і мрійника //Боднарук І. "Між

двома світами": Вибрані статті про укр. письменників /Упоряд. В.Оліфіренко.- Донецьк, 1996.- С.163-167.

Бубній П. Осип Шпитко: Коротка біографічна довідка //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. Вип. 2-й.- 1992.- С.56.

Ляшкевич П. Житіє Осипа Шпитко: Легенда. Біографія. Творчість //Дзвін.- 1997.- №10.- С.114-118.

8 КВІТНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОССАКА МИХАЙЛА АНДРІЙОВИЧА (8.04.1874-15.06.1948) - КОМПОЗИТОРА І ДИРИГЕНТА

Михайло Коссак народився 8 квітня 1874 року в с.Горішня Вигнанка Чортківського району. Ази нотної грамоти і деякі навички хормейстера перейняв Михайло у батька. Бучацька гімназія, де навчався, славилася добрим хором і співом і музикою.

Далі - Львівська консерваторія... У 1893-1896 роках працював хористом, хормейстером і педагогом-вокалістом у польській оперетковій трупі Ю.Мишковського (1852-1913), відомого співака, обдарованого режисера. Три роки праці з Ю.Мишковським у гастрольях від Стрия аж до Кракова були доброю практичною школою для нього як майбутнього диригента Українського театру товариства "Руська бесіда" в період 1896-1914р.р. З іменами диригента М.Коссака і режисера Й.Стадника пов'язана нова сторінка в історії українського музичного театру дожовтневого часу. Зокрема, в 1904-1912р.р. у театрі "Руської бесіди" вони беруть напрям на оперу та класичну оперету.

Вперше на українській сцені поставили "Продану наречену" Б.Сметани, "Гальку" С.Монюшка, "Роксолану" Д.Січинського, "Івгенія Онегіна" П.Чайковського та багато інших. М.Коссак зробив інструментовку опери "Роксолана" Д.Січинського, написав музику до багатьох вистав. Для підготовки музичного репертуару у 1899-1908р.р. при театрі існувала музично-драматична студія, де педагогом-вокалістом працював М.Коссак. Його учнями були співаки театру К.Рубчакова, Іван Рубчак, Василь Коссак, Ольга Бучма-Левицька, Софія Стадникова та інші.

Композитор К.Стеценко в оглядовій статті "Музика на українській сцені" відніс М.Коссака до найталановитіших диригентів театральних труп початку ХХ століття, відзначаючи, що "диригує досить гарно, оркестр веде дуже талановито: нюансує розумно й артистично".

У 20-30 роках викладав музику в Кам'янець-Подільському інституті народної освіти та в музичній школі. Був автором романсів, маршів, обробок народних пісень.

Помер 15 червня 1948 року.

ЛІТЕРАТУРА

Галицькі композитори і цитристи другої половини ХІХ століття //Михальчишин Я. З музикою крізь життя.- Львів, 1992.- С.168-172.

С.170: Про М.Коссака.

Історія української музики. В 6т. -К.: Наук. думка, 1992.- Т.4. /1917-1941/.- 593с.

Медведик П. Катерина Рубчакова.- К.: Мистецтво, 1989.- 107с.

С.11,12,21: Про М.Коссака.

Український драматичний театр: Нариси історії. В 2т. Т.1. Дожовтневий період.- К.: Наук. думка, 1967.- 519с.

С.310,425,427: Про М.Коссака.

Чернецький С. Вибране.- Львів: Кн.-журн. вид-во, 1959.- 203с.

С.160: Про М.Коссака.

* * *

Медведик П. Опері Джузеппе Верді на Україні:/Згадується М.Коссака/ //Вільне життя.- 1964.- 28 січ.

Медведик П. Яскравінь:/Оперети Ф.Легара на сцені Західної України/ //Вільне життя.- 1970.- 26 черв.

* * *

Коссака Михайло Андрійович /8.IV.1874-15.VI.1948/ //УРЕ.- 2-е вид. - К., 1980.- Т.5.- С.445.

Михайло Андрійович Коссака /8.IV.1874-15.VI.1948/ //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.321.

12 КВІТНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПЕТРАША ОСИПА ОСИПОВИЧА
(12.04.1929) - ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ,
КРИТИКА

Осип Петраш народився 12 квітня 1929 року в Горохолині Богородчанського повіту на Станіславщині в родині греко-католицького священника. Закінчив Богородчанську середню школу і філологічний факультет Львівського державного університету. Працював у школах Дрогобиччини, а з 1964 - викладач кафедри педагогіки і психології Дрогобицького педагогічного інституту ім.І.Франка.

Через два роки був звільнений з роботи "за зв'язки з учасниками антидержавної змови у Львові, зокрема з Михайлом Горинем". Того ж 1966 переїжджає до Тернополя, вчителює в школах міста. Потім - доцент кафедри української літератури Тернопільського педінституту. Друкуватися почав у 1956 в колишній дрогобицькій обласній газеті "Радянське Слово" та міській - "Нафтовик Борислава". Виступає в жанрі критики і літературознавства. У республіканських журналах "Вітчизна", "Жовтень", "Прапор", "Радянське літературознавство", "Україна і література в школі", "Україна", опублікував низку досліджень про життя і творчість Івана Франка, С.Коваліва, Т.Бордуляка та інших діячів української культури. Упорядник і автор вступної статті до збірки поезій В.Шашкевича "Зільник". Його перу належить літературний портрет "Руська трійця", монографія "Руська трійця. М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я.Головацький та їхні літературні послідовники"/1986/.

До 150-річчя виходу "Русалки Дністрової" виступив на сторінках журналу "Кур'єр Юнеско"/1989, N4/ з науковою розвідкою про цей альманах.

У США вийшла збірка статей "Огонь в одязі слова"/1995/. Має численні публікації, що стосуються давнього і сучасного літературного процесу, в "Літературній Україні", "Вільному житті", "Ровеснику" та інших часописах.

ЛІТЕРАТУРА

Петраш О. "Руська трійця": М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я.Головацький та їхні літературні послідовники.- К.: Дніпро, 1986.- 230с.

Петраш О. Невідомий Тимотей Бордуляк //Тернопілля"95: Регіон. річник.- Тернопіль, 1995.- С.405-407.

Петраш О. Духовні твори Маркіяна Шашкевича //Шашкевичіана: Маркіян Шашкевич в історії української культури.- Тернопіль, 1995.- С.28-30.

Петраш О. Маловідома повість Богдана Лепкого з повоєнного життя комбатантів (ветеранів) Української Галицької Армії "Зірка" //Богдан Лепкий - видатний український письменник: (Зб. статей і матеріалів урочистої академії,присвяченої 120-річчю від дня народження письменника).- Тернопіль, 1993.- С.122-129.

* * *

Петраш О. Квітка з підземелля: Нещодавно вийшло цікаве дослідження про славетну "Руську трійцю" //Вільне життя.- 1988.- 8 квіт.

Петраш О., Гаврилів В. Кривавим листом котить листопад: Листопад 1918р. ЗУНР //Вільне життя.- 1994.- 22 листоп.- /Рядок з біографії краю/.

Петраш О. На землі Галицькій:/Про перші кроки творів Шевченка в Зах. Україні/ //Літ. Україна.- 1992.- 3 лют.

Петраш О. Невідомі автографи М.Шашкевича //Рад. літературознавство.- 1986.- №11.- С.64-67.

Петраш О. Непрочитані сторінки: Нове про Тимотея Бордуляка //Жовтень.- 1985.- №9.- С.88-96.

Петраш О. Останні роки Якова Головацького //Жовтень.- 1980.- №6.- С.116-118.

Петраш О. Поет із зламаним крилом: До 175-річчя від дня народження А.Могильницького //Жовтень.- 1987.- №2.- С.91-96.

Петраш О. Покликані словом поета //Вільне життя.- 1986.- 26 листоп.

Петраш О. Світоч землі галицької //Вітчизна.- 1961.- №12.- С.170-178.

* * *

Слабошпицький М. Роман Іваничук: Літ.-критич. нарис.- К.: Рад. письменник, 1989.- 205с.

С.87-90: Про О.Петраша.

* * *

Бондар М. Голос "Руської трійці":/Рец. на кн. О.Петраша "Руська

трійця" / //Друг читача.- 1987.- 4 черв.

Велиган Я. Пагілля "Русалки Дністрової": /Про книгу О.Петраша "Руська трійця" / //Ровесник.- 1972.- 21 верес.

Дем"ян Г. В. "Руська трійця" //Укр. мова і літ. в школі.- 1973.- №2.- С.94-95.

Михайленко І. "Огонь в одежі слова": Збірка О.Петраша під такою назвою вийшла в Америці //Свобода. - 1995.- 1 лип.-/Книги земляків/.

Хома В. "Руська трійця" //Зоря комунізму.- 1973.- 20 берез.

18 КВІТНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СМЕРЕЧАНСЬКОГО ЯРОСЛАВА ВАСИЛЬОВИ-
ЧА (18.IV.1909) - КОМПОЗИТОРА, ДИ-
РИГЕНТА, ПЕДАГОГА, МУЗИКАНТА

Народився Ярослав Смеречанський 18 квітня 1909 року в Коломиї на Прикарпатті, в родині залізничника. Уже в ранньому дитинстві він захоплювався музикою, піснями, тому батьки віддають його навчатися гри на скрипці.

Подальше вдосконалення скрипкової гри проходило в Заліщицькій учительській семінарії /1923-1928/.

Тут Ярослав звів свої задуми з улюбленим вчителем Осипом Маковеем, відчув потяг до хорового диригування. Для подальшого навчання вступає до Станіславської, а згодом до Львівської консерваторії, закінчує її з відзнакою по класу скрипки у професора С.Кребса в 1932 році. Працює диригентом хору і вчителем в школі.

Найбільших успіхів досягає з хором с.Чернелиця.

У 1942 році Я.Смеречанський одержує роботу в Заліщиках, інспектора відділу освіти і вчителя середньої школи.

Увесь вільний час віддає творчій праці, організовує мішаний хор і пише для нього партитуру Служби Божої. Організовані хори Я.Смеречанським у Заліщицькій школі /хор хлопчиків/ і в Будинку культури /мішаний/ отримали визнання, зайняли призові місця на конкурсах хорів в м.Києві. Організований ним хор у с.Добровлянах став відомий в усій Україні: у 1957 році став лауреатом республіканського і все-союзного конкурсів, учасником VI Всесвітнього фестивалю молоді і студентів у Москві.

З 1959 року починає працювати із новоствореною чоловічою капелю "Гомін" при Заліщицькому Будинку культури, яка за короткий час стала відомою в області і за її межами.

За час диригентської діяльності організував понад 20 хорових колективів у районі і в сусідніх Чернівецькій та Івано-Франківській областях. Я.Смеречанський проявив себе і як талановитий композитор.

ЛІТЕРАТУРА

Їх, Україно, пам"ятай; Якщо ти українець; Чи то був сон; На схилах Дністра; Я до тебе лечу; Стомлений сівач; Як матері /Муз. Я.Смеречанського //Вихрущ В. З Україною в серці.- Тернопіль, 1996.- С.3-5, 16-21, 44, 77.

Вітер віє, трава шумить; Нема мого миленького; Червона калина гірка, не солодка; Шумить, гуде дібровонька; Та й кувала зозуленька: Пісні, запис. Я.Смеречанського //Пісні Тернопільщини: Пісенник.- К.,

1993.- Вип.2.- С.54,61,83,132,554.

З-за гори сходить ясне сонечко; Моя хатина; Ой гаю мій, гаю:
Пісні, запис. Я.Смеречанського //Пісні Тернопільщини: Пісенник.- К.,
1989.- Вип.1.- С.350,382.

Земля пахне чебрецем. Муз. Я.Смеречанського. Сл. В.Вихруща
//Вільне життя.- 1970.- 24 трав.

Літа молодії: Муз. Я.Смеречанського. Сл. Г.Ткачук //Вільне жит-
тя.- 1965.- 31 січ.

Ой у полі три дороги биті: Муз. Я.Смеречанського. Сл.
Р.Лубківського //Вільне життя.- 1968.- 17 берез.

Перші квіти: Муз. Я.Смеречанського. Сл. А.Рудневої //Вільне жит-
тя.- 1978.- 8 берез.

Сади розквітають: Муз. Я.Смеречанського. Сл. П.Голубничого
//Вільне життя.- 1968. - 21 квіт.

* * *

Верига В. Там, де Дністер круто в"ється.- Львів, 1993.- 178с.
С.164,166,297,288: Про
Я.Смеречанського.

Вершигора М. З піснею здружений //Вільне життя.- 1979.- 19 квіт.

Вершигора М. Життя з піснею //Колос.- 1979.- 17 квіт.

Личук О. Один з орлів України //Колос.- 1992.- 19 верес.

Личук О. Повінчав талант з добою //Колос.- 1995.- 18 листоп.

Лубкович М. Співець оновленого краю //Ровесник.- 1979.-17 квіт.

Мулярчук Р. На стежках духовних //Відродження.- 1991.- 9 лип.
/Славетні земляки/.

Павлишин С. Невсипущий музичний діяч //Колос.- 1988.- 28 трав.

* * *

Білоткач П. У дарунок квіляру //Вільне життя.- 1998.- 4 лип.

30 КВІТНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЧАЙКИ МАРІЇ МАКСИМІВНИ (30.04.1919)
- ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА КУЛЬТУРИ,
БАЛЕТМЕЙСТЕРА

Марія Чайка народилася 30 квітня 1919 року в м.Лисва Пермської
обл. /Росія/. Закінчила Свердловську хореографічну школу /1940/.

У 1949-90р.р. - керівник народного самодіяльного ансамблю танцю
Чортківського районного Будинку культури ім.К.Рубчакової. Кращі пос-
тановки танців: "Чортківська трембулянка", "Чортківські вечор-
ниці", "Привітальний", "Світанок", "Полька половинка".

Під керівництвом п.Чайки колектив неодноразово був переможцем

різних оглядів-конкурсів і фестивалів.

За сумлінну працю нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора, Грамотою Президії Верховної Ради України, Відмінник народної освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

Чайка М. Іскристі мелодії //Вільне життя.- 1972.- 15 листоп.

* * *

Попов А. Марія Чайка, балетмейстер //Вільне життя.- 1967.- 29 серп.

Попов А. Народний танцювальний Чортківського будинку культури //Робітн. газета.- 1965.- 28 лют.

15 ТРАВНЯ

145 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГОРБАЧЕВСЬКОГО ІВАНА ЯКОВИЧА
(15.05.1854-24.05.1942) - АКАДЕМІ-
КА, БІОХІМІКА

Народився Іван Горбачевський 15 травня 1854 року в Зарубинцях Збарзького району. Закінчив Тернопільську гімназію, медичний факультет Віденського університету.

З 1875 року працював у ньому. В 1883-1917р.р. - професор чеського університету в Празі, /1902-1903р.р. - його ректор/. І.Горбачевський склав 4-томний підручник з хімії, виданий українською і чеською мовами.

Професор Горбачевський користувався заслуженим визнанням. Його учнями були чехи і українці, німці і французи. Він не замикався в науковій роботі, а активно працював у галузі суспільної гігієни, у Науковому Товаристві ім.Т.Шевченка.

Помер Іван Горбачевський 24 травня 1942 року. Похований на кладовищі св.Матвія в Празі.

Світова наука в області лікарської хімії ще до сьогодні живе ідеями геніального українського вченого й багато проблем ще чекають свого вирішення.

Науковою спадщиною займаються вчені спеціалісти, але кожний українець повинен знати його ім'я.

Це був вчений світової слави, ректор Карлового університету, перший міністр здоров'я, великий Українець-патріот, який боровся за український університет у Львові і в Празі, довголітній ректор Українського Вільного Університету в Празі, опікун українських студентів на чужині. Це був геніальний вчений, достойна людина, великий патріот.

ЛІТЕРАТУРА

Геник-Березовська З. Карлів університет у Празі і українці в ньому //Укр. календар.- Варшава, 1978.- С.73-76.

С.75: І.Горбачевський.

Головацький І. Іван Горбачевський /1854-1942/: Життєписно-бібліографічний нарис.- Львів, 1995.- 125с.

Гонський Я.І. Іван Горбачевський - визначний вчений України і

Чехословаччини //Матеріали наукової конференції "Україна і світова наука"/Зб. наук. праць. Вип.1/.- Тернопіль, 1993.- С.21-26.

Зайцев М. Іван Горбачевський //Збаражчина: Зб. статей, матеріалів і споминів.- Нью-Йорк; Торонто, 1980.- С.511-519.

Іван Горбачевський //Літопис землі Збараської.- Збараж, 1996.- С.48.

Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20-50-ті роки ХХ ст.- К.: Наук. думка, 1994.- 349с.

С.48: Про І.Я.Горбачевського.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі", 1998.- 705с.

С.5,180,182,655: Про І.Горбачевського.

Юркевич О.Г. Український вчений світової слави //Аксіоми для нащадків: Укр. імена у світовій науці: Зб. нарисів.- Львів, 1991.- С.152-160.

* * *

Бундза П. З історії створення та діяльності Українського Вільного Університету в Празі /1921-1945р.р./: /Участь вчених Тернопільщини у створенні вищої школи за кордоном - С.Дністрянського, С.Рудницького, І.Горбачевського та ін./ //Шлях перемоги.- 1995.- 4 листоп.

Василега-Дерибас Л., Гришук Б. Апостол правди і науки //Вільне життя.- 1994.- 17 трав.

Герета І. Двоє з енциклопедії //Ровесник.- 1967.- 19 листоп.

Головацький І. Наукова конференція на честь ювілею Івана Горбачевського //Вісник НТШ.- 1994.- N10-11.- С.27.

Гонський Я. Іван Горбачевський - наша гордість і слава //Свобода. - 1992.- 30 квіт.

Дністрянський С. Доповідь на святочних зборах у Празі з нагоди вісімдесятиліття від дня народження І.Горбачевського //Тернопіль.- 1995.- N1.- С.47-49.

Погрібний В. Визначний хімік-патріот України //Український вчений.- 1997.- N3-4 /трав./.

Подільчак М. Вагомий внесок у світову науку //Народне здоров'я.- 1994.- N9 /черв./.

Траф"як М. Іван Горбачевський: відомий і невідомий //Тернопіль.- 1995.- N1.- С.46-47.

Юркевич О. Іван Горбачевський - український вчений світової слави //Визвольний шлях.- 1993.- N6.- С.706-713.

Юркевич О. Геніальний вчений, великий патріот, гідна людина

//Народне здоров"я.- 1994.- №9 /черв./.

* * *

Горбачевський Іван Якович /3.У.1854-24.У.1942/ //УРЕ.- 2-е вид.
К., 1979.- Т.3. - С.106.

Горбачевський Іван /1854-1942/ //Енциклопедія українознавства.-
Львів, 1993.- Т.2. - С.411.

Горбачевський Іван Якович /15.У.1854-24.У.1942/ //Історія Ака-
демії наук Української РСР.- К., 1982.- С.673.

Горбачевський Іван //Пундій П. Українські лікарі: Біобібліогр.
довідник.- Кн.1: Естафета поколінь національного відродження.- Ль-
вів; Чикаго, 1994.- С.60-62.

* * *

Про присвоєння імені академіка І.Я.Горбачевського Тернопільсько-
му медичному інституту: Постанова Кабінету Міністрів України з 1 по
20 лип. 1992р. //Урядовий кур"єр.- 1992.- №31 /лип./.- Орієнтир
інформ.рекламний додаток до газети "Урядовий кур"єр" №30.

Наукова конференція на честь ювілею Івана Горбачевського:/у Ль-
вові/ //Вісник НТШ.- 1994.- №10-11.- С.27.

Диморучко В. Вшанування пам"яті геніального земляка:/Відкриття
меморіальної дошки на честь великого вченого І.Горбачевського/
//Тернове поле.- 1995.- 8 лип.

Тарасенко В. Пам"яті видатного земляка: Відбулася наук.-практич-
на викладацько-студентська конференція, присвячена 140-й річниці від
дня народження І.Горбачевського //Тернопіль вечірній.- 1994.- 28
трав.

Барельєф вченого на фасаді медичного:/На головному корпусі ін-ту
відкрито меморіальну таблицю з барельєфом відомого вченого, нашого
земляка І.Горбачевського/ //Свобода.- 1995.- 1 лип.

21 ТРАВНЯ

110 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЗАРИЦЬКОГО МИРОНА ОНУФРІЙОВИЧА
(21.05.1889-19.08.1961) - ВЧЕНОГО
МАТЕМАТИКА, ПЕДАГОГА

Мирон Онуфрійович Зарицький народився 21 травня 1889 року в
с.Могильниці Тербовлянського району, в родині сільського священика.
Початкову школу закінчив у селі Кривому в свого діда Антона Сло-
невського, та ще до неї він самотужки навчився читати, писати і ра-
хувати.

У 1899 році поступає до першого класу Бережанської гімназії. У
1907 році до Віденського університету, потім переводиться до
Львівського. Тут студіює переважно математичні та фізичні дис-
ципліни, а також займається філософією, самотужки вивчає французьку
мову. Маючи великий нахил до наукової праці, М.Зарицький, як і бага-
то інших вчених - українців, не міг отримати роботу у вищій школі, а
тому почав свою працю по різних середніх школах Галичини.

В 1922-1924р.р. працював учителем Тернопільської української гімназії.

В 1925р. він переїжджає до Львова, де працює в українській гімназії. Займається науковою роботою. 24 березня 1927 року Мирона Зарицького обрали дійсним членом Наукового Товариства ім.Т.Шевченка.

У 1930р. він представляв Наукове товариство ім.Шевченка на Першому всесоюзному математичному з'їзді в Харкові. У 1930 році Львівський державний університет присудив Зарицькому вчений ступінь доктора філософії. Він надрукував близько 20 наукових праць у львівських та деяких іноземних виданнях, сформувався як серйозний математик з філософським ухилом.

Він був визнаним авторитетом у теорії множин і математичній логіці.

Як філософ, він цікавився теорією ймовірностей і питаннями математичної статистики. Будучи людиною з гострим почуттям громадянського обов'язку, М.О.Зарицький провадив широку пропаганду наукових знань у пресі. Переклав із французької мови на українську С.Банаха "Курс функціонального аналізу".

Для Мирона Онуфрійовича були характерними глибина думки, уміння спростити складне явище і встановити його основні закономірності. Педагог він був неперевершений. Студенти могли годинами слухати лекції, які він читав. До людей, що його оточували, ставився просто і широко, був надзвичайно людяним і чуйним.

Коло зацікавлень М.О.Зарицького не замикалось самою лише математикою. Він був обізнаний із природничими науками, світовою літературою, філософією, захоплювався музикою та поезією. Вільно розмовляв польською, німецькою, російською. Крім того, писав математичні статті англійською, італійською та іспанською мовами.

Помер 19 серпня 1961 року у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Мирон Зарицький //Повернення із забуття: невідомі імена видатних фізиків, математиків, вихідців із Тернопільщини - дійсних членів НТШ.- Тернопіль, 1995.- С.59-64.

М.О.Зарицький - фундатор української математичної культури //Возняк Г. Математики - дійсні члени Наукового Товариства ім.Т.Г.Шевченка у Львові.- Тернопіль, 1994.- С.37-43.

Маланюк М.П., Возняк Г.М. Стежинки до коренів істини: Маловідомі факти з історії розвитку педагогіки математики на Україні.- Тернопіль: Збруч, 1993.- 57с.

С.44-53: М.Зарицький.

Методичні ідеї в працях М.Зарицького //Маланюк М. Нариси з історії розвитку шкільної математичної освіти в Україні.- Тернопіль, 1994.- С.56-65.

Пташник В.Й. Поет математики //Аксиоми для нащадків: Укр. імена у світовій науці. Зб. нарисів.- Львів, 1991.- С.41-56.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі".- 1998.- 705с.

С.5,47,57,438,439,660:
Про М.Зарицького.

Возняк Г. Фундатор математичної науки //Відродження.- 1991.- 6 лип. - /Славетні земляки/.

Возняк Г. Були знаними у всьому світі, хоч працювали без зарплати //Зах. Україна.- 1993.- 9-15 трав.

Добре слово в декілька рядків //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі 1898-1944.- Дод. №3.- Тернопіль, 1992.- С.85.

Липницька Л. Видатний вчений - математик //Трудова слава.- 1979.- 29 трав.

Чайковський М., Ониськів М. Поет і філософ математики //Вільне життя.- 1968.- 22 серп.

* * *

Зарицький Мирон Онуфрійович /23.У.1889-19.УШ.1961/ //УРЕ.- 2-е вид.- К., 1979.- Т.4. - С.213.

Зарицький Мирон /1889-1961/ //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1993.- Т.2.- С.755.

24 ТРАВНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПАЗІЗИНА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
(24.05.1949) - ЖИВОПИСЦЯ

Микола Пазизін народився 24 травня 1949 року в м.Елісті Калмикії. В 1967-73р.р. вчився в Кубанському державному університеті на художньо-графічному факультеті. З 1975 року працює в Тернопільському художньо-виробничому комбінаті Художнього фонду України. Брав участь в художніх виставках у Тернополі, Львові, Києві та ін. містах України. Працює в жанрі пейзажу, портрета і тематичної картини. Основні живописні твори: "Цех №7 Пензенського хімзаводу", "Складальний цех Тернопільського комбайнового заводу", "Вечірня зміна". Серія живописних робіт, присвячена 450-річчю м.Тернополя.

ЛІТЕРАТУРА

Николай Пазизин: Каталог. Живопись. Графика.- Тернополь: Збруч, 1986.

* * *

Дуда І. Промінь на полотні //Вільне життя.- 1978.- 24 верес.- /Мистецькі силуети/.

Дуда І. Пазизін Микола //Тернопіль: Художники Тернопільщини.- 1994.- №2-3.- С.73, іл., порт.

Сеніна Т. Краківські етюди //Тернопіль вечірній.- 1994.- 15 черв.

Сеніна Т. Політ фантазії, краси і думки //Діалог.- 1994.- 28 трав.- /Слово про митця/.

Собуцька В. Світ веселковий, дитинства світ: /Про художників - батька і дочку Пазізіних/ //Свобода.- 1996.- 22 серп.

Собуцька В. "Художник - не професія, а доля": /Розмова з художником М.Пазізіним, виставка якого "Старий Краків" експонується в худ. музеї м.Тернополя/ //Свобода.- 1993.- 28 серп.

Тишкевич З. Тему дарує завод: Штрихи до портрета художника //Ровесник.- 1979.- 17 трав.

Чорна О. Відчинена душа //Ровесник.- 1991.- N32 /4-10 серп./.

Пазізін Микола Іванович - живописець //Мистецтво Тернопільщини: Інформ.-метод. рекомендації.- Тернопіль, 1990.- С.16.

31 ТРАВНЯ

30 РОКІВ З ДНЯ ВІДКРИТТЯ
ВЕЛЕСНІВСЬКОГО ЕТНОГ-
РАФІЧНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
(1969)

Серед відомих людей-вихідців з Надзбручанського краю - особливо виділяється постать вченого із світовим іменем, літературознавця, мовознавця, перекладача, славіста, а найперше - фольклориста і етнографа Володимира Михайловича Гнатюка.

Мальовниче село Велеснів Монастириського району - батьківщина вченого. Тут минули його дитячі роки, тут уперше від близьких родичів, односельчан почув він чудові народні пісні, перекази, захоплення якими визначило його подальшу долю. Вдячні земляки свято шанують пам"ять Володимира Гнатюка - у Велесневі в 1969р. в новозбудованому приміщенні відкрито його етнографічно-меморіальний музей та споруджено пам"ятник.

Музей створений на громадських засадах, через рік стає відділом Тернопільського краєзнавчого музею.

Ознайомлення з експозицією, а також з відгуками про неї відомих вчених, діячів культури і літератури дає підстави стверджувати, що етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі - явище і в музейному будівництві, і в науці - непересічне. Це значний культурний осередок області і науковий центр, де дбайливо збережено багату творчу спадщину академіка В.Гнатюка, де зібрано його безцінні особисті речі.

Уся музейна експозиція - це тепла і хвилююча розповідь про великого вченого, людину, чиє ім"я по праву стоїть у перших рядах діячів української та всеслов"янської науки і культури.

ЛІТЕРАТУРА

Герета І.П., Черемшинський О.С. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі: Нарис-путівник.- Львів: Каменярь, 1991.- 94с.

Велеснівський етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка //Гайдукевич Р.М. та ін. Музеї Тернопільщини: Путівник.- Львів, 1989.- С.86-92.

* * *

Герета І.П. Скарби з архіву В.М.Гнатюка //Нар. творчість та ет-

нографія.- 1973.- №6.- С.61-65.

Черемшинський О. Унікальні поповнення //Ленінський промінь.- 1990.- 7 лип.

Черемшинський О. Поповнення експонатів: Пошуки і знахідки //Вільне життя.- 1980.- 4 квіт.

Черемшинський О. Дарунки онука письменниці /М.Вовчка Велесніському музею Володимира Гнатюка/ //Ленінський промінь.- 1983.- 10 листопа.

Черемшинський О. Промовляють століття //Ленінський промінь.- 1981.- 15 жовт.

Черемшинський О. А вже чверть віку //Вільне життя.- 1986.- 17 верес.

Чорнописький М.Г. Книжка про музей Володимира Гнатюка //Нар. творчість та етнографія.- 1983.- №5.- С.78-79.

1 ЧЕРВНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПАСІКИ ВОЛОДИМИРА
(1.06.1909-2.05.1998) - ВЧЕНО-
ГО-ЛІКАРЯ, ПУБЛІЦИСТА І ПИСЬМЕННИКА

Народився Володимир Пасіка 1 червня 1909 року в с.Остальці Теробовлянського району. Навчався в Тернопільській гімназії.

В Австрії, в Грацькому університеті, здобув медичну освіту, де в 1936 році одержав диплом доктора медичних наук. До війни Володимир Пасіка працював у Тернопільському шпиталі... Фронтові його дороги - це дороги відступу на схід у складі частин Червоної Армії. Це були звичайні тиллові будні. Працював лікарем, надавав всебічну допомогу.

Пасіка працював у польському комітеті у Джамбульській області, а коли перебував у Киргизії, його мобілізували до польського війська і відправили до Варшави. Після звільнення з Війська Польського Володимир Пасіка не мав змоги приїхати до рідного краю, хоч завжди мріяв працювати серед земляків. Судилося залишитись на польській землі. Працював психіатром у шпиталі. Згодом, у листопаді 1960 року, він переїжджає до Канади. Причиною переїзду була надія знайти в Канаді кращі умови праці. Розчарувавшись у своїх планах, переїхав до США, потім знову до Канади.

Коли знайомишся із творчою спадщиною Володимира Пасіки, постає двоїста людина: як лікар, і як літератор.

Господь Бог наділив його вмінням володіти пером, з-під якого вийшли праці суто наукові з питань медицини і літературного характеру.

Його талант проявився у спогадах про дні Другої світової війни. Книжка під назвою "У крутежі шалу" вийшла у Науковому Товаристві ім. Т.Шевченка в Торонто в 1979р.

Вона читається легко й приємно, бо написана з багатством побутових деталей і епізодів.

Це книга-документ часу. Чимало сторінок присвячено і землякам, з якими зустрічався на життєвій дорозі, про долю яких знав.

Наш крайнин є автором немалої кількості популярних статей і фейлетонів, друкованих по українських часописах, журналах і календарях-альманах, таких як "Свобода", "Новий шлях", "Наша мета", "Вільне

слово" та ін.

Свої книги д-р Пасіка передав для наукової бібліотеки м.Тернополя, родини і читачів Сороцького та Остацьців. На жаль, йому не судилося відвідати рідний край. Тому для своїх земляків він маловідомий. Помер В.Пасіка 2 травня 1998 р.

ЛІТЕРАТУРА

Пасіка В. Тіяра продана. Рефлексії і конклюдії.- Торонто, 1983.- 345с.

Пасіка В. У тенетах фальшивих теорій.- Торонто, 1991.- 285с.

Пасіка В. У крутежі шалу.- Торонто, 1979.- 282с.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі".- 1998.- 705с.

С.575: Про В.Пасіку.

* * *

Гасай І. З-під пера Володимира Пасіки //Вільне життя.- 1995.- 28 лип.

Пундій П. У світлу пам"ять д-ра Володимира Пасіки /1909-1998/- лікаря-психіатра, публіциста і письменника //Тернопіль вечірній.- 1998.- 12 верес.

Тимочко П. Достойний син землі Тернопільської //Тернопіль вечірній.- 1998.- 12 верес.

7 ЧЕРВНЯ

80 РОКІВ З ЧАСУ ПРОВЕДЕННЯ
ЧОРТКІВСЬКОЇ ОФЕНЗИВИ (7.06.1919р.)

Славно сторінку в історію захисту України від поневолювачів вписали хоробрі вояки Української Галицької Армії, які згуртували свої сили під Львовом. Спочатку їх було небагато - 15 тисяч, і до того ж погано одягнених і озброєних. Однак зуміли воювати так, що ними дивувалися й противники.

В 1919 році розпочали славною офензиву, названу Чортківською. Перший вдалий наступ 7 червня 1919р. провів тринадцятий полк під командою сотника Дибуляка і з ходу зайняв Ягольницю, а наступного дня і Чортків був в українських руках. Три інші корпуси одночасно розгорнули бойові дії в напрямку Копичинців, Бучача й Галича. Особливо вдало воював другий корпус, зайнявши Бучач, пішов на Микулинці і, з'єднавшись з частинами першого корпусу, вигнав галлерівців з Тернополя та рушив на Бережани.

Повсюди тут успіх супроводив хоробрих воїнів. За два дні галичанни здобули Бережани і, не затримуючись пішли на Перемишляни. Наслідки Чортківської офензиви були навдововижу блискучі, нежданими успіхами частин УГА захоплювалися всі, до них зголошувалися десятки тисяч новобранців.

Та, на жаль, відсутність амуніції, транспортних засобів, скорострілів, гармат і ядер до них стало причиною того, що в кінці червня ця славно розпочата військова операція заломилась під ударами свіжих польських сил. Галичанам довелось спішно відступати, адже

їхня 50-тисячна армія не змогла протистояти добре спорядженій 150-тисячній.

Рідну землю окупували поляки.

ЛІТЕРАТУРА

Петрик М. Чортківська офензива: Бій за Ласівці //Тернопілля"96: Регіон. річник.- Тернопіль, 1997.- С.195-196.

Українсько-польська війна в Галичині //Енциклопедія українознавства. Заг. частина.- К., 1995.- Т.2.- С.537-540.

С.539-540: Чортківська офензива і відступ ГА.

Чортківська офензива //Історія українського війська. Вип.11 /Вид. І.Тиктора.- Тернопіль, 1992.- С.502-515.

/Чортківська офензива/ //Чорпіта Я. Чортків: Іст.-краєзнав. нарис.- К., 1993.- С.26-27.

Чортківський пролом //Литвин М.Р., Науменко К.І. Історія Галицького стрілецтва.- Львів, 1990.- С.127-137.

* * *

Петрик М. Чортківська офензива: Бій за Ласівці //Вільне життя.- 1996.- 29 черв.- /Рядок з біографії краю/.

Шанковський Л. Нарис української воєнної історіографії://І дані про літературу про Чортківську офензиву/ //Укр. історик.- 1973.- №3-4.- С.125.

13 ЧЕРВНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СТАРИЦЬКОГО МИРОСЛАВА ГРИГОРОВИЧА
(13.06.1909-1969) - ОПЕРНОГО ТА
КАМЕРНОГО СПІВАКА

Мирослав Старицький народився 13 червня 1909 року в Скала-Подільській Борщівського району. Підлітком співав у хорі свого батька Григорія Старицького. Вся родина була співуча: брала участь у хорі. М.Старицький закінчив Станіславську гімназію, навчався вокалу у Вищій музичній інституті ім.М.Лисенка у Львові. На інститутській сцені дебютував в партії молодого Фауста. У 1933-1934р.р. був солістом пересувного Українського театру ім.І.Тобілевича. Працював з 1935р. у трупі Й.Стадника, співав у виставах "Запорожець за Дунаєм"/Андрія/, у "Наталці Полтавці"/Петра/, головні партії в оперетах "Весела вдова", "Циганський барон", "Корневільські дзвони". У 1942р. склав екзамен на оперного співака у Віденській музичній академії і почав працювати в тому ж місті. У 1943-1944р.р. він перший тенор у "Пфальцопері" міста Кайзерслаутерна /Німеччина/, де з великим успіхом співав партії Рудольфа /"Богема"/, Кавалера де Гріє /"Манон"/, Герцога /"Ріголетто"/ та ін.

Він співав у 30-ти оперних театрах 15-ти країн Європи, Америки і Африки.

Наділений гарною зовнішністю і приємного тембру тенором, Старицький мав успіх в образах коханців - Ромео /"Ромео і Джульєтта"/, Надіра /"Шукачі перлів"/, Туріду /"Сільська честь"/, Онегіна

/"Івгеній Онегін"/. Високу оцінку таланту співака дала тоді газета "Нью-Йорк таймс", а критик М.Фоменко в американській газеті "Свобода" писав: "Мирослав Скала-Старицький - це обдарований і висококультурний митець. Його фахова співоча зброя: подиву гідне дихання, вирівняний у всіх регістрах вокал, високе мистецтво філіровки, меццовоче й дикція - першорядні. І все це базується на чарівному бельканто мужнього, золотого тембру з незвичайно високими, легкими й блискучими верхами".

Старицький виступав по канадському та паризькому телебаченні. Співав на семи мовах романси народів світу, арії з опер, твори Лисенка, Стеценка, Степового, Січинського, Матюка, Людкевича та народні пісні.

Активну участь брав у Шевченківських та інших концертах у Львові, Відні з хором Андрія Гнатишина.

У газетах та журналах європейських столиць були численні рецензії на виступи співака. Окремі з них мали визначальні заголовки Триумф Міро Скали в опері "Богема", "Король співаків"- Міро Скала, "Нова зоря на співочому небосхилі".

З 1963р. Старицький провадив у Парижі власну музично-драматичну школу, в якій виховав здібних співачок-українців Одарку Андріішин, Уляну Чайківську, Ларису Вітошинську.

Помер у 1969 році в Парижі.

ЛІТЕРАТУРА

На оперних сценах світу //Михальчишин Я. З музикою крізь життя.- Львів, 1992.- С.89-93.

Старицький Мирослав /13.IV.1909-22.II.1969/ //Записки Наукового Товариства імені Т.Шевченка. Праці музикознавчої комісії.- Львів, 1993.- Т.ССХХVI.- С.447-449.

Шалайський В. Міро-Скала - співак з України //Літопис Борщівщини: Наук.-краєзнав. зб. Вип.7.- Борщів, 1995.- С.72-75.

* * *

Бояновська Л. Мирослав /Міро/ Скала-Старицький повертається... //За вільний край.- 1994.- 30 груд.

Бояновська Л. Велика родина митця: роки і долі //За вільний край.- 1995.- 3 лют.

Бояновська Л. Лаври Мирослава Скали-Старицького: Світова преса про укр. співака //За вільний край.- 1994.- 30 груд.; 1995.- 20 січ., 3,10 лют.

Бояновська Л. "Приснилося, що я вернувся додому" //Свобода.- 1995.- 15 серп.- /Славетні земляки/.

Бояновська Л. Музично-драматична студія Мирослава Скали-Старицького в Парижі //За вільний край.- 1995.- 20 січ.

Бояновська Л. Лаври і терни Мирослава Скали-Старицького //Тернопіль.- 1995.- №3.- С.60-63.-/Ім аплодував світ/.

Бояновська Л. Івгенія Ласовська - дружина Мирослава Старицького: Про маловідоме у нас ім"я земляка, оперного співака світового рівня //За вільний край.- 1994.- 30 груд.

Вітошинська Л. Лаври Міро Скали //Музика.- 1992.- №6.- С.22-23.

Михальчишин Я. Із сузір'я майстрів "бельканто" //Галицький вісник.- 1995.- 13 трав.

Повертається ім'я земляка //Селянська доля.- 1991.- 27 серп.

Татарський С. "Тобі в вечірню годину несучу я пісню на Україну...": Нотатки з Урочистої Академії, присвяченої Мирославу Скалі-Старицькому //За вільний край.- 1995.- 26 трав.

Шалайський В. Міро Скаля - співак з України //Дзвін.- 1995.- №7.- С.93-97.- /Мистецька палітра/.

* * *

Старицький Мирослав /1909-1969/ - український співак //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.551.

Старицький Мирослав /1909-1969/ - оперний співак /тенор/ //Водяний Б., Олексин Г., Ціж М. Короткий словник діячів української музичної культури.- Тернопіль, 1992.- С.41.

Мирослав Старицький /1909-1969/ //Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб.- Вип.5.- Борщів, 1994.- С.81.

27 ЧЕРВНЯ

65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЗАГРЕБЕЛЬНОГО ПАВЛА ІВАНОВИЧА
(27.06.1934-14.03.1997) - НАРОДНОГО
АРТИСТА УКРАЇНИ, РЕЖИСЕРА, ПРОФЕСОРА

Народився Павло Іванович Загребельний 27 червня 1934 року в с.Рождественське Драбівського району Черкаської області.

З 1957 по 1961 рік навчався на акторському факультеті Київського театального інституту ім.І.Карпенка-Карого. Після його закінчення з 1961 року працював актором Тернопільського музично-драматичного театру ім.Т.Г.Шевченка, з 1973 року режисером, з 1974 по 1987 рік - головним режисером, з 1987 року - актором драми цього ж театру.

Як актор П.І.Загребельний створив ряд яскравих високохудожніх образів - Лавріна Запорожця /"Незабутне" за О.Довженком/, Тарас Бульба /"Тарас Бульба" за М.Гоголем/, Платона /"Дикий Ангел" О.Коломійця/, Чмутіна /"Ретро" О.Галіна/.

Режисерському талантові П.І.Загребельного притаманна глибина філософських узагальнень, висока поетична образність, художня довершеність. Кращі його постановки стали помітним мистецьким явищем в Україні - "Голубі олені" О.Коломійця, "Без язика" О.Корнієнка за В.Короленком, "Тарас Бульба" за М.Гоголем, "Закон вічності" Н.Думбадзе, "Влада темряви" Л.Толстого, "Моя професія - сеньйор з вищого світу" Д.Скарначчі і Р.Тарабузі, "Маруся Богуславка" М.Старицького.

Акторську і режисерську діяльність П.І.Загребельний поєднував з педагогічною.

Він виховав плеяду талановитих митців, які успішно працюють на сцені нашого театру. З 1995 року він - професор Тернопільського експериментального інституту педагогічної освіти.

14 березня 1997 року перестало битися серце людини, яка дарувала

людям так багато яскравих і світлих хвилин, чиїм талантом пишалася вся Україна.

ЛІТЕРАТУРА

Загребельний П. Актор-творець, громадянин //Вільне життя.- 1980.- 1 листоп.

Загребельний П. Багатство душі сучасника: Роздуми актора //Культура і життя.- 1973.- 4 листоп.

Загребельний П. Звітують тернопільські шевченківці //Культура і життя.- 1980.- 7 верес.

Загребельний П. Полудень віку:/Терноп. театру ім.Т.Шевченка/ //Вільне життя.- 1980.- 26 берез.

Загребельний П. "Я мислю не тільки розумом, а й серцем...":Роздуми про культуру емоційного виховання //Тернопіль.- 1995.- N2.- С.57-60.

* * *

Павло Загребельний у спогадах сучасників.- Тернопіль, 1998.- 156с.

Давидова І. Ярослав Геляс.- К., 1986.- 157с.- /Майстри сцени та екрана/.

С.65,86,101-103,117:
Про П.Загребельного.

Корнієнко О.З. Тернопільський театр імені Т.Г.Шевченка.- К.: Мистецтво, 1980.- 192с.

С.46-47,67-69: Про
П.Загребельного.

* * *

Весна Х. На краю дороги?: Полемічне інтерв'ю з народним артистом України П.Загребельним //Вільне життя.- 1990.- 21 черв.

Давидова І. Діапазон пошуку: До творчого портрету митця //Вільне життя.- 1985.- 16 січ.

Демків В. Духовне поле Павла Загребельного: Штрихи до портрета //Тернопіль вечірній.- 1997.- 21 листоп.

Демків В., Цегляк М. Суцвіття //Вільне життя.- 1974.- 4 серп.

Демків В., Цегляк М. Нелегкий хліб //Ровесник.- 1984.- 24 листоп.- /Творчий портрет/.

Демків В. Головний вияв творчості /інтерв'ю/ //Вільне життя.- 1977.- 16 жовт.

Корнієнко О. Внутрішнє відчуття характеру //Укр. театр.- 1973.- N3.- С.25-28.

Корнієнко О. Грані таланту //Вільне життя.- 1994.- 17 черв.

Медуниця М. А верби шумлять:/Спогад/ //Культура і життя.- 1997.- 17 груд.

Мельничук Б. Вітання, оплески, квіти... //Вільне життя.- 1984.- 28 листоп., фото.

Мельничук Б. Колективний портрет майстрів сцени:/акторів Терноп. театру М.Гонту, П.Загребельного та ін./ //Русалка Дністрова.- 1995.- N3 /лют./.

Мельничук Б. Перед прем"єрою //Жовтень.- 1985.- N4.- С.134.

Мельничук Б. Павло Загребельний постійно хотів працювати і міг створити ще дуже багато... /Спогади рідних і близьких/ //Тернопіль вечірній.- 1997.- 23 квіт.

П.І.Загребельний: /Творчий портрет. Некролог/ //Вільне життя.- 1997.- 18 берез.

Загребельний П.І.:/Життєвий і творчий шлях. Некролог/ //Тернопіль вечірній.- 1997.- 19 берез.

* * *

Загребельний Павло Іванович /22.06.1934-14.03.1997/ - укр. актор і режисер //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.255.

1 ЛИПНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДМОХОВСЬКОГО ЛЕОНТІЯ
(1.07.1909-1981) - УКРАЇНСЬКОГО
ВЧЕНОГО, ЛІКАРЯ, ПРОФЕСОРА

Відомий український лікар і біолог Леонтій-Людомир Дмоховський народився 1 липня 1909 року в Тернополі, у сім'ї судового радника. Середню школу закінчив у Перемишлі, а медичні студії - у Львові. В 1935-1937 роках досліджував ракові захворювання в одній з лабораторій Варшави. В 1937 році одержав диплом доктора медицини. 1938-го переїхав до Англії, де спочатку працював в імперіальному інституті дослідів над раком у Лондоні. У 1953 році переїхав в США.

Дмоховський - автор або співавтор понад чотирьохсот наукових праць. Обирався членом Українського лікарського товариства і дійсним або почесним членом багатьох американських та міжнародних наукових товариств. Його працю відзначено нагородами.

Помер у 1981 році.

ЛІТЕРАТУРА

Дмоховський Леонтій-Людомир //Пундій П. Українські лікарі: Бібліогр. довідник. Кн.1.- Львів, 1994.- С.74.

Пиндус Б. У науці, в театрі, кіно //Вільне життя.- 1992.- 21 лип.

7 ЛИПНЯ

215 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БЕССЕРА ВІЛЛІВАЛЬДА ГОТЛІБОВИЧА
(7.07.1784-11.04.1842) - ВИДАТНОГО
БОТАНІКА, ВІДОМОГО І ЗАСЛУЖЕНОГО
ДОСЛІДНИКА ФЛОРИ ВОЛИНИ ТА ОПІЛЛЯ,
ВИКЛАДАЧА КРЕМ"ЯНЕЦЬКОГО ЛІЦЕЮ

Віллібальд Готлібович Бессер народився в родині архітектора в австрійському місті Інсбрук 7 липня 1784р. В цьому місті він закінчив початкову школу і вступив до гімназії. Коли йому було 13 років, помирають його батьки.

Він переїздить до Львова, де опікунство над ним взяла сім"я родича по матері - професора ботаніки Львівського університету С.Б.Шиверека. Тут В.Г.Бессер закінчує гімназію і поступає до Львівського університету. В 1805 році Бессер В. і Шиверек С. переїжджають до Кракова, де Бессер продовжує вчитися в Краківському університеті. В 1807р. закінчує університет, одержавши науковий ступінь доктора медицини. Його і далі вабить ботаніка. Він продовжує флористичні дослідження і разом з професором Шультесом вивчає рослини Карпат та околиць Кракова. Ці та попередні з С.Шивереком експедиції в природу, дозволили зібрати багатий гербарний матеріал, на основі якого В.Бессер у 1809 опублікував у Відні двотомну наукову працю про флору Галичини. В цій праці він описав 1215 видів вищих судинних рослин, з яких 24 були невідомими і вперше ним описані. Ця праця принесла йому визнання і привернула до нього увагу громадськості.

В 1809 році Тадеуш Чацький запрошує до Крем"янця викладачем зоології, ботаніки і природничої історії та директором ботанічного саду гімназії молодого, але вже відомого на той час у науці, доктора медицини В.Бессера. Переїзд до Крем"янця назавжди пов"язав його долю з Україною.

Маючи глибокі знання з природничих дисциплін, він успішно навчає гімназистів, і, як директор ботанічного саду розгортає роботу щодо подальшого його розширення. На території ботанічного саду зростає кількість оранжерей, парників. Розширює його до 20 га.

Популяризації і розвитку ботанічного саду в Крем"янці сприяли публікації каталогів рослин.

Завдяки В.Бессеру змінювався не лише загальний вигляд саду, але й зміст наукової роботи в ньому. Так, за період роботи в Крем"янці до 1830 року він видав одинадцять каталогів рослин ботанічного саду, які тепер є бібліографічною рідкістю.

Ще у молодому віці В.Бессер отримав у спадок від професора С.Шиверека багатий гербарій. Він все життя його примножував і на період переїзду до Києва мав велику колекцію рослин з різних частин світу.

В 1838р., після 25 років роботи В.Бессер вийшов на пенсію.

В 1841р. повернувся до Крем"янця. Там в нього були будинок і садиба. Взимку 1842р. важко захворів і 11 квітня 1842 року помер. Поховано В.Г.Бессера на Крем"янецькому цвинтарі.

Могила його доглядається жителями міста.

ЛІТЕРАТУРА

Бригінець М.Л., Заверуха В. В.Г.Бессер - видатний ботанік першої половини ХІХ століття //Наукові записки /Кременецьк. держ. пед. ін-т.- Тернопіль, 1959.- Вип.4.- С.89-92.

Бутницький І., Зелінка С. Видатний дослідник флори України //Тернопілля"95: Регіон. зб.- Тернопіль, 1995.- С.298-303.

Чернихівський Г.І. Кременець: Путівник.- Львів: Каменярь, 1987.- 55с.

С.13-15: Про В.Бессера.

* * *

Барбарич А.І. В.Г.Бессер /до 175-річчя від дня народження/ //Укр. Ботан. журнал.- 1960.- №4.- С.85-88.

Кокіна О. В.Бессер - видатний учений-ботанік ХІХст. //Біологія в школі.- 1997.- №4.- С.46.

* * *

Бригінець М.Л., Заверуха Б. Кременецький ботанічний сад //Наукові записки /Кременецьк. держ. пед. ін-ту.- К., 1958.- С.31-38.

Черняк В. Відродити славу ботанічного:/З історії створення Кременецьк. ботанічного саду/ //Прапор перемоги.- 1983.- 7 черв.

* * *

Бессер Віллібальд Готлібович /7.УП.1784-23.Х. 1842/ //УРЕ.- 2-е вид.- К., 1977.- Т.1.- С.423.

Бессер Віллібальд /1784-1842/ //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1993.- Т.1.- С.121.

Словник-довідник з ботаніки.- К., 1965.- 588с.

С.52: Про В.Бессера.

Бессер Віллібальд Готлібович /7.УП.1784-11.Х.1842/ - польський вчений-ботанік //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-українські культ. взаємини: Краєзнав. біогр. покажч.- Тернопіль, 1996.- С.10.

Бессер Віллібальд Готлібович /1784-1842/ //Баженок Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ-ХХст: Історіографія. Біобібліографія. Матеріали.- Кам"янець-Подільський, 1993.- С.128.

7 ЛИПНЯ

130 РОКІВ ВІД ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ ТОПОЛЬНИЦЬКОГО ГЕН-
РИКА ГЕНРИКОВИЧА
(7.07.1869-1920) - КОМПОЗИТО-
РА, ХОРОВОГО ДИРИГЕНТА, ГРО-
МАДСЬКОГО ДІЯЧА

Генрик Топольницький народився 7 липня 1869 року в Золочеві Львівської області.

У кінці 70-х переїжджає з родиною до Ходорова.

Навчається у Стрийській та Львівській гімназіях.

У 1891р. закінчив юридичний факультет Львівського університету, водночас студіює музику у Львівській консерваторії.

У 1896-1914р.р. працює юристом у Тернополі. Був активним діячем хору "Львівського Бояна", його акомпаніатором; для нього і писав свої твори.

Найважливіший твір - кантата "Хустина" - перше втілення у великій вокально-симфонічній формі поеми Т.Шевченка в творчості західно-українських композиторів. Топольницький автор багатьох хорових композицій, обробок українських народних пісень; музично-теоретичних праць.

Критичні статті: "Перегляд XIX століття для музичних русинів"/1894/, "Пару слів про стан музики русько-української"/1900/, "Катерина" Т.Шевченка, музика Й.Кишакевича /1901/.

Помер Г.Топольницький в 1920р. в Тернополі.

ЛІТЕРАТУРА

Генріх Топольницький //Михальчишин Я. З музикою крізь життя.- Львів, 1992.- С.192-196.

Історія української музики. В 6т. Т.2. Друга пол. XIXст. /Ред. Т.П.Булат.- К.: Наук. думка, 1989.- 460с.

С.96,114,117,130,151-153,282,360: Про Г.Топольницького.

Павлишин С. Топольницький Генрик //Історія української дожовтневої музики.- К., 1969.- С.469-473.

* * *

Медведик П. Генрих Топольницький //Жовтень.- 1969.- №12.- С.107-111.

Медведик П. Шевченковою музою окрилений //Вільне життя.- 1969.- 30 квіт.

* * *

Топольницький Генрик Генрикович (7.VII.1869-1920) - укр. композитор, музичний громадський діяч //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.584.

Топольницький Генрик (1869-1920) - композитор, хоровий диригент, муз.-громадський діяч //Водяний Б., Олексин Г., Ціж М. Короткий словник діячів української музичної культури.- Тернопіль, 1992.- С.43.

18 ЛИПНЯ

65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГОРБАТОГО ІВАНА РОМАНОВИЧА
(18.07.1934-2.07.1990) - УКРАЇНСЬКОГО
ПОЕТА, ЖУРНАЛІСТА

Іван Горбатий народився 18 липня 1934 року в селі Заруддя Збаразького району. Працював у колгоспі, на виробництві.

По закінченні Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка працював в обласній газеті "Вільне життя". Був обраним відповідальним секретарем Тернопільського товариства української мови. Усе своє свідоме життя він віддав журналістиці.

Хоч жив Іван Романович активним творчим життям і багато писав, за життя зумів видати лише одну збірку поезій з незвичною назвою "Ріка через осінь". Але й вона, на превеликий жаль, вийшла в колек-

тивному збірнику "Нижний кремень...".

Доля не протегувала йому. Не один раз його рукописи готувалися до друку, позитивно оцінені рецензентами та редакторами, але завжди щось ставало на перешкоді. Один з його рукописів уже навіть стояв у тематичному плані "Радянського письменника", однак через рік цілком несподівано "випав" з нього. На світ божий вийшла збірка іншого поета, більш впливовішого, пробивного, настирливішого.

Справжній поет рідко думає або й зовсім не думає про те, як надрукувати свої вірші. Його більше хвилює те, як їх написати, щоб не було соромно перед читачами і білим одкровенням аркуша паперу. Саме таким був Іван Горбатий.

У шухляді стола, де працював поет літредактором газети "Вільне життя", залишився папірець з його маленьким заповітом: "На моїй могилі поставте низенький пам'ятник, щоб онуки і квіти могли до колін моїх тулитися". Та найкращим йому пам'ятником є його поезії.

Він залишився глибоким майстром Слова, патріотом і громадянином.

ЛІТЕРАТУРА

Горбатий І., Ярмуш В. Допоки я живу: Поезії.- К.: Укр. письменник, 1994.- 95с.

Горбатий І. Річка через осінь: Поезії //Нижний кремень: Поезії.- К., 1989.- С.7-56.

* * *

Горбатий І. Долі:/Вірш/ //Вільне життя.- 1983.- 1 трав.

Горбатий І. Моя любов:/Вірш/ //Тернопіль: Літературна Тернопільщина. Дод.№2.- Тернопіль, 1991.- С.84.

Горбатий І. "Наша дума, наша сила ватрою палає...": Вірші //Русалка Дністрова.- 1994.- №11.- /Срібні сурми/.

Горбатий І. Свято вічного хліба: /Цикл віршів/ //Вільне життя.- 1980.- 3 серп.

Горбатий І. Серед поля:/Вірш/ //Україна.- 1986.- №5.- С.15.

Горбатий І. Струни слова;"Моя любове, ти мені прости"; Манкрути:/Поезії/ //Трибуна.- 1993.- №3.- С.33-34.

Горбатий І. "Творчість не знає спокою": /Про Ї.Дударя/ //Вільне життя.- 1984.- 26 лют.

Горбатий І. У пошуку художньої правди. Кілька думок про прозу нашої землячки /Т.Волкової/ //Вільне життя.- 1989.- 15 листоп.

* * *

Головко Д. Допоки я живу...: /Спогад про Івана Горбатого/ //Трибуна.- 1993.- №3.- С.33.

Гонтарук Л. Він залишився з нами. Спогади про поета І.Горбатого //Гомін.- 1991.- 20 лип.

Демків В. Богом даний //Русалка Дністрова.- 1994.- №11.

Демків В. Він був з родини хліборобів...: Ще кілька штрихів до портрета Івана Горбатого //Тернопіль вечірній.- 1994.- 16 лип.

Демків В. У бурхливому плині часу: Про І.Горбатого //Вільне життя.- 1994.- 16 лип.

Зелінська В. Ні, не пропав твій крок... //Вільне життя.- 1994.- 22 лип.

Петрук-Попик Г. Меридіани долі //Вільне життя.- 1994.- 22 лип.

Сорока П. Щастя Івана Горбатого //Подільське слово.- 1993.- 20 берез.

Сорока П. Ніжний кремінь: Згадуючи Івана Горбатого //Свобода.- 1993.- 30 берез.

* * *

Кіріндась В. Переливаються мої жалі...:/Про збірку І.Горбатого і В.Ярмуша "Допоки я живу"/ //Вільне життя.- 1995.- 1 лип.- /Книги земляків/.

19 ЛИПНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БАСТЮКА БОГДАНА ІВАНОВИЧА
(19.07.1949) - ПОЕТА, ЧЛЕНА СПІЛКИ
ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

Богдан Бастюк народився 19 липня 1949 року в селі Мишковиці Тернопільського району. Навчався у місцевій восьмирічці і Тернопільській середній школі №8. Після закінчення Львівського сільськогосподарського інституту тривалий час працював інженером у колгоспі в рідному селі.

Нині - на творчій роботі. Член Спілки письменників України з 1988. Автор книжок поезій: "Коріння"/1978/, "Вдома"/1987/, "Трава у профіль"/1990/, а також прозової збірки гумору "Дефіцитна кандидатура"/1989/ і віршованих гуморесок "Сільська аеробіка"/1990/, в журналі "Тернопіль" опублікував повість-хроніку "Сопигора".

ЛІТЕРАТУРА

Бастюк В. Вдома: Поезії.- К.: Рад. письменник, 1987.- 71с.

Бастюк В. В дорозі: /Оповідання/ //Курінь: Літ.-мистецьк. альманах. Вип.1.- Збараж, 1992.- С.36-41.

Бастюк В. Після виступів: Вірш //Курінь: Літ.-мистецький альманах. Вип.1.- Збараж, 1992.- С.29.

Бастюк В. Сільська аеробіка: Гуморески. Усмішки. Жарти.- Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1990.- 77с.

Бастюк В. Сто мініатюр.-Збараж: ПеГас, 1992.- 35с.

Бастюк В.І. Трава у профіль: Поезії.- Львів: Каменярь, 1990.- 86с.

* * *

Бастюк В. Дорога до поля: Публіцистичні роздуми //Ровесник.- 1986.- 20 берез.

Бастюк В. Колотнеча:/Сатира/ //Київ.- 1993.- №7.- С.161-162.

Бастюк В. Напасть: Літературні першодруки //Голос України.- 1992.- 5 груд.

Бастюк В. Пошесть:/Байка/ //Селянська доля.- 1992.- 17 черв.

Бастюк В. Сопигора: Хроніка Галицького села //Тернопіль.- 1991.- №3.- С.69-71.

* * *

Левицький М. "Галицькі нюансики", або Чиїх поглядів не поділяє В.Бастюк //Відродження.- 1991.- 30 берез.

Сорока П. "Життя - жнива в своїй найпершій суті..." //Подільське слово.- 1993.- 6 берез.-/Талановиті наші земляки/.

Бастюк Богдан /19.УП.1949/ - укр. поет, прозаїк //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля. Польсько-укр. взаємини.- Тернопіль, 1996.- С.8.

22 ЛИПНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГОРЧИНСЬКОГО АНАТОЛІЯ АРКАДІЙОВИЧА
(22.07.1924) - РЕЖИСЕРА, КОМПОЗИТОРА,
НАРОДНОГО АРТИСТА УКРАЇНИ

Анатолій Горчинський народився 22 липня 1924 року у Фастові, що на Київщині. Батько його був репресований у 1938 році, а в 1948 загинув /розстріляний/. Сім"я отримала похоронку.

Може, саме печаль і спонукала сина до мелодій, котрі допомагали вилити з душі біль, вічну тривогу життя. Закінчив музичне училище в Києві, потім - режисерський факультет Київського театрального інституту, вчився у знаменитого Мар"яна Крушельницького.

Працював режисером у Київському театрі оперети, у Львові в театрі імені Марії Заньковецької. Нині всім відомі артисти Богдан Ступка та Федір Стригун вийшли, так би мовити, з-під крила Анатолія Аркадійовича. Горчинський на той час очолював театральну студію. І ось уже багато років працює режисером-постановником у Тернопільському театрі. Поставив 43 вистави - всі з власною музикою. Тож за роки режисерської праці, як бачимо, немало написано, створено.

Останні його вистави:"Як наші діди парубкували" В.Канівця,"Сім"я злочинця"- Джакометті,"Черниця і спокусник"- І.Тогобочного,"Чорноморці"- М.Лисенка, опера "Запорожець за Дунаєм" - Гулака-Артемівського,"Сільва" - оперета Кальмана. Така різножанровість - не дивина. Доводиться ставити не лише драматичні твори, а й опери, оперети тощо. Та це й закономірно. Можна випробувати себе в різних жанрах. Але, як відомо, є ще один жанр, з яким Анатолій Горчинський не розлучається впродовж усього творчого життя. Це - пісня. Вона - суцзя і натхненна супутниця його творчості, його душевної невтоми, доріг і пошуків. У творчому, саме пісенному доробку автора - понад 200 пі-

сень, мелодій різних і гарних. Це - "Червона троянда", "Здрастуй, чужа кохана" та інші.

В останні роки стала не лише популярною, а й улюбленою мільйонів слухачів ще одна пісенна перлина на вірші відомого поета Миколи Луківа "Росте черешня в мамі на городі". Пісня - лауреат Пісенного вернісажу-93, вона часто звучить на замовлення ширих шанувальників.

В 1994 році А.Горчинському присвоєно високе звання - "Народний артист України".

ЛІТЕРАТУРА

Горчинський А. Росте черешня в мамі на городі...:/Зб. пісень/.- Тернопіль: Збруч, 1998.- 109с.

* * *

Кордіані Б., Мельничук-Лучко Л. Львівський державний український драмтеатр ім.М.Заньковецької.- К.: Мистецтво, 1965.- 99с.

С.38,39,53,95-98: Про А.Горчинського.

Корнієнко О.З. Тернопільський театр імені Т.Шевченка.- К.: Мистецтво, 1980.- 192с.

С.73-75,77: Про А.Горчинського.

* * *

Афоніна А. Його мелодія //Вісті з України.- 1981.- 17 груд.

Барна В. Муза Анатолія Горчинського:/В Канаді вийшла в світ платівка "Червона троянда" із записами пісень композитора/ //Культура і життя.- 1991.- 13 лип.

Гавриленко Я. Перший український барт //Тернопіль вечірній.- 1992.- 11 листоп.

Гулько Я. Повернення у молодість //Тернопіль вечірній.- 1994.- 2 лют.

Демків Б. Народження троянди //Вільне життя.- 1976.- 17 жовт.- /Акторські силуети/.

Заяць Р. Спів тихий та проникливий //Рідне село.- 1991.- N42 /листоп./.

Кушнірук З. "Без кохання пісні не напишеш" //Вільне життя.- 1993.- 10 лип.

Лисевич М. "Я не третій, я не зайвий...": Бенефіс //Зах. Україна.- 1994.- N30 /16-22 лип./.

Савельєва-Семеренко М. До глибинних пластів //Вільне життя.- 1980.- 2 лют.- /Акторські силуети/.

Сингаївський М. Автор чудової пісні //Злагода.- 1994.- 30 черв.

Сушкевич В. Червона троянда - це квітка кохання //Свобода.- 1993.- 17 квіт.

Тарасенко В. Львів аплодував Горчинському і Драпаку. Оплески долинули і до Тернополя //Тернопіль вечірній.- 1994.- 14 верес.

Токарев Ю. ...І "Червону троянду" подарував //Культура і життя.- 1989.- 3 груд.

Шахова Л. Зустрічі на ваше прохання: Невтомні руки - серце золоте //Сіл. вісті.- 1994.- 31 трав.

Янковий М. Анатолій Горчинський: "Чую виставу мелодією" //Вільне життя.- 1985.- 3 квіт.- /Творчі портрети/.

22 ЛИПНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КУСЕНЯ БОГДАНА СЕМЕНОВИЧА
(22.07.1939) - ПЕДАГОГА, ХУДОЖ-
НИКА-ОФОРМЛЮВАЧА, ПУБЛІЦИСТА,
КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ДІЯЧА,
ГОЛ. ОБЛ. ЛІТ.-ПРОСВІТ. Т-ВА
ІМ.В.ЛЕПКОГО

Богдан Кусень народився 22 липня 1939 року в селі Ценів Козівського району.

Досягши шкільного віку поступив вчитися у школу, яку закінчив у 1953 році. З дитячих років проявляв нахил до малювання, співу і складання віршів. Після закінчення семирічної школи поступив вчитися у Бережанське педагогічне училище.

Працював вчителем співів і креслення в школі родинного села. Він хотів допомогти матері у веденні господарства і допомагати матеріально, щоб мала можливість забезпечити сім'ю всім необхідним.

В 1961 році поступив учитися на заочне відділення історичного факультету Львівського університету, яке закінчив у 1967 році.

У 1968 році переїхав у Тернопіль і поступив на роботу художником оформлювачем у виробничих майстернях Художнього фонду України. За сумісництвом викладав історію на підготовчих курсах у Тернопільському інституті народного господарства.

З 1972-1977 рік - директор обласної станції юних техніків, згодом очолював обласний художньо-виробничий комбінат Міністерства культури... За час своєї роботи в комбінаті особисто сприяв відкриттю художніх майстерень в кожному районі області. Наприкінці 80-х років організував кооператив "Освітянин" для надання послуг навчальним закладам, промисловим підприємствам, військовим частинам і загальноосвітнім школам у виготовленні стендів державно-національної символіки, оформленні кабінетів історії України, світлиць народознавства, кімнат-музеїв видатним вченим, письменникам і політичним діячам, діячам культури, уродженців Тернопілля.

У 1994 році, на базі створеного ним кооперативу "Освітянин", із багатьма однодумцями заснував обласне літературно-просвітницьке товариство імені Богдана Лепкого. Був обраний його головою. Основна мета діяльності товариство ставить - повернення в Україну Богдана Лепкого.

З ініціативи Б.Кусеня і активній підтримці педагогічного колективу ЗОШ №14 м.Тернополя обладнано кімнату-музей Богдана Лепкого, а школі - присвоєно ім'я письменника.

Б.Кусень, як голова Товариства був ініціатором, організатором і учасником багатьох науково-практичних конференцій, інших масових урочин, присвячених життю і діяльності Б.Лепкого.

Б.Кусень 1996 року перевидав збірку поезій Б.Лепкого "Поезіє, розрадо одинока", згодом збірку пісень для дітей і молоді "Молоді літа" на слова поета.

ЛІТЕРАТУРА

Кусень Б. Небокрай дитинства: Вірші.- Тернопіль, 1998.- 62с.

* * *

Кусень Б. Біографія Богдана Сильвестровича Лепкого //Русалка Дністрова.- 1996.- N22-23.

Кусень Б. Доктор Роман Смик наш земляк, племінник великого сина подільського краю Б.Лепкого //Русалка Дністрова.- 1994.- N4/лют./.- /Лауреати премії ім. братів Лепких/.

Кусень Б. Дух Мазепи в нас живе... //Вільне слово.- 1994.- 23 лип.

"Краю рідний, коханий, ти усе, що я маю..." або Десять днів з Богданом Лепким /Спогади про письменника з уст Б.М.Довганя записав Б.Кусень //Свобода.- 1995.- 14 листоп.

Кусень Б. Левко Лепкий повертається... //Тернопіль вечірній.- 1993.- 18 груд.

Кусень Б. Муза Богдана Лепкого завітала до Львова //Русалка Дністрова.- 1995.- N23 /груд./.

Кусень Б. На поклін у Краків:/Делегація з Тернополя побувала в Кракові, у місцях пов'язаних з Б.Лепким/ //Русалка Дністрова.- 1996.- N22-23.

Кусень Б. Славний син України: До 122-ї річниці з дня народження Б.Лепкого //Народне слово.- 1994.- 4 листоп.

Кусень Б. Слово про автора //Леськів Б. Фігури мови Тараса Шевченка: Корот. словник на 154 терміни.- Тернопіль, 1998.- С.74.

Кусень Б. Слово про автора збірки //Хома В. Наш синьо-жовтий стяг: Вірші.- Тернопіль, 1997.- С.4.

Кусень Б. "Я пам'ятаю...":/Спогад про сім'ю Смиків/ //Вільне слово.- 1992.- 7 листоп.

27 ЛИПНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГНАТЮКА ІВАНА ФЕДОРОВИЧА
(27.07.1929) - УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Народився Іван Гнатюк 27 липня 1929 року в селі Дзвиняч, колишнього Крем'янецького повіту.

Материнська пісня виколисала в його дитячому серці найніжніші почування й наймужніші пориви до звитяги, до боротьби. Попрощався з усіма в хаті й пішов..., мати стояла біля воріт і дивилася вслід, а сина душили спазми й пекли набряклі сльозами очі.

Вчився в педучилищі на "відмінно", особливо захоплювався математикою, задачі розв'язував навіть уві сні.

"Може, став би математиком, якби не доля-недоленька, віршування, що проникало в кожную мою клітину, приносило мені лише тяжкі випробування й пережиття" - згадував він. Благословила рідна матуся сина на дорогу життя - гірку й важку хресну дорогу, і почалася вона в Івана Гнатюка у Крем"янці. Змалку вихований в душі національної гідності, мужності й непокори, юнак не мирився з неправдою й злом. Він своїм небайдужим серцем протестував проти неволі, яка запанувала на рідній землі.

Навчаючись у Крем"янецькому педучилищі, Іван Гнатюк поринув у підпільну боротьбу, бо душа жадала волі й справедливості. А потім було найстрашніше - провокація, зрада, арешт, втечі, знову арешт, катування, смертний вирок, який змінився 25-ма роками каторги на Колимі. А було ж йому тоді лише 18 років...

Не нажився, не наорався на рідній землі, не довчився, не начитався книг, бо ж до мудрості людської було в нього безмежне жадання. Все наче в прірву полетіло...

Замість радості навчання та світлих студентських аудиторій були неволя і колимські табори.

Довга розлука з рідним краєм, і ще довше материнське чекання сина з далекої дороги, порослої колючим терням. В тяжкій неволі думкою линув до рідної хати, до матусі, яка втратила чоловіка на війні, а сина, того найстаршого, її надію, закували в кайдани лише за те, що надмірно любив Україну і бажав їй волі.

Поезія Івана Гнатюка народжується з вогню Шевченкового слова, вона напоена незгасною любов'ю до рідної землі, кожне його слово промовляє до молодих: будьте гідними тих, хто боровся за волю й незалежність рідної держави.

Життя Івана Гнатюка - це зразок мужності і правди.

ЛІТЕРАТУРА

Гнатюк І. Благословляла мати на дорогу: Вірші та поеми.- К.: Веселка, 1994.- 95с.

Гнатюк І. Життя: Поезії.- Львів: Каменярь, 1972.- 38с.

Гнатюк І. Паговіння: Поезії.- Львів: Каменярь, 1965.- 28с.

Гнатюк І. Повнява: Поезії.- К.: Рад. письменник, 1968.- 92с.

Гнатюк І. Турбота: Поезії.- К.: Рад. письменник, 1983.- 106с.

Гнатюк І.Ф. Чорнозем: Лірика і поеми.- Львів: Каменярь, 1981.- 111с., іл.

Гнатюк І. Перший арешт: Фрагмент //Тернопілля"96: Регіон. річник.- Тернопіль, 1997.- С.491-492.

* * *

Гнатюк І. "Вірю, що дочекаюся людського і божого суду...": Монолог поета //Русалка Дністрова.- 1994.- N16 /груд./.

Гнатюк І. Кременець: /Вірш/ //Тернопіль.- 1994.- N5-6.- С.79.

Гнатюк І. "Крем"янецький курінь"; "Повстанець"; Шлюбна ніч; Заповіт: Із циклу "Дух одвічної стихії" //Березіль.- 1994.- N1-2.-

С.9-13.

Гнатюк І. Мое село: Вірш //Тернопіль.- 1994.- N5-6.- С.86.

Гнатюк І. Правда - мста:/З вогню Тарасового слова. Цикл віршів/
//Літ. Україна.- 1993.- 11 листоп.

Гнатюк І. Прозріння духу:/Поезія/ //Русалка Дністрова.- 1994.-
N12 /верес./.

Гнатюк І. Душа - як тятива:/Поезії/ //Дзвін.- 1991.- N12.-
С.3-5.

Гнатюк І. Затамовані болі:/Вірші/ //Київ.- 1989.- N7.- С.6-11.

Гнатюк І. Стежки-дороги: Уривок з книжки-споминів //Русалка
Дністрова.- 1995.- N13/черв./.

Гнатюк І. Холодний Яр; Повстанець; Допит; Пам"яті Василя Теслю-
ка: Вірші //Основа.- 1995.- N28.- С.48-56.

Гнатюк І. Поборник нашої єдності:/Про І.Дубилка, нашого земляка/
//Русалка Дністрова.- 1995.- N1/січ./.- /Подвижники нації/.

Гнатюк І. Правдолюб і подвижник //Український шлях.- 1995.- 20
жовт.

* * *

Гнатюк Іван - поет //Збаражчина: Зб. статей, матеріалів і споми-
нів.- Нью-Йорк, 1980.- С.285-286.

Іван Гнатюк /Коротка біографія/ //... З порога смерті...: Пись-
менники України - жертви сталінських репресій.- К., 1991.-
С.134-137.

Бердник М.Я., Дем"ян Г.В. Філософсько-поетичні концепції народу
і його буття в творчості І.Гнатюка //Тези доповідей і повідомлень
1-ї Терноп. обл. наук. іст.-краєзнав. конференції. Ч.III. Секція 5.
Література і мистецтво.- Тернопіль, 1990.- С.14-15.

Мазурчук В. "Я весь у ньому - в твоєму імені святому, Україно!"
//Діалог.- 1992.- 1 лют.

Следзінська Л. З вогню Тарасового слова //Тернопілля"96: Регіон.
річник.- Тернопіль, 1997.- С.489-491.

Чернихівський Г. Голгофа Івана Гнатюка: Сторінки життя й твор-
чості відомого укр. поета з Волині //Сіяч.- 1993.- N10 /берез./.,
Дзвін.- 1994.- N1.- С.146-148., Русалка Дністрова.- 1993.- 9 квіт.

Юринець І. Хресна дорога Івана Гнатюка //Літ. Україна.- 1993.-
27 трав.

* * *

Гнатюк Іван /27.УП.1929/ - укр. поет і перекладач //Ткачов С.,
Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. взаємини.- Тер-
нопіль, 1996.- С.19.

29 ЛИПНЯ

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КОСАЧ ОЛЬГИ ПЕТРІВНИ (ОЛЕНИ ПЧІЛ-
КИ) (29.УП.1849-4.Х.1930) - УКРА-
ЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ, ФОЛЬКЛОРИСТА,
ЕТНОГРАФА

Ольга Петрівна Драгоманова /по чоловікові - Косач/ народилася 29 липня 1849 року на хуторі Зелений Гай поблизу Гадяча, що на Полтавщині, у збіднілій дворянській родині.

Олена Пчілка здобула високу освіту, закінчила 1866 Київський інститут шляхетних дівчат. Знала кілька іноземних мов. Значну допомогу у її становленні як письменниці, громадської діячки надав М.Драгоманов.

В 1868 році Ольга Петрівна виходить заміж за Петра Антоновича Косача.

Під впливом старшого брата вона багато літ життя присвятила праці на ниві української культури, літератури, фольклору, етнографії. Була удостоєна високого ученого звання - члена-кореспондента Академії наук України. А перші фольклорні записи передала до двотомної збірки українських народних пісень, яка вийшла у 1876 році за редакцією М.Драгоманова та В.Антоновича.

У 1876 році Олена Пчілка видала альбом "Український народний орнамент /зразки вишивання, ткання, писанки/" з дуже вартісною передмовою, яка засвідчує, що автор була глибоким знавцем української народної творчості.

В історію української літератури Ольга Петрівна увійшла під псевдонімом Олена Пчілка. Гарний псевдонім вона вибрала! Бо й справді, як пчоло по краплині збирає нектар з квіток і дарує людям цілющий мед, так і письменниця збирала перлини української народної творчості. Пчілка почала писати літературні твори - вірші, оповідання, нариси, п'єси, повісті ще з юнацьких літ. Але перша збірка поезій "Думки-мережанки" вийшла аж у 1886 році.

Волинські Афіни, як називали часто Крем"янець, вабили Олену Пчілку давно. Другий приїзд Олени Пчілки до Крем"янця здійснився весною 1909 року. Це був рік столітнього ювілею великого кременчанина, польського поета Юліуша Словацького. Письменниця вирішила побувати на його батьківщині. Враження від відвідин Крем"янця надзвичайно цікаві! О.Пчілка прекрасно змалювала весняний Крем"янець. Письменницю зворушило геть усе: і чарівні гори, покриті легким серпанком, і пам'ятки давньої оригінальної української архітектури, і легендарна Замкова гора, пов'язана з багатьма історичними подіями. Ось як вона пише: "Се один з найкращих кутків волинських... Хто раз бачив сей гарний куток, не забуде його ніколи!".

У часописі "Рідний край", який видавала О.Пчілка, періодично публікуються замітки, фото видів Крем"янця та околиць. У тижневику подано кілька публікацій про трагедію, яка сталася в селі Чернихів Тернопільського повіту - в 1908 році. Окремо треба сказати про публікацію у "Рідному краї" віршів волинського поета О.Неприцького-Грашовського.

Отож чудовий куточок Волині - мальовничий Крем"янець був близьким родині Драгоманових-Косачів. Можна пишатися тим, що тут побували і М.Драгоманов, і Олена Пчілка, і Леся Українка і Климент Квітка. Постає питання про відзначення імен тих, котрі бували на Кременеччині, чи то встановленням меморіальних таблиць, чи найменуванням вулиць, чи розширенням експозиції відповідних розділів краєзнавчого музею.

Померла О.Пчілка 4 жовтня 1930 року. Похована в Києві на Байковому кладовищі.

ЛІТЕРАТУРА

Пчілка О. Твори /Упоряд. авт. передм. і приміт. Н.О.Вишневіська.- К.: Дніпро, 1988.- 583с.

Пчілка О. Волинські спогади; Хустина; Прощання:/Вірші/ //Антологія української поезії. В 6т.- К.: Дніпро, 1984.- Т.3.- С.21.

Пчілка О. Переможець; Перед блакитним морем; Пісні минулого:/Вірші/ //Акорди: Антологія укр. лірики від смерті Шевченка /Упоряд. І.Франко.- К., 1992.- С.135-138.

* * *

Дрофань Л. Лебедина пісня Олени Пчілки //Соц. культура.- 1990.- №10.- С.12-13.

Дрофань Л. Світло добра і любові //Укр. мова і л-ра в школі.- 1989.- №7.- С.74-76.

Дрофань Л. Т.Шевченко у творчому житті Олени Пчілки //Укр. мова і л-ра в школі.- 1992.- №7-8.- С.61-62.

Піхманець Р. В обороні національних прав //Літ. Україна.- 1991.- 5 верес.

Чернихівський Г. Олена Пчілка і Кременеччина //Прапор перемоги.- 1991.- 20 квіт.

Чернихівський Г. "Се один з найкращих кутків волинських...": О.Пчілка і Кременеччина //Вільне життя.- 1991.- 22 лют.

Чернихівський Г.І. Крем"янещина: Іст. та літ. краєзнавство.- Крем"янець, 1992.- С.51-53.

Шевчук В. Пчілка із поля літературного //Шевчук В. Дорога в тисячу років.- К., 1990.- С.276-281.

Пчілка Олена /29.УП.1849-4.Х.1936/ - укр. письменниця, фольклорист, етнограф //УРЕ.- 2-е вид.- К., 1987.- Т.3.- С.54.

10 СЕРПНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СТРУХМАНЧУКА ЯКОВА МИХАЙЛОВИЧА
(10.08.1884-2.12.1937) - ВИДАТНОГО
УКРАЇНСЬКОГО ГРАФІКА

Яків Струхманчук народився 10 серпня 1884р. в селі Росоховатець на Козівщині. Середню освіту здобув у Бережанській та Львівській гімназіях. Ще гімназистом став постійним художником львівських сатирично-гумористичних журналів "Комар" та "Зеркало". Як і інші його земляки Струхманчук згодом вчився у Краківській Академії Красних Мистецтв, де написав портрет великого українського композитора Миколи Лисенка до 35-річчя його творчої діяльності.

Бажаючи удосконалити свою підготовку, по закінченні Академії

Мистецтво здійснив тримісячну мандрівку по галереях Берліна, Мюнхена, Дрездена, Парижа.

Як особливо талановитий художник, отримав стипендію з фундації Митрополита А.Шептицького і у 1911-1913р.р. продовжив студії в Паризькій Академії Мистецтв, у професорів Коттета та Р.Дезіре. В той період художник відвідав Італію. У Ватикані зробив для Митрополита Андрея малюнки релігійного змісту, які були репродуковані на поштових листівках і розповсюджувались у наших церквах. Тоді ж Струхманчук створив образ Матері Божої, який зберігається в Бережанському краєзнавчому музеї.

У 1913 році після повернення з Парижа, художник влаштував у книгарні НТШ виставку своїх творів, котра мала величезний успіх. Роботи його друкувались в літературно-науковому журналі "Ілюстрована Україна".

Яків Струхманчук - талановитий портретист. Переважають портретні візії письменників з Галичини, з якими художник тісно спілкувався: М.Кічури, А.Турчинської, В.Атаманюка.

У 1929р. закінчив велике полотно "Астрійський польовий суд на Гуцульщині", яке було показане на харківській виставці, а відтак було видано поштову листівку з його репродукцією та окрему брошуру про цей незвичайний твір. Струхманчук, знаний також, як ілюстратор творів О.Маковея, П.Козланюка та ін.

На сторінках часопису "Західна Україна" часто друкував гострі карикатури. Мало збереглося творів репресованого художника: 17 живописних полотен та 62 графічні листи - у Львівському Національному Музеї, 33 портрети-рисунок артистів у Київському Музеї театрального та кіномистецтва, портрет М.Кічури в Івано-Франківському краєзнавчому музеї, згаданий уже образ Богородиці.

Загинув 2 грудня 1937 року у Карелії.

ЛІТЕРАТУРА

Історія українського мистецтва. В 6т.- К.: Гол. ред. УРЕ, 1970. - Т.5.- 479с.

С.211: Про Я.Струхманчука.

Історія українського мистецтва. В 6т.- К.: Гол. ред. УРЕ, 1970.-Т.4. Кн.2.- 485с.

С.216,220,280,285,286,287:
Про Я.Струхманчука.

Касіян В., Турченко Ю. Українська дожовтнева реалістична графіка.- К.: Вид-во АН України, 1961.- 199с.

С.153: Короткий словник
/Я.Струхманчук/.

Художник Яків Струхманчук - жертва сталінського терору /Ред. О.Мусієнко.- К.: Дніпро, 1997.- 191с.

*

*

*

Гасай І. Художник - Я.Струхманчук //Ровесник.- 1980.- 31січ.

Гасай І. Майстер пензля і олівця //Рад. село.- 1980.- 5 квіт.

Гасай І. Розстріляна доля братів Струхманчуків //Вільне слово.- 1994.- 23 серп.- /З історії нашого краю/.

Забочень М.С. Доля митця невмируща //Вісник Тернопілля.- 1993.-

30 квіт.

Медведик П. Яків Струхманчук //Образотворче мистецтво.- 1985.- N1.- С.31-32.

Мусієнко О. Злочин без кари //Київська старовина.- 1995.- N6.- С.98-104.

Мусієнко О. Художник Яків Струхманчук - жертва сталінського терору //Рідна школа.- 1997.- N11.- С.33-45.

Петришин Ф. Дотепне перо Струхманчука //Культура і життя.- 1996.- 28 серп.

Погребенник Ф. Невідомий портрет: Про портрет І.Франка, виготовлений Я.Струхманчуком //Вільне життя.- 1994.- 4 листоп.

Погребенник Ф. Повернення художника на Батьківщину //Культура і життя.- 1994.- 6 серп.

Чернихівський Г. Голгофа Івана Гнатюка //Русалка Дністрова.- 1993.- 9 квіт.

Чернихівський Г. Голгофа Івана Гнатюка //Дзвін.- 1994.- N1.- С.146-148.

Хома В. Повернення художника //Свобода.- 1994.- 16 серп.

Хома В. Яків Струхманчук: "Пам"яті талановитого митця" //Рад. слово.- 1990.- 1 берез.

Художник Яків Струхманчук - жертва сталінського терору.- К.: Дніпро, 1997.- 204с.

Ципук В. "Несіть мене лелеченьки...": Про світле ім"я полум"яного патріота України українського маляра Я.Струхманчука //Шлях перемоги.- 1994.- 17 груд.

Яків Струхманчук - карикатурист //Слово і час.- 1998.- N1.- С.96.

Яків Струхманчук (1884-1937) //Україна.- 1995.- N13.- С.22.- /Забуті імена/.

* * *

Савак Б. Навічно на рідній землі: Про відкриття пам"ятника великому художнику Я.Струхманчуку //Вільне слово.- 1994.- 10 серп.; Свобода.- 1994.- 16 серп.

Хома В. На честь земляка: В с.Росоховатець Козів. р-ну встановлено пам"ятник Я.Струхманчуку //Вільне життя.- 1994.- 6 серп.- /Рядок з біографії краю/.

* * *

Струхманчук Яків Михайлович (10.УШ.1884-1938) //УРЕ.- 2-е вид.-К., 1984.- Т.11. Кн.1.- С.32.

Струхманчук Яків Михайлович (10.УШ.1884-1938) - український гра-

фік //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.561.

8 СЕРПНЯ

350 РОКІВ З ДНЯ БИТВІ І УКЛАДЕННЯ
МИРНОГО ДОГОВОРУ ПІД ЗБОРОВИМ
(8.08.1649)

Під Зборовом в роки визвольної війни відбулася одна з головних битв селянсько-козацького війська на чолі з Богданом Хмельницьким проти польсько-шляхетської армії.

25-тисячна польська армія на чолі з королем Яном Казимиром йшла з Волині, а через Галичину рухалося 15-тисячне військо під командуванням Яреми Вишневецького. Армія Б.Хмельницького спільно з татарським військом Іслам Гірея на початку липня 1649р. оточила велику частину польсько-шляхетського війська під Збаражем і тримала її в облозі півтора місяця.

Тим часом на допомогу обложеному поспішали головні сили польської армії, які очолював король Ян Казимир. Непомітним маневром Хмельницький зняв частину війська з-під Збаража і вирушив до Зборова назустріч полякам. Несподіваним ударом гетьман відрізав частину польської армії від головних її сил і 5 серпня 1649р. під час переправи через річку Стрипу завдав їм великих втрат. Наступного дня почався генеральний бій, який загрожував неминучою капітуляцією короля з усією його армією. Але в найкритичніший момент канцлер Оссолінський підкупив татарського хана і той категорично зажадав від Хмельницького припинити бій та почати переговори.

8 серпня 1649р. було підписано Зборівський договір, за яким козаки здобували численні права. Влада козацького гетьмана поширилася на територію Київського, Брацлавського й Чернігівського воеводства.

Зборівський трактат не відповідав ні фактичному успіхові національно-визвольної боротьби, ні тим широким надіям, які плекали народні українські маси в цій боротьбі. За Зборівською угодою велика частина селян поверталася в кріпацтво. На феодальне гноблення була приречена козацька міська біднота. Так замість повного звільнення всього українського народу і створення своєї власної держави доводилося задовольнятися національно-територіальною автономією, і то лише для козацької верстви.

Зборівський мир не дав Україні всього, чого бажав український народ, але все-таки здобутки були значні.

ЛІТЕРАТУРА

Крип'якевич І. Про гетьмана Богдана Хмельницького.- Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1991.- 18с.

С.11: Битва і мир під Зборовом.

Мельничук В., Юрчак Н. Шляхами Богдана Хмельницького на Тернопільщині: Путівник.- Тернопіль: Ред. видав. відділ упр. по пресі, 1991.- 57с.

Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи: Зборівщина: Іст.-мемуар. і літ. збірник. Ч.1.- Зборів: Левада, 1992.- 79с.

С.6-13: Зборівська битва і мир 1649р.

*

*

*

Грицюк Б. Хмель у Зборові //Рад. село.- 1983.- 29 жовт.

Зварич О., Баран Г. Один момент під Зборовом у 1649 році //Рад. село.- 1990.- 8 берез.

Крип'якевич І. Битва під Зборовом 1649р. //Вільне життя.- 1991.- 6,7 серп.- /Рядок з біографії краю/.

Мацьків Т. Зборівський договір у західно-європейських джерелах з 1649 року //Визвольний шлях.- 1997.- N7.- С.866-872.

Мацьків Т. Фатальна ніч під Зборовом //Літопис Червоної Калини: Іст. краєзнав. часопис.- 1991.- N4.- С.32-39.

Чуприна В., Чуприна З. Зборівський договір 1649 року: Міфи і дійсність //Дзвін.- 1997.- N7.- С.130-132.

* * *

Стельмашенко В. Буде в місті свято. Готуватись треба вже сьогодні: До 350-річчя Зборівської битви //Зборівська дзвіниця.- 1998.- 17 квіт.

Тучапський Я. У полі могила з вітром говорила...Вшанування пам'яті козаків, що полягли у Зборівській битві з поляками //Рад. слово.- 1990.- 30 серп.

Зборівська битва. Зборівський договір //УРЕ.- 2-е вид.-К., 1979.- Т.4.-С.234.

Зборівська битва. Зборівський договір //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1993.- Т.2.- С.764.

15 СЕРПНЯ

120 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ШТОКАЛКА ПАВЛА ЛУКИЧА
(15.08.1879-30.09.1945) - УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА І ПУБЛІЦИСТА

Павло Штокалко народився 15 серпня 1879 року в с.Войсковичі Сокальського повіту на Львівщині, у селянській родині.

Після закінчення Львівської гімназії здобув вищу освіту на теологічному факультеті Львівського університету. Працював священником у Бродах, Бузьку, Львові, а з 1918 по 1944 рік - у селі Кальне на Козівщині. Був деканом Козлівського деканату. Деякий час працював у с.Козівка Козівського р-ну та с.Котів на Бережанщині.

П.Штокалко - автор поетичних збірок на релігійну тематику: "Голгофа", "Квіти Марії", "Із днів Месії".

У його доробку є досить цікаві байки "Шпак і горобець", "Бузько і жаби" та ін.

Вельми захоплюють своєю фабулою і його історичні оповідання для дітей: "В татарській неволі", "Смерть Мстислава Удатного", драматичні твори: "У вечір Святого Николая", "Вифлеємський вертеп".

На його поезії писали музику композитори Б.Кудрик, І.Пав'юк, В.Подуфалий.

Павло Штокалко був знавцем іноземних мов, зокрема переклав "Божественну комедію" Данте. Він також захоплювався малярством і зали-

шив свої живописні твори. Підтримував дружні зв'язки з Щуратом, Т.Бордуляком, І.Блажкевичем.

Свій багатогранний талант він передав своєму синові Зіновію Штокалку - бандуристу світової слави, художнику і вченому-медику.

Помер 30 вересня 1945р. в с.Козівка Козівського р-ну, де і похований.

ЛІТЕРАТУРА

Штокалко П. Хлопчина і горобець:/Вірш/ //Рости на щастя України - мами: Галицька читаночка.- Тернопіль, 1991.- С.150.

Штокалко П. Псалом; Жайворонок:/Вірші/ //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. N4.- 1992.- С.40.

Штокалко П. Потік і скала; Хто я? Сльоза сироти; Отче наш; Поклін цариці мая; Діти Марії:/Вірші/ //Рад. слово.- 1991.- 15 черв.

*

*

*

Подуфалий В. Павло Штокалко //Рад. слово.- 1991.- 15 черв.

Подуфалий В. Павло Штокалко і його творчість //Бережанське віче.- 1991.- 8 черв.

Хома В. Літературна енциклопедія Козівщини //Вільне слово.- 1993.- 3 лют.

Хома В. Павло Штокалко //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. N4.- Ч.2.- Тернопіль, 1992.- С.40.

19 СЕРПНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ХІМ"ЯКА В"ЯЧЕСЛАВА АНТОНОВИЧА
(19.08.1949) - ДРАМАТИЧНОГО АКТО-
РА, ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА УКРАЇНИ

В"ячеслав Хім"як народився 19 серпня 1949 року в селі Голосків Кам"янець-Подільського району Хмельницької області.

В 1969 році закінчив студію при Київському драмтеатрі ім.І.Франка. Актор Хмельницького драмтеатру (1969-1974р.р.).

З 1974 року актор Тернопільського музично-драматичного театру ім.Т.Г.Шевченка.

В 1985р. лауреат Тернопільської обласної премії ім.С.Будного.

Серед ролей: Василь /"Циганка Аза" Старицького/, Андрій /"Солдатська вдова"/, Задорожній /"Таке довге, довге літо" Зарудного/, Ібрагім /"Роксолана" П.Загребельного/ та багато інших.

ЛІТЕРАТУРА

В"ячеслав Хім"як - лауреат обласної премії ім.С.Будного в галузі літератури і мистецтва //Ровесник.- 1978.- 24 жовт.

Хім"як В. "Музика - то є робота!": Акторські силуети //Вільне життя.- 1981.- 1 січ.

Хім"як В. Право на роль: Нотатки актора //Вільне життя.- 1976.- 10 груд.

* * *

Корнієнко О.З. Тернопільський театр ім.Т.Г.Шевченка.- К., 1980.- 102с., іл.

С.67,72,73,76,81,86:
Про В.Хім"яка.

Бондаренко Л. Роль трансформована кризь серце //Ровесник.- 1978.- 14 жовт.

Дебют і ще раз дебют: Інтерв"ю з актором /Розмову вела Л.Овсяна //Ровесник.- 1979.- 1 січ.

Дишкант В. Твій вихід, артисте!: До бенефісу В.Хім"яка //Вільне життя.- 1990.- 26 січ.

Паламар А. Пізнай ясноту ідеалу //Вільне життя.- 1981.- 16 січ.

Сатаева Т. Жгучее пламя жизни //Комс. знамя.- 1976.- 10 дек.

* * *

Галій Н., Медведик П. "Під осінніми зорями" //Вільне життя.- 1976.- 4 черв.

Градова Г. Правда і тільки правда:/Спектакль "Затюканий Апостол" //Ровесник.- 1986.- 3 черв.

24 СЕРПНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КОВАЛЬ СУЗАННИ ВАСИЛІВНИ
(24.08.1909-1.03.1978) - ЗАСЛУ-
ЖЕНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ

Народилася Сузанна Коваль в Козацькому на Черкашині 24 серпня 1909 року. В Києві закінчила семирічну школу. З 1929 по 1934 рік навчалася в Харкові у драматичній студії театру "Березіль". Там же, в Харкові, працювала актрисою в театрі ім.Шевченка. В роки війни Сузанна бере участь у концертах, в наспіх сформованих театральних бригадах. Вона була не тільки артисткою, а ще й медсестрою - перев"язувала, виносила з бою поранених.

В 1951 році Сузанна Коваль з сім"єю переїжджає у Тернопіль. Більше двадцяти років життя вона віддала сцені. Зіграла на сцені нашого обласного музично-драматичного театру свої кращі ролі. Глядачі любили її Марусю у виставі "Маруся Богуславка" за п"есою М.Старицького, страждали разом з її Варкою у "Безталанній" Карпенка-Карого, переживали, плакали і раділи разом з Маврою - "В неділю рано зілля копала" та багато інших ролей зіграних Сузанною Коваль.

Пішла Сузанна з театру тоді, коли ще можна було працювати. Однею з останніх її ролей - була роль Марії в "Землі" за Ольгою Кобилянською. Вела драмгурток у третій школі м.Тернополя. Це було справжнє свято для дітей. На жаль, життя артистки обірвалось на початку березня 1978-го. Вона пішла з нашого театру заслуженою артисткою України.

ЛІТЕРАТУРА

Коваль С. Полинові дзвони: Новела //Ровесник.- 1968.- 2 серп.

Коваль С. "Шукай краси, добра шукай": Спогади про свого вчителя письменника С.Васильченка /Літ. запис П.Медведика //Вільне життя.- 1979.- 7 січ.

Панорама пам'яті:/Спогади артистки про концерти на фронті//Музи тоді не мовчали 1941-1945.- К., 1976.- С.199-203.

* * *

Корнієнко О.З. Тернопільський театр ім.Т.Г.Шевченка.- К., 1980.- 102с., іл.

С.30,41,54,61-62: Про С.Коваль.

Залипко А. Одна із шістнадцяти //Вільне життя.- 1975.- 2 верес.

Кушнірук З. Сусанна //Вільне життя.- 1992.- 25 січ.-/Славні жінки Тернопілля/.

Мінц В. Актриса //Вільне життя.- 1960.- 7 лют.

Приходько Л. Жінка красивої долі //Культура і життя.- 1974.- 3 листоп.

Ріпко О. Сусанна Коваль //Вільне життя.- 1955.- 25 листоп.

Ювілейний вечір //Вільне життя.- 1960.- 9 лют.

* * *

Коваль Сузанна //УРЕ.- 2-е вид.- К., 1980.- Т.5.- С.248.

Коваль Сузанна Василівна (24.УШ.1909-1.Ш.1978) //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.302.

29 СЕРПНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПАСІКИ ОСТАПА АДАМОВИЧА
(29.08.1929) - РІЗЬБЯРА

Остап Пасіка народився 29 серпня 1929 року в селі Кровинка Тербовлянського району. Дереворити Остапа Пасіки з недавніх пір мають широке визнання в Україні.

Про його творчість знято вже два документальних фільми.

Живе і працює в Києві.

Остап Адамович Пасіка - різьбяр-філософ, різьбяр-публіцист, різьбяр-поет. Це художник, що змушує співати дерево гіркою і ніжною мелодією нашого народу.

Художня обробка деревини поєднує природні образи коренів з об'ємнорельєфною структурою. Головним героєм його письмен виступає образ України, її народ на всіх його перехрестях і лихоліттях - від Київської Русі до Чорнобильської трагедії. Творчість Остапа Пасіки є своєрідною національною педагогікою на мові правди, добра, любові і гніву.

У роботах Пасіки оживають доля українського народу, його історія, культура, традиції.

Кожна робота звучить як клич залишатися людиною на землі.

Нам потрібно зберегти доробок митця, належно оцінити. Його образотворче мистецтво чекає наукового дослідження.

Усі, хто побував на виставках творів О.Пасіки, висловлюють захоплення побаченим, дають високу оцінку дивосвіту митця.

ЛІТЕРАТУРА

Демків Б. Воскресіння дерева: Штрихи до портрета народного майстра Остапа Пасіки //Вільне життя.- 1989.- 29 лип.

Дивосвіт Остапа Пасіки //Теребовлянські вісті.- 1992.- 10 жовт.

"Карбую те, що болить" //Воля.- 1992.- 14 жовт.

Кушнерик Г. Дивосвіт Остапа Пасіки //Воля.- 1995.- 27 січ.- /Мистецтво/.

Макіївський М. Карби нашої пам'яті //Вітчизна.- 1990.- №6.- С.205-208.

Пишний М. Дивосвіт Остапа Пасіки //Вільне життя.- 1996.- 12 листопад.

Харченко П. Карби майстра //Русалка Дністрова.- 1993.- №1 /січ./.

Харченко П. Скарби Остапа Пасіки //Трудова слава.- 1991.- 5 жовт.

4 ВЕРЕСНЯ

190 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СЛОВАЦЬКОГО ЮЛІУША
(4.IX.1809-3.IV.1849)- ПОЛЬСЬКОГО
ПОЕТА

Юліуш Словацький народився 4 вересня 1809 року в древньому місті Крем'янці. Тут минули дитинство і юність Юліуша. Вищу освіту одержав у Віденському університеті. На чужині поет написав до 30 драматичних творів, майже 20 поем, багато ліричних поезій.

Юліуш Словацький був польським поетом, він усім серцем любив Польщу, бо народився поляком, але так само любив Україну, бо народився й виріс на її землі.

Чимало натхненних рядків в своїй поезії присвятив рідному місту. М.Рильський говорив: "Ми, українці, пишаємося, що на нашій землі, народився геніальний польський поет, що світлі води не раз згадуваної ним Ікви, випоїли його. І наявність в його творчості українських мотивів не може не радувати нас".

Помер Ю.Словацький 3 квітня 1849 року в Парижі. У 1927 році його прах перевезено на Краківське кладовище.

ЛІТЕРАТУРА

Словацький Ю. Вибрані твори. В 2т. Т.1 /Пер. з польської за ред. М.Рильського.- К.: Держлітвидав, 1959.- 445с.

Словацкий Ю. Избранные сочинения. В 2т.- М.: Гослитиздат, 1960.

Т.1: Стихи.- Поэмы.-Драмы.- 808с.

Т.2: Драмы.- Проза.- 702с.

Словацкий Ю. Избранное.- М.: Худ. лит., 1984.- 227с.

Словацкий Ю. Поезії.- К.: Дніпро, 1969.- 211с.

Словацкий Ю. Лирика.- М.: Худ. лит., 1966.- 142с.

Словацкий Ю. Стихи; Мария Стюарт:(Драма).- М.: Худ. лит., 1975.- 176с.

Словацкий Ю. Беньовський (Кримські пригоди: Фрагменти, поеми.- Сімферополь: Таврія, 1984.- 159с.

Словацкий Ю. Віват, познанці!; Гімн; Як ти будеш у моїй країні...:/Вірші/ //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. N4. Вип.2. Ч.1.- Тернопіль, 1993.- С.45.

* * *

Вервес Г.Д. Юліуш Словацький і Україна: Літ. критич. нарис.- К.: Рад. письменник, 1959.- 168с.

Краглик О.У. Соціологічні погляди Юліуша Словацького //Звіт-но-наукова конференція (Тези доповідей).- Кременець.- 1960.- С.49-57.- /Кременецьк. пед. ін-т./.

Левінська С.Й. Юліуш Словацький: Життя і творчий шлях.- К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1973.- 148с.

Радишевський Р.П. Юліуш Словацький: Життя і творчість.- К.: Дніпро, 1985.- 207с.

* * *

Гецевич М. Словацький з пензлем у руках //Жовтень.- 1983.- N6.- С.133.

Гецевич М. Мати поета //Діалог.- 1995.- 9 груд.

Кравчук Л. Кременець у творчості Юліуша Словацького //Діалог.- 1995.- 18 листоп.

Левінська С. Сліпуче сяйво блискавок поезії Юліуша Словацького: Урок-лекція //Відродження.- 1994.- N10-11.- С.28-32.

Лозинський І. Українські струни Юліуша Словацького //Жовтень.- 1984.- N11.- С.118-121.

Лучук В. Кременець у поетовій долі //Літ. Україна.- 1984.- 6 верес.

* * *

Геневич М. Поетове свято над Іквою:/Вшанування Ю.Словацького у Кременці/ //Вільне життя.- 1989.- 23 верес.

Лось Ю. Шана великому земляку //Прапор перемоги.- 1989.- 5 серп.

Ляшенко Р. "Ти Україну серцем покохав..." //Прапор перемоги.-

1989.- 7 верес.

* * *

Словацький Юліуш (4.IX.1809-3.IV.1849) //УРЕ.- 2-е вид.- К., 1983.- Т.10.- С.251.

15 ВЕРЕСНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БІЛИНСЬКОГО ДМИТРА ГРИГОРОВИЧА
(15.IX.1874-28.X.1941) - СКУЛЬПТОРА,
МАЙСТРА ХУДОЖНЬОГО РІЗЬБЛЕННЯ ПО ДЕРЕВУ

Дмитро Григорович Білинський народився 15 вересня 1874 року в селі Колиндяни Чортківського району, в селянській сім'ї. Мистецтво різьби по дереву засвоїв від своїх предків. Свою першу скульптуру - надгробну монументальну фігуру із цементу - Д.Білинський виготовив, будучи немолодою людиною, в 1925 році. На початку 30-х років повністю переключився на роботу по дереву. Простими інструментами - сокирою, ножем, а пізніше і долотом - він створював одно-багатофігурні композиції.

Особливо відзначився як майстер різьби постатей людей та бюстних портретів невеликих за своїм розміром. Його роботи свідчать про визначний талант різьбярів і тонкість пластичного та емоційного відчуття.

Широко відомий його скульптурний бюст по дереву "Тарас Шевченко" зберігається у Львівському музеї українського мистецтва, а також двофігурна композиція "Жебраки".

Хоч і неможливо сьогодні оцінити все, що було створено руками цього талановитого чоловіка, але ті роботи, які збереглися, і ті, про які відомо з літературних джерел, свідчать про нього як про одного з плідних народних різьбярів.

Помер Білинський 28 жовтня 1941 року у рідному селі.

ЛІТЕРАТУРА

Будзан А.Ф. Різьба по дереву в Західних областях України.- К.: Вид-во АН УРСР, 1960.- 107с.

С.46,91: Про Д.Білинського.

Гургула І. Народне мистецтво Західних областей України.- К.: Мистецтво, 1966.- 76с.

С.54: Про Д.Білинського.

Моздир М. Українська народна меморіальна скульптура.- К.: Наук. думка, 1996.- 128с.

С.85-87: Про Д.Білинського.

Моздир М.І. Українська народна дерев'яна скульптура.- К.: Наук. думка, 1980.- 190с.

С.95-102: Про Д.Білинського.

* * *

Білинський Дмитро Григорович (15.IX.1874-28.X.1941) //УРЕ.- 2-е

вид.- К., 1977.- Т.1.- С.448-449.

Білінський Дмитро Григорович (15.IX.1874-28.X.1941) //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.69.

23 ВЕРЕСНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЯРЕМИ ЯКИМА ЯКИМОВИЧА
(23.09.1884-15.12.1964) - ЛІТЕ-
РАТУРОЗНАВЦЯ, ПРОФЕСОРА

Яким Ярема народився 23 вересня 1884 року в с.Арламівська Воля на Львівщині, в сім'ї залізничника. Учився в українській гімназії в Перемишлі під опікою свого стрийка Олеса Яреми, гімназійного професора і відомого громадського діяча.

Студіював філософію і філологію в університеті у Львові (1903-1906р.р.) та у Граці (1906-1907р.р.), працював у гімназії в Самборі (1908-1910), заступником учителя, а затим як дійсний учитель і професор (1913) в українській гімназії в Тернополі. Тут оприлюднює свої перші дослідження творчості М.Шашкевича, Т.Шевченка та відому працю про "Мойсея" І.Франка, яку похвалив сам поет.

Здобувши в 1922р. в Карловому університеті за дослідження "Чеський романтизм і відродження української літератури в Галичині" ступінь доктора філософії, працює професором, а з 1925 по 1930р. завідує кафедрою педагогічної психології Українського високого педагогічного інституту ім.М.Драгоманова, що відкрився в 1923р. Одночасно формує українську реформовану реальну гімназію при інституті.

Повернувшись на Батьківщину в 1930р. Я.Ярема вчителює в Тернопільській гімназії товариства "Рідна школа". Одночасно веде громадську роботу як голова тернопільського відділу організації середньошкільного учительства "Учительська громада". Я.Ярема продовжує наукові дослідження.

У 1932р. публікує студію про Шевченка, де один з перших застосовує методи психології до аналізу поетичної творчості, а на пленарному засіданні Першого українського педагогічного з'їзду (1936) виголошує доповідь "Українська духовність у її культурно-історичних виявах", що вийшла в повному об'ємі окремою книжкою. Це узагальнює дослідження психіки нашого народу, неперевершене у цій дуже занедбаній ділянці українознавства.

Почавши з 1940р. Я.Ярема досліджує взаємини української літератури з німецькою, польською, російською та чеською, відображені у творчості І.Франка, В.Стефаника та "Руської трійці". Проводить велику текстологічну роботу при підготовці до видання творів І.Франка, В.Стефаника, Л.Українки. Складає малий "Німецько-український словник" та обширний термінологічний "Російсько-український ветеринарний словник" з поясненням термінів та їх етимологією.

15 грудня 1964р. Я.Ярема помер. Похований на Личаківському цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Ярема Я. Іван Франко і творчість Генріха Гейне //Рад. літературознавство.- 1960.- №1.- С.23-32.

Ярема Я. Перша естетична студія І.Франка //Рад. літературознавство.- 1968.- №1.- С.35-48.

Ярема Я. Провідні ідеї філософії Томи Масарика.- Прага, 1925.-

78с.

Ярема Я. Українська духовність в її культурно-історичних виявах: (Уривки) //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. №3.- Тернопіль, 1992.- С.17-19.

Зустріч в Тернополі. З виступу Якіма Якимовича Яреми //Жовтень.- 1956.- №6.- С.86.- (Спогади про І.Франка).

Стефанік В. Повне зібрання творів: В 3т. Т.3. Листи /Підготували М.С.Грудницька, Й.М.Куриленко, Я.Я.Ярема, Ї.М.Панчук.- К.: Вид-во АН УРСР, 1954.- 330с.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі", 1998.- 705с.

С.5,36,43,57,81,87,101-105,115,
129, 138, 225,236,239,240,241,242,
243-248,260,267-271,285, 290, 460-
468: Про Я.Ярему.

* * *

Дуда І. Тернопільщина літературна: 325 імен на карті області: Путівник.- Тернопіль: Ред.-вид. відділ облполіграфвидаву, 1990.- 76с.

С.7: Відзначено діяльність Я.Яреми 1890-1914р.р. у Тернополі.

Звідомлення про зустріч тернопільських українських гімназистів (Тернопіль, 17-19 серп. 1992).- Тернопіль, 1993.- 66с.

С.18,20,26: Про педагогічну діяльність Я.Яреми в Тернополі.

Кравченко О. Яким Ярема (1884-1964) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб.- Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983.- Т.3.- С.587-590.

Кравченко О. Рідна школа на Тернопільщині //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина. Регіон. іст.-мемуар. зб.- Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983.- Т.3.- С.197-206.

С.203: Згадка про Я.Ярему як учителя гімназії.

Русанов В. Мар"ян Крушельницький: Біограф. повість.- К.: Молодь, 1985.- 168с.

С.12: Про роль Я.Яреми у вихованні молоді.

* * *

Андрусів С. Літературознавець, психолог, педагог //Слово і час.- 1995.- №7.- С.36-40.

Гринів О. Пророк зневіреного натовпу //Молодь України.- 1994.- 30 верес.

Джунь П. Яким Ярема - учений і педагог:/професор Терноп. гімназії/ //Свобода.- 1995.- 24 січ.

Миколаєвич Р. Ярема і Кудеревич //Свобода.- 1995.- 24 січ.

Подуфалий В. Видатний вчений-славіст //Нове життя.- 1990.- 8 верес.

Романів О. Яким Ярема - повернення до нащадків //Вісник НТШ.- 1994.- Ч.10-11.- С.7.

Сухорський С. Григорій Ващенко і Яким Ярема про психічні особливості українського народу //Рідна школа.- 1992.- N2.- С.30.

Тимочко П. Вчений, педагог і воїн //Тернопіль вечірній.- 1994.- 28 верес.

Тимочко П. На хвилі національного піднесення: Штрихи до історії Тернопільської української гімназії //Відродження.- 1991.- 8 черв.
І згадка про Я.Ярему.

Тимочко П. Слово про вчителя та учня //Свобода.- 1995.- 24 січ.

Хома В. Соратник Каменяра //Вільне життя.- 1979.- 21 верес.

Хоміцький О. Мій учитель: Штрихи до портрета Якіма Яреми //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. N3.- Тернопіль, 1992.- С.76-77.

Ярема С. Ярема Яким Якимович:/Біографія/ //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. N3.- Тернопіль, 1992.- С.16-17.

Відзначення ювілею Якіма Яреми //Хроніка наукового товариства імені Шевченка 1994 рік. Ч.86.- Львів; Нью-Йорк, 1995.- С.48-49.

Хоміцький Ю. Ювілей вченого //Рад. літературознавство.- 1985.- N6.- С.65.

* * *

Яким Ярема (23.09.1884-15.12.1964) //Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі 1895-1995.- Дрогобич, 1995.- С.283.

Ярема Яким - український літературознавець, філософ, педагог //Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини.- Тернопіль, 1996.- С.52.

24 ВЕРЕСНЯ

105 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КУПЧИНСЬКОГО РОМАНА ГРИГОРОВИЧА
(24.09.1894-10.XI.1976) - КОМПОЗИТОРА,
ПОЕТА, ПИСЬМЕННИКА

Народився Роман Купчинський 24 вересня 1894 року в селі Розгадові Зборівського району, в сім'ї священика. Після закінчення Бережанської гімназії вчився у Львівському університеті, а коли почалася Перша світова війна, вступив у загін Січових Стрільців і пройшов з ними всі воєнні шляхи.

Роман Купчинський відзначався неповторним поетичним даром. "Щире чуття і гарний вислів надають його творам великої принади. Він ніколи не силується словом, як другі, не наслідує чужих форм, не гонить за верхніми ефектами, пише, що серце диктує. Це поет, від якого можна сподіватися дуже багато".

Так писав про нього Б.Лепкий. Згодом львівське видавництво "Червона Калина" видало трилогію "Заметіль" Р.Купчинського. Це повісті зі стрілецького життя. За спогадами львівського професора, доктора філологічних наук Ю.К.Редька трилогію Р.Купчинського "Заметіль" у 30-ті роки зачитували до дірок.

Поезія Купчинського, його літературно-критичні статті, військові спомини, пісні, фейлетони, журналістські нотатки, сатиричні вірші друкувалися у 20-30 роки в "Ділі", "Неділі". "Дзвонах", "Літописі "Червоної Калини", журналах "Назустріч", "Світ", газеті "Краківські вісті" під власним прізвищем та псевдонімом Галактіон Чіпка. Найбільшої популярності набули ліричні поезії Р.Купчинського, до яких сам складав музику.

Пісні Р.Купчинського швидко ставали популярними, їх переписували в рукописні збірники, передавали з уст в уста.

Емігрував за кордон.

Помер 10 листопада 1976 року в Оссінгу (США), де й похований.

ЛІТЕРАТУРА

Купчинський Р. Заметіль: Повість. У 3 кн.- Львів: Каменяр, 1991.

Кн.1.: Курилася доріженька:

Повість зі стрілецького життя.- 175с.

Кн.2.: Перед навалюю.- 151с.

Кн.3.: У зворах Бескиду.- 143с.

Купчинський Р. Як з Бережан до Кадри: Стрілецькі пісні.- Тернопіль: Ред.-видав. відділ облполіграфвидаву, 1990.- 62с.

* * *

Купчинський Р. Багата ти еси і бідна Україно; Ода до книжки: /Вірші/ //Селянська доля.- 1991.- 30 квіт.

Купчинський Р. Зажирилися галичанки; Засумуй, трембіто...: Стрілецькі пісні //Надзбручанська правда.- 1990.- 28 квіт.

Купчинський Р. Жмут споминів про Б.Лепкого //Україна.- 1991.- N14.- С.12-13.

Купчинський Р. Терпкі думки //Просвіта.- 1992.- N13(квіт.).

Купчинський Р. "Христос воскрес - воскресне Україна": Поезії //Відродження.- 1991.- 15 січ.

* * *

Ганущин С. Співці січової слави:/Р.Купчинський, М.Гайворонський, Б.Лепкий/ //Зборівська дзвіниця.- 1992.- 28 лют.

Гушак І. Командат стрілецької стежі //Вільне життя.- 1990.- 7 квіт.

Мельничук Б. Наближення Романа Купчинського //Прапор волі.- 1991.- 14 верес.

Погребенник Ф. "Човен хитається серед води...":/Про пісню і її автора/ //Молодь України.- 1990.- 2 груд.

Салига Т. Поет із коша стрілецького //Літературна панорама.1990.- К., 1990.- С.194-204.

* * *

Подуфалий В. Пісні січових стрільців, створені Р.Купчинським //Вісті Придністров'я.- 1992.- 18 верес.

Українські січові стрільці:/Про вечір стрілецької поезії та пісні, присвячений Р.Купчинському/ //Тернове поле.- 1990.- №9(черв.).

Купчинський Роман //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1994.- Т.4.- С.1238.

29 ВЕРЕСНЯ

155 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
БАРВІНСЬКОГО ОСИПА ГРИГОРОВИЧА
(29.09.1844-4.02.1889) - УКРА-
ЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

Осип Барвінський народився 29 вересня 1844 року у селі Шляхтинці Тернопільського району, в сім'ї священика. Початкову школу закінчив у рідному селі. Згодом навчався у Тернопільській гімназії. З 1866 року у Львові.

Спочатку вчився екстерном, а потім був зарахований до духовної семінарії. У 1871 році О.Барвінський приймає сан священика і переїздить у Шляхтинці.

У наступні роки був парохом у селах Острові Тернопільського, Вижинці Яворівського на Львівщині, Пліснянах і Гарбузові Зборівського районів. З 1878 року і до смерті жив і працював у Сироварах Зборівського району. Літературну діяльність розпочав у роки навчання в духовній семінарії.

Друкувався у Львівському журналі "Правда" і газеті "Діло". У видавництві "Просвіта" видав популярні книжки з порадами для селян на господарські теми.

Найпомітнішими творами письменника були трагедія "Павло Полуботок, наказний гетьман України"/1887/ і драма "Чернігівка"/за повістю М.Костомарова/, поставлених у 80-х р.р. на сцені Руського народного театру.

Помер 4 лютого 1889 року в Сироварах Зборівського району, похований тут же.

ЛІТЕРАТУРА

Барвінський О. Павло Полуботок, наказний гетьман України //Тернопіль.- 1993.- №3.- С.23-25.

* * *

Франко І. Зібрання творів. У 50т. Т.26.: Літ.-критичні праці.- К.: Наук. думка, 1980.- 438с.

С.203,258,282,286,418: Про
Осипа Барвінського.

"Моя відрада - в праці":(триптих про братів Барвінських) //Качкан В.А. Українське народознавство в іменах.- К., 1995.- Ч.2.- С.44-62.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі", 1998- 705с.

С.180,648: Про О.Барвінського.

* * *

Кузик В. У Шляхтинцях, на батьківщині Барвінських //Подільське слово.- 1994.- 8 жовт.

Лавренюк В. Барвінський Осип //Тернопіль.- 1993.- №3.- С.22.

Левчук М., Смик В. Повернути із забуття:/Нові штрихи до біографії родини Барвінських/ //Тернопіль вечірній.- 1992.- 21 берез.- (Історія).

Мельничук В. Родина Барвінських //Тернопіль вечірній.- 1991.- 15 січ.

Павлишин С. Пам"ять роду і народу:/Про трьох братів Барвінських - Володимира, Осипа і Олександра/ //Дзвін.- 1993.- №4-6.- С.124-129.

Павлишин С. Родина Барвінських в українській культурі //Тернопіль.- 1992.- №3-4.- С.35-37.

Павлишин С. Сага роду Барвінських в історії української культури //Вісник НТШ.- 1994.- Ч.8-9.- С.10.

Ханас В. Він присвятив своє життя народу //Тернопіль вечірній.- 1994.- 17 верес.

Ханас В. Осип Барвінський, священослужитель і письменник //Подільське слово.- 1994.- 24 верес.

* * *

Барвінський Осип Григорович (1844-1889) //УЛЕ.- К., 1988.- Т.1.- С.130.

Барвінський Осип Григорович (1844-1889) //Мистецтво України: Енцикл.- К., 1995.- Т.1.- С.147.

15 ЖОВТНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПЕТРИКА АНДРІЯ ІВАНОВИЧА
(15.10.1919-17.05.1990) - ЖИВО-
ПИСЦЯ

Народився Андрій Петрик 15 жовтня 1919 року в с.Кутищі на Житомирщині. В 1938 році закінчив середню школу в м.Любарці, після чого вчителював. Брав участь у Другій світовій війні. По війні приїхав на Тернопільщину, жив у Збаражі, а потім у Тербовлі. Основи малярства осягнув самотужки. Протягом десяти літ викладав образотворче мис-

тецтво в Тереховлянському технікумі підготовки культурно-освітніх працівників.

Працював художником-оформлювачем на фабриці ялинкових прикрас, взуттєвій фабриці, у художній майстерні. Малював пейзажі, натюрморти і портрети. З 1948р. брав участь в збірних виставках у Тереховлі, Тернополі, Києві. Індивідуальні виставки - Тереховля, Тернопіль, Крем"янець.

Твори Андрія Івановича неодноразово відзначалися високими нагородами. У багатьох його роботах помітні пошуки індивідуальної художньої мови, прагнення глибше проникнути у внутрішній світ людини, розкрити її характер, риси духовного обличчя.

Живописець створив цілу галерею портретів робітників Тереховлянської фабрики ялинкових прикрас і трудівників сільського господарства. Холодна сіро-зелена палітра його живопису замикається в темні контури і робить полотно конструктивно виразним.

Помер 17 травня 1990р. і похований в Микулинцях.

Посмертна виставка творів А.Петрика проходила в Тернополі (1991) і Почаєві (1991-1992р.р.).

ЛІТЕРАТУРА

Виставка творів А.І.Петрика: Каталог.- Тернопіль: Облполіграфвидав, 1981.- 12с., іл., автопорт.

* * *

Дуда І. Андрій Петрик //Тернопіль: Художники Тернопільщини.- 1994.- N2-3.- С.74., іл., портр.

28 ЖОВТНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
НИКОЛИШИНА ДМИТРА ВАСИЛЬОВИЧА
(28.10.1884-14.12.1950) - УКРА-
ЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА, ЛІТЕРАТУ-
РОЗНАВЦЯ

Дмитро Николишин народився 28 жовтня 1884 року в Іванкові Борщівського району, в селянській родині. Закінчив Коломийську гімназію та філологічний факультет Чернівецького університету. Працював викладачем української та німецької мов в Коломийській гімназії та німецької й англійської мов у медичному та педагогічному інститутах м.Львова.

Першу добірку своїх поезій "Первоцвіти" опублікував у газеті "Буковина" 1907 року. Видав поетичні збірки "Хвилини", "Світанки і сутінки", "Листопадова симфонія". Автор п'єс "Розладдя", "Тайна", "Артисти", "Мати" та ін. Переклав з латинської "Змову Катиліни" Салюстія. Опублікував літературознавчі дослідження "Історичні поеми Шевченка", "Недостачі української письменницької мови", статті про Ю.Федьковича та А.Чайковського. Був репресований.

Помер в Львівській тюрмі.

ЛІТЕРАТУРА

Николишин Д.В. "Покинув дію і зійшов зі сцени...":/Вірші/ //Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. N4.- 1992.- Вип.2., ч.1.- С.34.

Николишин Д. Моя біографія //Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав.

зб. Вип.2-й.- Борщів, 1993.- С.56-58.

* * *

Герасимів М. Дмитро Николишин в пам"яті земляків //Вільне життя.- 1992.- 6 берез.

Герасимів М. Дмитро Николишин - шевченкознавець //Вільне життя.- 1992.- 10 берез.

Герасимів М. "Ось я - самотній лебідь серед пляса //Свобода.- 1992.- 7 квіт.

Дуда І. Борщівщина літературна, мистецька, наукова //Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб. Вип.5-й. - Борщів, 1995.- С.71-84.
С.76: Д.Николишин.

* * *

Николишин Дмитро (1884-1950) //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1996.- Т.5.- С.1762.

ЖОВТЕНЬ

60 РОКІВ З ЧАСУ СТВОРЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ОБ- ЛАСНОГО АРХІВУ (ЖОВТЕНЬ 1939)

Архіви - витоки, глибоке коріння історії. Тут зберігають документи - непідкупні свідки минулого і сучасного.

Державний архів Тернопільської області розпочинає відлік своєї діяльності як сховища документів і наукової установи із жовтня 1939 року, хоча початки архівосховища Тернополя сягають давнішого часу.

Архівне будівництво у 1939 році почалось із прибуття у Тернопіль 28 жовтня уповноваженого Архівного управління Наркомату внутрішніх справ УРСР. За станом на 1 січня 1941 року була створена така мережа архівної служби: архівний відділ, обласний державний архів, 3 міських та 36 районних державний архівів. Під час війни найцінніші документи евакуювали, однак значну частину їх залишили на місці, що призвело до непоправних втрат.

Діяльність архівної служби відновилася з березня 1944 року.

Вже до 1 вересня цього ж року тільки у Тернополі зібрали 2943 зв"язки документів, 11987 кілограмів їх розсипу. Хоча Тернопіль був зруйнований, приміщень для установ та організацій не вистачало, обласний архів відновив свою роботу в колишньому Домініканському монастирі - архітектурній пам"ятці ХУШ ст. Віддані справі спеціалісти робили все, щоб зберегти пам"ять історії.

Збирали, оберігали, систематизували історичні джерела люди, які прагнули врятувати їх для майбутніх поколінь.

Доля архівних документів тісно пов"язана з усіма перипетіями історії України.

Тому, на жаль, не всі цінні свідчення історії дійшли до нашого часу.

Першим директором Тернопільського держархіву став Олександр Горячкін. У повоєнний час колектив очолив Михайло Анзін. Він і Карл Тищенко багато зробили для того, щоб зібрати цінні документи про трагедію Другої світової війни на Тернопіллі.

У 1959-1967 роках державний архів очолював Василь Батурін, потім

директорами були Марія Нестерець, Людмила Лелекова, Івген Кондролевич, а з 1992р. - Богдан Хаварівський.

Документи, що зберігаються у сховищах держархіву, охоплюють кінець ХУІ- дев'яності роки ХХ століття. Всього у фондах архіву 787162 одиниці зберігання, а протяжність стележного обладнання становить понад 1200 погонних метрів.

Цікаві і багатоаспектні документи, що розповідають про організацію міського самоврядування, стан господарства, торгівлі, освіти, соціального забезпечення, збереглися у фондах Тернопільського магістрату, Кременецької міської думи й управи, Тернопільського і Бережанського окружних та повітових судів.

Архівісти намагаються поповнити прогалини джерельної бази нашої історії, збираючи документи особового походження. На державне зберігання надійшли особові фонди знаних діячів української науки і культури С.Дністрянського, О.Федорука, Я.Геляса, П.Загребельного, В.Луційчука.

Поповнилися новими надходженнями фонди поетів. Зібрали архівісти також документи репресованих поетів.

Документи архіву згруповані за фондами і впорядковані за архівними правилами. Орієнтуватись у морі інформації, допомагають систематичний, географічний та іменний каталоги, тематичні картотеки.

ЛІТЕРАТУРА

Державний архів Тернопільської області: Путівник /Авт. тексту Л.Бойцун. Відпов. за випуск Б.Хаварівський.- Тернопіль: Б.В., 1998.- 20с.: іл., фото.

Путівник по державному архіву Тернопільської області.- Львів: Кн.-журн. вид-во, 1961.- 196с.

Государственный архив Тернопольской области //Государственные архивы УССР: Справочник.- К., 1988.- С.181-183.

Государственные архивы Украинской ССР: Справочник.- К.: Наук. думка, 1988.- 221с.

С.22,45: Терноп.обл.

* * *

Бойчук О.І. Виконання запитів соціально-правового характеру в державному архіві Тернопільської області //Архіви України.- 1986.- N3.- С.49-53.

Бойчук О. На службі народу //Шляхом Ілліча.- 1978.- 1 черв.

Глинська Р. Комплектування Тернопільського облдержархіву документальними матеріалами //Архіви України.- 1968.- N2.- С.40-45.

Глинська Р. Науково-методична робота в Тернопільському облдержархіві //Архіви України.- 1970.- N4.- С.41-43.

Глинський М. Забуттю не підлягає //Вільне життя.- 1965.- 13 січ.

Гулько Я. На цвинтарі таємниць:/Інтерв'ю з Б.Хаварівським - директором обл.держархіву/ //Терноп. вечірній.- 1993.- 28 серп.

Кравченко А.Г., Костюк М.А. Использование архивных документов Тернопольским облсовпрофом //Сов. архивы.- 1988.- N5.- С.83-84.

Лазаренко О.С. Довідкова робота Тернопільського облдержархіву //Архіви України.- 1978.- №1.- С.40-42.

Лелекова Л.І. Тернопільський облдержархів //Архіви України.- 1978.- №1.- С.67-68.

Литвин М. Перша спроба: Документи недавніх архівних спецфондів про возз'єднання ЗУНР і УНР //Вільне життя.- 1990.- 17 січ.

Обговорення ходу перебудови роботи державних архівів республіки //Архіви України.- 1990.- №3.- С.3-5.

Окоменюк Т. Коріння і крона //Подільське слово.- 1997.- 19 лип.

Панасюк Н.І. Використання документів у державному архіві Тернопільської області //Архіви України.- 1980.- №6.- С.56-58.

Сергеева Н. Що день прийдешній нам готує? /Архівна справа в області/ //Русалка Дністрова.- 1994.- №14 (листоп.).

Склад правління Спілки архівістів України //Архіви України.- 1991.- №3.- С.15-16.

До складу Спілки ввійшла
Сергеева Н. - заст.директора
держархіву Терноп.обл.

Сушереба Н. Чим більше віддасиш - тим більше матимеш:/Розм. з науковцем, краєзнавцем Б.Хаварівським //Освітнянин.- 1998.- №4.- С.26, портр.

Фоменко Т. Океан і кити історії:/Розм. з гол. архіваріусом області Б.Хаварівським //Ровесник.- 1997.- 3 квіт.

Хаварівський Б.: "Без бібліотеки та архіву Тернопіль маловартісний" /Розм. з директором обл. держ. архіву вів А.Вацик //Тернопільська газета.- 1998.- 24 груд.

Хаварівський Б. Вікно, крізь яке дивиться історія //Подільське слово.- 1996.- 10 лют.

Шевченко Т. Промовляй історіє! //Ровесник.- 1978.- 1 черв.

15 ЛИСТОПАДА

60 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ОБЛАС-
НОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ ВІБ-
ЛІОТЕКИ (15.XI.1939)

15 листопада 1939 року в Тернополі почала працювати обласна бібліотека для дорослих. Вона мала 35 тисяч примірників книг. Велику допомогу у поповненні її фонду надали інші області. Протягом року бібліотека обслужила 6 тисяч читачів і видала їм 45500 примірників книг.

Під час Другої світової війни приміщення і книжкові фонди бібліотеки були знищені. Після звільнення області від фашистських загарбників роботу обласної бібліотеки було відновлено в м.Чорткові, де тимчасово перебував обласний центр.

У квітні 1946 року бібліотека переїхала в місто Тернопіль. Вона стала публічною. До неї прийшли нові читачі: науковці, службовці, робітники, студенти. Першим її директором була С.Садовська.

У повоєнні роки багато зробили для розвитку бібліотечної справи директори А.Ольшанський, І.Коваль, М.Бей, Н.Черпітяк, заступник директора з наукової роботи Д.Машталярчук, зав. методичним відділом В.Ширшик, зав. бібліографічним відділом С.Полонська та інші спеціалісти.

З 1984 року бібліотека стала універсальною науковою бібліотекою.

Зараз бібліотека обслуговує 25 тисяч читачів, книговидача 425 тис. примірників, книжковий фонд нараховує 563100 примірників творів друку та кінофотодокументів.

Бібліотека передплачує більше 100 назв газет і 500 назв журналів. В бібліотеці діє 14 відділів, у яких працює 72 кваліфікованих спеціалістів. Бібліотека обладнана новою технікою - копірувальною і множильною, комп'ютерами. Це дає змогу поліпшити обслуговування читачів, піднести його на сучасний рівень.

ЛІТЕРАТУРА

Скарбниця мудрості:/Буклет/.- Тернопіль: Облполіграфвидав, 1989.

* * *

Артемчук О. Про день завтрашній піклуємось сьогодні:/Розмова із бувшим зав.відділом комплектування Д.Саварин про комплектування обл. наук. б-ки/ //Тернопіль вечірній.- 1995.- 12 лип.

Вітенко В.І. І весело, і сумно...: Роздуми напередодні свята бібліотекарів //Свобода.- 1998.- 12 верес.

Клачинська М. Дивний спокій цегляного монстра:/Про будівництво нової обл. наук. б-ки в Тернополі/ //Західна Україна.- 1992.- №40.- 27-30 жовт.

Клос С. Прочитав - передай іншому: Інтерв'ю із зав. абонементом обласної наукової бібліотеки Т.П.Ковальковою //Відродження.- 1991.- 18 лип.

Ленчишин А. Люби і знай свій рідний край:/Про краєзнав. роботу/ //Ровесник.- 1981.- 24 берез.

Моліцька Г.С. Експрес-дослідження в Тернопільській ДОУНБ //Бібліотечний вісник.- 1998.- №2.- С.49.

Моліцька Г.С. Краща книга року: яка вона?/Соціологічна служба держ. обл. універсальної наук. б-ки/ //Свобода.- 1991.- 28 груд.

Моліцька Г. Чи задоволений читач:/Соціологічне дослідження в обл. наук. б-ці/ //Вільне життя.- 1991.- 4 черв.

Польова Г. Пошуки шляхів оновлення:/В ДОУНБ - круглий стіл для бібліотек всіх систем і відомств/ //Тернопіль вечірній.- 1997.- 5 берез.

Чорногуз Я. Мовчазна культура:/Респ. наук.-практ. конференція в Полтаві. Брала участь і Терноп. ДОУНБ/ //Укр. культура.- 1995.- №2.- С.8-10.

8 ГРУДНЯ

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ОПІЛЬСЬКОГО ЮЛІАНА ЛЬВОВИЧА
(8.12.1884-9.02.1937) - УКРАЇНСЬ-
КОГО ПИСЬМЕННИКА

Юліан Опільський (псевдонім Юрія Львовича Рудницького) народився 8 грудня 1884 року в Тернополі в сім'ї вчителя гімназії. Коли Юрієві виповнилося 7 років, батьки переїхали до Львова. Майбутній письменник вчиться спочатку у Львівській польській, згодом в українській гімназії, яку закінчив у 1902р.

Потім чотири семестри студював філософію і класичну філологію у Львівському університеті. Працював учителем гімназії, пізніше був референтом шкільної крайової ради, редагував журнал "Українська Школа", шкільні підручники німецької мови тощо.

Почавши літературну діяльність як поет, Опільський залишив велику кількість недрукованих ліричних поезій без значної вартості. Більше значення має його проза з історичного минулого України: "Іду на вас" (1918), "В царстві золоті свободи" (1920), "Золотий лев" (1926), "Ідоли падають" (1928) та ін. Крім того, Опільський автор низки повістей на теми з світової історії "Поцілунок Іштари" (1923), "Школяр з Мемфісу" та ін.

Помер письменник 9 лютого 1937 року у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Опільський Ю. Твори: В 4т. Т.2.: Золотий Лев; Сумерк /Упоряд. М.Ільницький.- Львів: Каменяр, 1994.- 352с.

Опільський Ю. Золотий лев: Повісті /Упоряд., авт. післямови Р.Т.Гром"як.- К.: Дніпро, 1989.- 414с.

Опільський Ю. Іду на вас. Ідоли падають.- Львів: Вищ. школа, 1988.- 278с.

Опільський Ю. Сумерк: Роман.- Львів: Каменяр, 1988.- 261с.

Опільський Ю. Упирі: Повісті.- Львів: Каменяр, 1965.- 463с.

Опільський Ю. Івашко: Іст. роман. /Публ. дочки письменника А.Рудницької і докт. філології, проф. Р.Гром"яка //Тернопіль.- 1994.- №1.- С.3-71.

Опільський Ю. Чорним шляхом: Публ. дочки письменника А.Рудницької і професора Р.Гром"яка //Тернопіль.- 1991.- №1.- С.17-30.

Опільський Ю. Діти одина: Картина з кінця Х століття //Жовтень.- 1985.- №6.- С.30-63.

* * *

Гром"як Р. Луна минувшини //Друг читача.- 1988.- 9 черв.

Рудницька А. Юліан Опільський у спогадах //Жовтень.- 1985.- №6.- С.65-68.

Хома В. Історична проза Ю.Опільського //Рад. слово.- 1990.- 18 січ.

Хома В. Повернути ім"я майстра //Вільне життя.- 1991.- 15 жовт.

Ящук П. Міст із минулого в сучасне //Жовтень.- 1985.- №6.- С.64-67.

* * *

Опільський Юліан (8.ХП.1884-9.П.1937) //УРЕ.- 2-е вид.- К., 1982.- Т.8.- С.28.

Опільський Юліан (1884-1937) //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1996.- Т.5.- С.1858.

9 ГРУДНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
КОСОВСЬКОГО ЯКОВА ПЕТРОВИЧА
(9.12.1899-11.04.1975) - ПИСЬ-
МЕННИКА І РЕЖИСЕРА АМАТОРСЬКОГО
ГУРТКА

Яків Косовський народився 9 грудня 1899 року в селі Чернихів Зборівського району Тернопільської області, в селянській родині. Навчався у Тернопільській українській гімназії, а пізніше на учительських курсах.

У рідному селі працював бібліотекарем, а в 1939-1944 роках учителював.

Він написав і видав у Тернополі, Львові і Коломиї драматичні твори.

Це соціально-побутові п"еси з селянського життя "Заклятий яр"(1929), "Для ближніх"(1932), перекладена білоруською мовою вийшла 1933р. у Вільнюсі, "Ой три шляхи широкії"(1936).

Духовно-релігійній темі Косовський присвятив п"єсу "На манівцях"(1937) та "На світанку вічної слави"(1939). Письменник захоплювався давньою історією рідного краю. Видав історичні драми "Довбуш"(1935) за мотивом відомої пісні про ватажка опришків, а також "Від помсти богів"(1939) про часи хрещення Русі-України. Його перу належить також алегорична сцена "Сон у діброві"(1936).

Більшість своїх п"єс поставив на аматорській сцені рідного села, показав їх глядачам навколишніх сіл. У 1937 році він видав ілюстрований історичний нарис "Село Чернихів".

З 1950р. Косовський жив в еміграції у Канаді.

Помер 11 квітня 1975р. у Торонто.

ЛІТЕРАТУРА

Косовський Я. Село Чернихів: Розділи з нарису //Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. №3.- 1992.- С.31-33.

Ступка М. Над тихим Серетом: Спогади і оповідання /Матеріали Я.Косовського.- Нью-Йорк: Асторія, 1983.- 305с.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі",1998.- 705с.

С.586: Про Я.Косовського.

Медведик П. Косовський Яків Петрович //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. N3.- Тернопіль, 1992.- С.31.

11 ГРУДНЯ

110 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЧУБАТОГО МИКОЛИ ДМИТРОВИЧА
(11.12.1889-10.07.1975) - ВЧЕНО-
ГО, ІСТОРИКА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Микола Чубатий народився 11 грудня 1889 року в Тернополі. Початкову освіту здобув у школі при вчительській семінарії. У 1900-1909р.р. навчався в Тернопільській українській гімназії, яку закінчив з відзнакою. Протягом 1909-1918р.р. студіював геологію, історію та право у Львівському і Віденському університетах. У 1918-1919р.р. працював у секретаріаті освіти Західно-Української Народної Республіки. Після її падіння викладав історію українського права у Львівському (таємному) Українському Університеті (1920-1923), був професором Греко-Католицької Богословської Семінарії у Львові (1927-1938), одночасно працює в українських часописах "Нова громада", "Правда", "Наша мета", "Діло".

1939 року виїхав на науковий конгрес до США, де й залишився після вересневих подій.

До 1941 року працює професором коледжу в Стеффордї, а з 1941 по 1954р.р. - співробітником часопису "Свобода", в якому опублікував понад 100 статей на різноманітну тематику.

М.Чубатий - засновник і перший голова Американського відділу Наукового Товариства ім.Т.Шевченка, професор Українського Вільного Університету (Мюнхен) та Українського Католицького Університету (Рим).

Тематика його наукових праць стосується: Історії української церкви "Митрополит Іпатій Потій, апостол церковної єдності"(1914), "Західна Україна і Рим у 13 в."(1917), "Правне становище церкви в Козацькій Державі"(1925), "Історія християнства на Русі-Україні"(Т.1,2 - Рим, 1965-1976).

Друга тематика праць: Історія українського права "Огляд історії українського права. Історія джерел та державного права"(1921-1922), "Державно-правне становище українських земель Литовської держави від кінця 14ст."(1924) та ряду інших проблем.

Особливий інтерес становить його робота "Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй"(1964).

Діяльність професора Чубатого багатогранна. Як суспільний діяч та організатор він - одна з найзамітніших постатей української діаспори. Його науковий дорібок величезний, і сюди входять численні монографії та наукові статті.

Він був учасником наукових з'їздів (Рим-1955, Стокгольм-1960, Зальцбург-1963), на яких боронив інтереси українського народу.

Помер 10 липня 1975 року в США.

ЛІТЕРАТУРА

Чубатий М. Моя участь у першолистопадовім зриві (Спомин) //Гуцуляк М. Перший листопад 1918 року на західних землях України.- К., 1993.- С.175-189.

Чубатий М. Додаткові спомини про Михайла Грушевського з 1912-1914р.р. //Укр. історик.- 1975.- N3-4.- С.78-79.

Чубатий М. Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй //Березіль.- 1994.- №3-6.- С.124-164.- (Публіцистика).

* * *

Історія Миколи Чубатого //Полянський О. Історичні силуети.- Тернопіль, 1998.- С.106-110.

Кравченко О. Микола Чубатий (1889-1975) //Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина. Регіон. іст.-мемуар. зб.- Нью-Йорк; Торонто, 1983.- Т.3.- С.585-587.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі", 1998.- 705с.

С.57,433,598: Про М.Чубатого.

* * *

Мельничук В. Маємо змогу доповнити "Березіль", або слово про Микола Чубатого //Тернопіль вечірній.- 1994.- 13 лип.- (Історія).

Мельничук В. Микола Чубатий - невідомий і відомий //Березіль.- 1994.- №9-10.- С.167-168.

Падох Я. Микола Чубатий 1889-1975 //Укр. історик.- 1975.- №3-4.- С.100-111.

Чубатий Микола (11.12.1889-10.07.1975): Словник імен //Тернопіль вечірній.- 1996.- 11 груд.

19 ГРУДНЯ

60 РОКІВ З ЧАСУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛАСНОГО МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ (19.12.1939)

Обласний методичний центр народної творчості - культурно-освітня і методично-організаційна установа системи Міністерства культури і мистецтв України організована 19 грудня 1939 року згідно з розпорядженням Ради народних комісарів України. Тодішня назва - обласний Будинок народної творчості. З 1976 по 1992 рік - обласний науково-методичний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи. До середини 1950-х років знаходився у Чорткові.

Після закінчення війни відновив свою роботу у січні 1945 року.

Основну увагу звертав на проведення різних оглядів (олімпіад) колективів художньої самодіяльності, навчання кадрів, організацію виставок робіт майстрів народної творчості та самодіяльних художників, створення нових колективів.

У 1949р. було започатковано проведення обласного і районних свят пісні, наприкінці 1960-х - марш-парадів духових оркестрів, оглядів-конкурсів фольклорних колективів, троїстих музик, ансамблів народних інструментів, аматорських фільмів, виконавців бальних танців. Традиційно проводилось навчання кадрів працівників культури, керівників клубних закладів і аматорських колективів.

У 1986р. в м.Тернополі відбулося Республіканське свято народної

творчості. Того ж року започатковано проведення обласного конкурсу робіт декоративно-прикладного мистецтва на здобуття премії імені Олени Кульчицької, у 1987 - обласний огляд-конкурс драматичних колективів та народних театрів на приз імені Л.Курбаса "Тернопільські театральні вечори" та огляд-конкурс виконавців фольклору, традиційних обрядів та звичаїв на здобуття премії ім.В.Гнатюка, огляд-конкурс танцювальних колективів "Тернопільська танцювальна осінь" (пізніше - "Тернопільська танцювальна весна"), у 1989 - огляд-конкурс виконавців зимового фольклору, у 1995 - обласний конкурс оркестрів та ансамблів естрадної і симфонічної музики.

В Центрі народної творчості Тернопільщини працює театр народної пісні "Тернове поле".

Кожного року з метою підвищення кваліфікації працівників культури проводяться творчі лабораторії і семінари керівників народних самодіяльних театрів, колективів народного танцю, вокально-хорових, духових оркестрів, вокально-інструментальних ансамблів та дискотек тощо.

ЛІТЕРАТУРА

Культурне життя в Україні.- Західні землі: Документи і матеріали 1939-1953.- К., 1995.- С.71.

Про організацію в Тернополі обласного будинку народної творчості.

* * *

Всеукраїнська творча лабораторія режисерів любительських театрів:/Буклет/.- Тернопіль, 1993.- 24с.

Обл. метод. центр нар. творчості.

Всеукраїнський фестиваль-лабораторія режисерів народних аматорських театрів. "Тернопільські театральні вечори-98": Конкурс на приз ім.Л.Курбаса.- Тернопіль, 1998.- 25с.

Обл.метод. центр нар. творчості.

З чистого джерела: З досвіду проведення безалкогольних післяобрядових весільних урочистостей на Тернопільщині:/Буклет/.- Тернопіль: Облполіграфвидав, 1988.

Обл.метод. центр нар. творчості.

Конкурс на здобуття премії імені С.А.Крушельницької: Програма обласного конкурсу на здобуття премії ім.С.Крушельницької.- Тернопіль, 1988.

Обл.метод. центр нар. творчості.

Програма свята духової музики "Марш-парад-88".- Тернопіль, 1987.

Обл.метод. центр нар. творчості.

Міжнародне свято народної творчості "Ладовиця":/Буклет/.- Тернопіль, 1993.

Обл.метод. центр нар. творчості.

Республіканське свято духової музики: Програма свята.- Тернопіль, 1989.- 9с.

Обл.метод.центр нар. творчості.

125-річчя від дня народження Соломії Крушельницької: Програма свята.- Тернопіль: Збруч, 1997.

Обл.метод.центр нар. творчості.

Урочиста академія,присвячена 125-річчю від дня народження видатного українського вченого світового значення, академіка Кирила Студинського (1869-1941):/Буклет/.- Тернопіль: Збруч, 1993.

Обл.метод.центр нар. творчості.

* * *

Садовська Г. Співає "Тернове поле" //Вільне життя.- 1995.- 4 серп.- (Світ нашої духовності).

Франків М. З історії фестивалів "Тернопільські театральні вечори" //Русалка Дністрова.- 1998.- №8(квіт.).

21 ГРУДНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЛУПІЙЧУКА ВОЛОДИМИРА ВАСИЛЬОВИЧА
(29.ХП.1929) - СКУЛЬПТОРА,
ХУДОЖНИКА, РІЗЬБЯРА

Володимир Васильович Лупійчук народився 21 грудня 1929 в м.Волочиську Хмельницької області. В 1948 році після закінчення Львівського художньо-ремісничого училища №4 разом з групою випускників переїхав на відбудову зруйнованого війною Тернополя. З цього часу його доля пов'язана з життям міста. Працював на будівництві. Та чародійна сила мистецтва, яка зародилась ще колись у Львові, хвилювала хлопця. В короткі хвилини вільного часу він все частіше береться за глину та олівець.

В 1961 році його роботи експонуються у Москві. Стає постійним учасником всіх обласних виставок, бере участь у республіканських і всесоюзних виставках. Перший свій особистий звіт перед громадськістю Тернополя Володимир Васильович зробив ще у 1965 році. Багато праці вклав скульптор-різьбяр в свої скульптури на теми творів Тараса Шевченка. Ніхто до нього навіть не спробував так широко втілити в скульптурних образах Шевченківських героїв.

Вийшов документальний фільм, який блискуче і всебічно передав майстерне перенесення "Кобзаря" у світ скульптури. В травні місяці 1994 року Володимир Лупійчуку присуджено міжнародну премію імені Володимира Винниченка. Вся Україна дізналася, що є в Тернополі такий рідкісний митець, котрий створив скульптурний "Кобзар".

ЛІТЕРАТУРА

Дві тернопільські сторінки в історії новітньої української культури:/Про відзначення міжнародною премією ім.В.Винниченка різьбяр В.Лупійчука і повернення духовних скарбів - 54 картини рідному Тернополю Д.Шолдрю із США //Тернопіль вечірній.- 1994.- 30 квіт.

Серед лауреатів - тернополянин:/Скульптор В.Лупійчук удостоєний міжнародної премії ім.В.Винниченка/ //Тернопіль вечірній.- 1994.- 30 квіт.

Персональна виставка творів самодіяльного митця Володимира Лупійчука: Каталог.- Тернопіль, 1975.- 7с.

Лупійчук В.В. Т.Шевченко; Перебендя; Захар Беркут; Мавка і Лукаш; Прометей; Біля ватри; Бабуся з онуками та інші /Дерев"яна скульптура/ //Барви Тернопілля: Обласна виставка народної творчості: Каталог /Передм. А.Гриба.- Тернопіль, 1990.- С.12.

Лупійчук В. Важкі сходи до волі:/Роздуми скульптора про українське козацтво і його роботи на цю тему/ //Тернистий шлях.- 1992.- 21 листоп.

* * *

Моздир М.І. Українська народна дерев"яна скульптура.- К.: Наук. думка, 1980.- 190с.

С.176: Про В.Лупійчука.

* * *

Біденко М. Діти його, думи його //Рад. Україна.- 1988.- 10 лют.

Герета І. В дереві, на камені, в металі //Вільне життя.- 1977.- 12 квіт.

Гриб В. Наша дума, наша пісня... //Сіл. вісті.- 1991.- 23 січ.

Гулько Я. Різьблений "Кобзар". Це треба побачити //Тернопіль вечірній.- 1992.- 14 жовт.- (Мистецтво).

Кравченко Н. Поетична скульптура //Культура і життя.- 1988.- 31 січ.

Найден О.С. Скульптурна шевченкіана В.Лупійчука //Нар. творчість та етнографія.- 1989.- N2.- С.16-24.

Терешкова З. Шевченкіана Володимира Лупійчука //Робітн. газ.- 1988.- 26 квіт.

Фіалко В. Його прекрасний, неповторний світ:/Про відкриття в Києві виставки творів скульптора/ //Молодь України.- 1988.- 30 січ.

Чарновський О. Шевченкіана народного різьбяра //Жовтень.- 1984.- N3.- С.127-130.

Чепель Т.В. Скульптури Володимира Лупійчука //Нар. творчість та етнографія.- 1988.- N2.- С.41-42.

Чередниченко Д. Шевченкіана Володимира Лупійчука //Соц. культура.- 1988.- N3.- С.2-3.

Шевченкіана Володимира Лупійчука //Київ.- 1988.- N3.- С.176.

22 ГРУДНЯ

120 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЮРЧАКОВОЇ ГАННИ СТЕПАНІВНИ
(22.12.1879-6.07.1965) - УКРА-
ЇНСЬКОЇ ДРАМАТИЧНОЇ АКТРИСИ

Ганна Юрчакова народилася 22 грудня 1879 року в м.Теребовлі. Незвичайна краса Теребовлі пестила дитяче серце. Долю Ганни вирішила подія, зв'язана з театром. До Теребовлі приїхав театр. Після довгих розмов з батьками, умовлень, ридань батько врешті, сказав: "Хай іде, може там вона знайде щастя". Того ж року Ганна вступила до мандрівного українського театру товариства "Руська бесіда".

Крім великого прагнення грати на сцені, дівчина мала чудову вроду, барвисте сопрано і небуденний музичний слух. Співаючи в хорі, швидко стала правою рукою диригента.

Грала хлопчиків у п'єсах "Візник Геншель" та "Учитель". За якийсь час молода артистка дістає ролі дівчат у класичних п'єсах.

Найуспішнішою була роль Дарини в П'єсі М.Старицького "Ой, не ходи, Грицю...".

Г.Юрчакова майже щороку гастролювала в 1900-1914р.р. у Тернополі, Збаражі, Чорткові, Теребовлі та інших містах Тернопільщини.

У 1916-1917р.р. Г.Юрчакова - провідна артистка "Тернопільських театральних вечорів". Тут вона вдало створила образи: Анни ("Украдене щастя" І.Франка), Одарки ("Дай серцю волю..." М.Кропивницького), Марисі ("Мартин Боруля" Карпенка-Карого) та багато інших.

У 1920-1922р.р. разом з М.Крушельницьким веде напівпрофесійний театр у Тернополі.

В 1923-1924р.р. вона знову на Львівській сцені.

Померла у Львові, похоронена на Личаківському кладовищі.

ЛІТЕРАТУРА

Юрчакова Г. Початок творчого шляху: Спогади //Жовтень.- 1964.- №4.- С.100.

* * *

Мар"ян Крушельницький: Спогади. Статті.- К.: Мистецтво, 1969.- 183с.

С.125-128: Про Г.Юрчакову.

Український драматичний театр.- К., 1967.- Т.1.

С.311,420,427,430-433,486:

Про Г.Юрчакову.

Чарнецький С. Вибране: Львів: Кн.-журн. вид-во, 1959.- 203с.

С.145,161: Про Г.Юрчакову.

* * *

Герета І. Домівка актриси: З біографії землячки //Вільне життя.- 1970.- 4 серп.

Іваненко Г. Годинник зупинився:/Спогади про Василя і Ганну Юрчаків/ //Вільне життя.- 1968.- 4 жовт.

* * *

Юрчакова Ганна Степанівна (22.ХП.1879-6.УП.1965) //УРЕ.- 2-е

вид.- К., 1985.- Т.12.- С.481.

Юрчакова Ганна Степанівна (22.ХП.1879-6.УП.1965) //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.669.

25 ГРУДНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МАЗУРКЕВИЧА МИХАЙЛА
(25.12.1909-1990) - АКТОРА КІНО

Михайло Мазуркевич народився 25 грудня 1909 року у Купчинцях в родині Юліана та Анни Мазуркевичів. У 6 років переїхав з батьками до Америки, у м.Коговз, що недалеко від Нью-Йорка. Тут вчився у початковій школі при церкві св.Петра і Павла.

Завдяки свідомості батьків Михайло не забув української мови і на все життя зберіг добре її знання.

Ще школярем цікавився різними видами спорту. Успіхи у спорті відкрили йому двері до вищої школи.

Закінчивши коледж у 1930 році став студентом правознавства у Фордгеймському університеті. Одночасно працював контролером в одній з фірм.

У тридцятих роках виступав у професійних баскетбольних і футбольних командах, але перевагу віддавав класичній боротьбі. Ще в коледжі став членом драмгуртка і виступав у щорічному "Кінстер Шоу", наслідуючи артистку Неллі Лінінг. Згодом родина Мазуркевичів переїздить на постійне проживання до Каліфорнії і поселяється у провінції Глейден, що біля Голлівуду. В цей час він знову звернув на себе увагу публіки під час фестивалю борців з усієї Америки, де ставши переможцем, був нагороджений Золотою Чашею.

Якось під час боротьби в Лос-Анжелесі, яка проходила в присутності артистів і директорів різних кіностудій, на нього звернув увагу режисер Штернберг, запропонувавши йому "тест" перед камерою і мікрофоном. Це й принесло Михайлові перший контракт. Дебютував він в одному із фільмів у Нью-Йорку.

Великий успіх у цьому та трьох наступних фільмах зробив його широко відомим актором.

Відтоді нашого земляка запрошували на головні та інші важливі ролі у багатьох фільмах. Він виступав разом з такими відомими зірками Голлівуду, як Еді Кантор, Джек Бенні, Дік Пауел та ін. Мистецький доробок Михайла Мазуркевича дуже великий. Він виконував головні і другорядні ролі у понад 125 фільмах, брав участь у приблизно 200 телелепередачах та в численних комерційних оголошеннях. Його популярність викликала почуття гордості серед української громади у США, бо в усіх біографічних довідниках поряд з його прізвищем зазначено, що Мазуркевич українського походження.

ЛІТЕРАТУРА

Пиндус Б. У науці, в театрі, кіно //Вільне життя.- 1992.- 21 лип.

Подуфалий В. Михайло Мазуркевич - артист Голлівуду //Свобода.- 1992.- 1 лют.; Вільне слово.- 1992.- 18,20 трав.

* * *

Мазуркевич Михайло //Енциклопедія українознавства.- Львів,

1994.- Т.4.- С.1434.

175 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГАЛЬКИ ГНАТА МИХАЙЛОВИЧА
(1824-1903) - ФОЛЬКЛОРИСТА ТА
ЕТНОГРАФА

Гнат Галька народився 1 лютого 1824 року в с.Зарваниця. Закінчив Львівську духовну семінарію (1850).

Був священником і наглядачем народних шкіл у Тернополі й на Гусятинщині. Видав фольклорно-етнографічні збірники "Народні звичаї і обичаї над Збручем" у двох частинах (1860, 1862), етнографічні праці "Народний празник Купала"(1861), "Приказки"(1874), "З народних казок", "Народні звичаї по галицькому березі ріки Збруч", "Народні притчі і римовки"(1894), "Названня місяців". Друкувався здебільшого у львівських журналах "Наука", "Ластівка", "Учитель", "Неділя".

Помер 26 квітня 1903 року в с.Дубківці, тепер Рештівці Гусятинського району.

ЛІТЕРАТУРА

Медведик П. Галька Гнат //Тернопіль.- 1993.- №3.- С.21.

Гнат Галька //Дивослово.- 1996.- №9.- С.21.

Дуда І. Тернопільщина літературна: Путівник.- Тернопіль, 1990.- 66с.

С.59: Гнат Галька.

* * *

Галька Гнат (1824-1903) //Енциклопедія українознавства.- Львів, 1993.- Т.1.- С.352.

115 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
САДОВСЬКОГО НИКИФОРА (1884-1935) -
МАТЕМАТИКА І ФІЗИКА

Никифор Садовський народився у 1884 році в Тернополі. У 1902 році закінчив гімназію Франца Йосифа у Львові та Львівський університет. У 1906 році склав іспит з математики і фізики на польській мові, у 1907р. - на українській. В 1907-1908р.р. був заступником вчителя в українській гімназії в Тернополі. Пізніше служив рік в армії, а від 1910р. працює в другій польській гімназії у Тернополі.

Про наступні роки життя Н.Садовського відомо лише те, що 6 травня 1922 року його обирають дійсним членом Математично-природописно-лікарської секції НТШ, працює професором другої Тернопільської гімназії ім.Ю.Словацького.

Никифор Садовський вважається дослідником теорії аналітичних функцій.

Опублікував декілька праць: "Короткий начерк функцій аналітичних"(1907), "До теорії аналітичних функцій двох незалежних змінних"(1915), "Елізійна функція"(1915), "Курс алгебри з задачникком"(1917). Цей підручник був переданий українській громаді в Омську.

Н.Садовський мав науковий зв'язок з академіком М.Кравчуком.

Помер у 1935 році.

ЛІТЕРАТУРА

Н.Садовський - дослідник теорії аналітичних функцій //Возняк Г. Математики - дійсні члени Наукового Товариства ім.Т.Г.Шевченка у Львові.- Тернопіль, 1994.- С.44-45.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування /За ред. С.Яреми.- Тернопіль; Львів: Вид-во "Поллі", 1998 .- 705с.

С.206,423: Про Н.Садовського.

Добре слово в декілька рядків: Никифор Садовський //Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі 1898-1944. Дод. №3.- Тернопіль, 1992.- С.83.

160 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
УСТИЯНОВИЧА КОРНИЛА МИКОЛАЙОВИЧА
(1839-22.07.1903) - ХУДОЖНИКА,
ПИСЬМЕННИКА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Корнило Устиянович народився 1839 року в селі Вовків Львівської області. Якого числа і місяця - точно не відомо. Батько його Микола Устиянович, знаний на західноукраїнських землях літератор, автор слів славнозвісної пісні "Верховино, світку ти наш...". У 1858-1863р.р. Корнило навчався у Віденській академії образотворчих мистецтв. Незабаром після її закінчення відвідав Петербург. Величезне враження на художника справив і Київ, де він побував 1872 року. У пошуках заробітків митець змушений був подорожувати містами і селами Галичини та Буковини. Часто його мандрівні шляхи пролягали через Тернопіль і Чортків, неодноразово бував у Великому Ходачкові, Денисові, Купчинцях, Драгоманівці.

На прохання відомого музичного діяча О.Вітошинського розписував у Денисові церкву. Художня творчість К.Устияновича багатогранна. Він створив картини і монументальні розписи на історичні та біблійні теми.

Як поет, вперше виступив наприкінці 60-х р.р. В 70-х р.р. з'явилися його історичні поеми "Вадим", "Святослав Хоробрий", "Іскоростень", трагедії і драми "Олег Святославич Овруцький", "Ольга" та ін.

Помер К.Устиянович 1903 року в селі Довгому Львівської області.

ЛІТЕРАТУРА

Устиянович К. Розбита гуся; Минулися літа мої //Акорди: Антологія української лірики від смерті Шевченка /Упоряд. І.Франко.- К., 1992.- С.95-97.

Устиянович К. Путь за Бескид:"Святославіє" і традиція о Святославі 1015р. //Подорожі в Українські Карпати: Зб.- Львів, 1993.- С.199-219.

Устиянович К. Вірші: Корот. біогр. довідка /Добірку підгот. В.Хома //Вільне слово.- 1991.- 30 листоп.

* * *

Жаборук А.А. Український живопис останньої третини ХІХ поч. ХХ

століття.- К.: Одеса: Либідь, 1990.- 304с.

С.223-231: Про К.Устияновича.

Рубан В.В. Український портретний живопис другої половини XIX поч. XX ст.- К.: Наук. думка, 1986.- 222с.

С.96-100: Про К.Устияновича.

Федорук О. Корнило Устиянович: Повість.- К.: Веселка, 1992.- 189с.

* * *

Білий А. Дивовижний творець: Спогади про К.Устияновича //Джерело: Наук.-краєзнав. часопис Тернопілля. Вип.1.- Тернопіль, 1994.- С.166-170.

Хома В. Стелилися курні шляхи українського художника і письменника К.Устияновича //Вільне життя.- 1989.- 5 жовт.

* * *

Устиянович Корнило Миколайович (1839-22.УП.1903) //УРЕ.- 2-е вид.-К., 1984.- Т.11.- С.512.

Устиянович Корнило Миколайович (1839-22.УП.1903)- укр. живописець, письменник і громад. діяч //Митці України: Енцикл. довідник.- К., 1992.- С.596.

180 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ КРЕМ"ЯНЕЦЬКОГО ЛІЦЕЮ (1819р.).

В 1819 році Вищу Волинську гімназію перейменовано на ліцей. Це був вищий навчальний заклад, що за програмою прирівнювався до Віденського університету. Польські магнати хотіли зробити його осередком колонізації краю. Ліцей мав багату бібліотеку, де налічувалося 50 тис. томів, у т.ч. понад 1500 цінних інкунабул (перші книги, надруковані до 1500р.).

Ботанічний сад ліцею був одним з кращих у Росії. В 1832 році колекція саду налічувала 12 тис. видів і форм рослин.

У Крем"янецькому ліцеї працювали відомі вчені свого часу: український ботанік, за походженням австрієць Віллібальд Бессер, польський історик-демократ Йоахім Лелевель, український природознавець Антон Анджейовський, літературознавець Евзебіуш Словацький - батько поета Ю.Словацького та багато інших.

Серед вихованців ліцею були згодом відомі письменники, громадські діячі, вчені.

Крем"янецький ліцей з відзнакою закінчив один з керівників таємного товариства "Співдружність польського народу", яке діяло в Україні у 1835-1838р.р., Антон-Йосип Бопре - француз за походженням. Він став в Україні пристрасним борцем проти царського самодержавства.

Після розгрому цієї організації царським урядом Бопре засуджено до страти, яка в останню мить замінена 20-ма роками каторги із засланням у Сибір.

Після поразки Польського визвольного руху 1830-1831р.р., в якому брали участь крем"янецькі ліцеїсти, цей заклад було закрито, а обладнання та бібліотеку передано Київському університетові.

12 квітня 1940 року на базі ліцею було відкрито перший радянський вуз Тернопільської області - Крем"янецький учительський інститут, реорганізований у 1950р. в педагогічний, в 1969 переведено до Тернополя.

ЛІТЕРАТУРА

Історія міст і сіл Української РСР: Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ Академії наук УРСР, 1973.- 631с.

С.370: Про Крем"янецький ліцей.

Радзієвський В. Кременецькі гори: Путівник по туристському маршруту.- Львів: Каменяр, 1976.- 107с.

С.45: Про Крем"янецький ліцей.

Чернихівський І. Крем"яначина: Історичне та літературне краєзнавство. Матеріали на допомогу педагогам і студентам....- Крем"янець, 1992.- 102с.

С.21: Про Крем"янецький ліцей.

Чернихівський Г. Кременець: Путівник.- Львів: Каменяр, 1987.- 56с.

С.13-14: Про Крем"янецький ліцей.

* * *

Недзвецкий А. Лелевель у Кременці:/Видатний історик працював у Кременецькому ліцеї/ //Прапор перемоги.- 1971.- 24 черв.

Чернихівський Г. Посол правди:/А.Й.Бопре - закінчив Крем"янецький ліцей/ //Ровесник.- 1977.- 17 верес.

Чернихівський Г. Цікаве про бібліотеку /Крем"янецького ліцею/ //Прапор перемоги.- 1981.- 25 квіт.

* * *

Кременецький ліцей //УРЕ.- 2-е вид.-К., 1980.- Т.5.- С.491.

470 РОКІВ ВЕЛИКОМУ ГЛИБОЧКУ
(1529р.).

Великий Глибочок розташований на пагорбах Товтровою кряжу, на обох берегах невеликої річки Нестерівки, правої притоки Серету. Територія В.Глибочка заселена здавна. На околицях села виявлено залишки пізньопалеолітичної стоянки, поселення доби пізньої бронзи, могильник і поселення періоду раннього заліза.

Перша письмова згадка про село датується 1529 роком. Про нього згадується в описі Чернихівського замку.

Назва села пов"язана з його географічним розташуванням у двох глибоких долинах Нестерівки і Серету.

На початку ХVІ ст. Глибочок разом з іншими селами на деякий час підпав під владу Литви. В цей час почав швидко зростати Тернопіль. У 1546 році його власник Ян Тарновський загарбав сім сіл, у т.ч. й

Глибочок. Після закінчення визвольної війни В.Глибочок залишився під владою шляхетської Польщі.

В 1772 році село відійшло до Австрії.

Тривалий час в селі не було школи. Наприкінці ХУШ-на початку ХІХст. грамоті в селі навчав дяк, за що брав плату натурою - зерном, борошном, медом та іншими продуктами. Лише в 1824 році у В.Глибочку було відкрито школу. З 1 вересня 1910 року вона стала чотирикласною. Школу відвідували переважно діти заможних селян, тому в 1895р. у В.Глибочку не вмiли читати й писати 703 чоловіки й 886 жінок.

У другій половині ХІХ ст. в економічному розвитку В.Глибочка почалось деяке поживлення. 1870р. через село прокладено залізницю, що з'єднала його зі Львовом і Тернополем. Будівництво залізниці сприяло розвитку окремих галузей місцевої промисловості. Так, 1880 року в селі виникла фабрика, на якій виробляли цикорій, розпочалися роботи на каменоломнях, де випалювали вапно, розширилося горілчане виробництво.

У другій половині вересня 1920 року В.Глибочок знову поневолила буржуазно-поміщицька Польща. Виходу з тяжкого становища селяни шукали в еміграції.

У січні 1940 року Глибочок став районним центром. В селі розгорнули роботу лікарня і поліклініка, відкрилася семирічна школа з навчанням рідною мовою. Було вжито заходів до якнайшвидшої ліквідації неписьменності та малописьменності серед дорослого населення. Економічне й культурне піднесення перервала чорна навала німецько-фашистських орд.

В березні 1944 року В.Глибочок був визволений. Село взялося за відбудову зруйнованого війною господарства. Стали до ладу промислові підприємства: завод холодного асфальтобетону, два цегельні заводи.

Жителі села мають широкі можливості здобувати освіту, збагачувати свої знання. З 1958 року в селі працює середня школа, е поліклініка й лікарня.

В 1984 року В.Глибочок віднесено до категорії селищ міського типу.

ЛІТЕРАТУРА

Великий Глибочок //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ АН України, 1973.- С.533.

Волобой П.В. Тернопільська область.(Географічний нарис).- К.: Рад. школа, 1959.- 112с.

С.15-16,47,58: Великий Глибочок.

Гургула І. Народне мистецтво Західних областей України.- К.: Мистецтво, 1966.- 74с.

С.35: В.Глибочок.

Ратич О. Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР.- К.: Вид-во АН УРСР, 1957.- 96с.

С.61: В.Глибочок.

* * *

Баров І. Чотири кроки до хліба: або Розповідь про те, як селянська спілка за чотири сезони, помножені на талант керівника, подолала виробництво сільгосп. продукції //Селянська доля.- 1996.- 20 верес.

І село стало селищем: Фоторепортаж //Вільне життя.- 1985.- 13

січ.

* * *

Добровольський М. Сільський енциклопедист /П.Медведик/ //Вільне життя.- 1988.- 12 квіт.

440 РОКІВ ГУСЯТИНУ
(1559р.).

Гусятин - селище міського типу, центр району, розкинулося на правому березі річки Збруч.

Територія селища була заселена давно. У південній частині міста виявлено поселення перших століть нашої ери, а на околицях - Федоровій горі та Високому березі - два поселення трипільської культури.

Збереглися також залишки давньоруського городища.

Час заснування Гусятини невідомий. Перша письмова згадка про Гусятин датується 1559 роком. Тоді поселення отримало Магдебурзьке право, статус міста і дозвіл проводити три ярмарки на рік та щотижневі торги.

Назву його виводять від гусятника - рослини, що поширена тут.

Згідно з іншими народними переказами наймення походить від прізвища першого поселенця - Уса.

Оновився зараз Гусятин. Його вулиці озеленено, вкрито бруківкою і асфальтом. Нинішньому промисловому розвитку Гусятини, житловому будівництву в значній мірі сприяло прокладання газопроводів.

Гусятинські компресорні станції допомагали зводити колективи будівельників з Угорщини. Містечко газопроводу стало окрасою селища. З 1987 року діє політехнічний технікум, лікувально-оздоровчий комплекс санаторно-профілакторію "Збруч".

Гусятин швидко перетворюється у курортне містечко.

Про славу історію селища довідаєтесь із нижче поданих джерел.

ЛІТЕРАТУРА

Гусятин //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР,1973.- С.205-215.

Де котить води Збруч: Путівник.- Тернопіль: Ред.-видав. відділ облполіграфвидаву, 1990.- 63с.

Крип"якевич І.П. Богдан Хмельницький.- 2-е вид., випр. і доп. - Львів, 1990.- 406с.

С.88,121: Гусятин.

Радзівський В., Бурма В. Медобори: Путівник.- Львів, 1971.- 182с.

С.5,112-113: Гусятин.

* * *

Гладун Л. Герб Гусятини //Прапор комунізму.- 1989.- 16 верес.

Горбоватий В. Згадки про Гусятин та його околиці в документах та художніх творах //Вісник Надзбруччя.- 1991.- 20 верес.

Горбоватий В. Укріплення Гусятини часів козаччини, або історично-краєзнавчий нарис //Вісник Надзбруччя.- 1991.- 23 серп.

Овсянна Л., Радзівєвський В. Задививсь Гусятин у воду...//Ровесник.- 1979.- 13 груд.

Пасько А. Цей самий австрійський Гусятин: З історії рідного краю //Прапор комунізму.- 1987.- 24 груд.

Семків Б. Збережемо для себе і нащадків:(Охорона навколишнього середовища) //Вісник Надзбруччя.- 1991.- 7 черв.- (Екологія і ми).

Собчук І., Луцький С. Берегти культурну спадщину нашого народу:(Про пам"ятку ХУП ст. - костюл бернардинів) //Вісник Надзбруччя.- 1990.- 12 жовт.

Собчук І. Славна історія рідного краю //Прапор комунізму.- 1984.- 15 верес.

Фурманчук І. Там, де зріс Наливайко //Вільне життя.- 1969.- 27 верес.

* * *

Опиханий М. Коледж в Гусятині: це реально! //Вісник Надзбруччя.- 1991.- 23 квіт.

Ріпей М. Дім, повен музики: Репортаж з музичної школи //Прапор комунізму.- 1989.- 21 груд.

Сінкевич Б. Стане місто курортним //Рад. Україна.- 1987.- 24 листоп.

555 РОКІВ ЛАНІВЦЯМ (1444р.)

Ланівці - селище міського типу. Територія, де розташоване селище, була заселена здавна. Поблизу Ланівців, в урочищі Леваді, виявлено поселення трипільської культури, знайдено бронзовий меч доби пізньої бронзи та римські монети II століття.

Час виникнення поселення невідомий. В історичних документах Ланівці як одне з великих поселень Волині вперше згадується під 1444 роком, а в описі Крем"янецького замку за 1545 рік - як приватне містечко.

Перебуваючи у власності різних магнатів, селяни платили велику данину грішми і натурою.

Селяни чинили опір сваволі феодалів. Зазнавали багато лиха й від частих нападів турецько-татарських орд. В період окупації панською Польщею Ланівці були на особливому становищі - адже вони знаходились за 3 км. від кордону. Тут кипіло від поліцаїв та шпигунів.

В час тимчасової німецької окупації селище повністю було знищено. За післявоєнні роки відбудувалось. Виріс новий цукровий завод, промкомбінат, фабрика гумових іграшок. Споруджено середню школу, Будинок культури, кінотеатр, лікарню.

ЛІТЕРАТУРА

Волобой П.В. Тернопільська область (Географ. нарис).- К.: Рад. школа, 1959.- 122с.

С.14,26,29,30,47,56,90:

Ланівці.

Ельгорт В., Нечай С., Приходько М. Тернопільщина: Путівник.- Львів, 1968.- 188с.

С.152: Ланівці.

Ланівці //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973.- С.400-410.

* * *

Гуцалова Л. У творчому горінні, неспокої: Національна школа: кроки відродження //Голос Лановеччини.- 1991.- 14 верес.

Кирея М. Своя "Червона рута":/Втрете це свято проведено в Ланівцях/ //Вільне життя.- 1991.- 15 листоп.

Семеняк В. Ї у Ланівцях шкільний колгосп //Вільне життя.- 1988.- 21 черв.

Федорова Л. Гострі життєві проблеми стояли в центрі уваги на зборах громадян селища //Будівник комунізму.- 1990.- 13 лют.

545 РОКІВ МОНАСТИРИСЬКУ
(1454р.).

Письмові згадки про Монастириська зустрічаються в документах з 1454 року.

Первісна назва містечка була Підгородне, потім - Монастирище, а поляки перейменували його на Монастириська.

Населення зазнало набігів різних загарбників. В 1629 році тут були розгромлені татарські війська.

Пам"яткою старовини є костюл з ХУІІІ сторіччя, прикрасою якого є вівтар роботи видатного скульптора Пінзеля.

На початку ХІХ століття в місті було збудовано паперову, а згодом і тютюнову фабрики. Жорстока експлуатація викликала протест у робітників. Поліція посилила репресії, заарештувала багато членів таємного товариства, серед якого були письменник і громадський діяч Михайло Павлик та його сестра Анна Павлик.

В роки польської буржуазної окупації населення міста виступило проти соціального і національного гніту.

Кількатисячний страйк відбувся тут у 1937 році. Його придушили силою зброї.

Понад 300 учасників віддано до суду. Гітлерівські окупанти завдали місту тяжких ран. Вони зруйнували тютюнову фабрику, лікарню.

Тепер реконструйовано тютюнову фабрику, споруджено промкомбінат і хлібзавод. Великі зміни відбулися в галузі народної освіти, охорони здоров"я, культури і побуту трудящих.

ЛІТЕРАТУРА

Волобой П.В. Тернопільська область (Географ. нарис).- К.: Рад. школа, 1959.-112с.

С.30,32,91:
Монастириська.

Грабовецький В.В. Західно-українські землі в період народно-визвольної війни 1648-1654р.р. - К., 1972.- 189с.

С.179:Монастириська.

Ковтун В.В., Степаненко А.В. Города Украины:(Эконом.-географ. справочник).- К.: Вища школа, 1990.- 277с.

С.214: Монастириська.

Логвин Г.Н. По Україні: Стародавні мистецькі пам'ятки.- К.: Мистецтво,1968.- 463с.

С.313: Монастириська.

Монастириська //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. АН УРСР, 1973.- С.417-425.

* * *

Зінчак І. Дбати треба всім, щоб місто було чистим //Ленінський промінь.- 1990.- 3 лип.

Козубський П. Монастириська //Вісті Придністров'я.- 1991.- 23,30 серп.- (Сторінки історії).

Монастириське виробниче об'єднання тютюнової промисловості //Ленінський промінь.- 1990.- 17 трав.

Паламар А. Валютний дим-димок:/Про Монастириський тютюново-ферментаційний комбінат, його продукцію/ //Вільне життя.- 1991.- 11 верес.

435 РОКІВ СКАЛАТУ (1564)

Скалат розташований на березі річки Гнилої, правої притоки Збруча, за 20 км. від районного центру.

Перші згадки про нього зустрічаються в письмових джерелах, датованих 1564 роком. У 1600 році Скалат вже вважався містом.

Населення постійно зазнавало жорстокого економічного і національного гноблення з боку польської шляхти.

Незадоволення трудового люду переростало у відкриті виступи проти експлуататорів. У 1630 році власники міста спорудили замок.

Великого лиха завдавали жителям часті напади турецько-татарських орд, 1672 року вони зруйнували місто.

У 1772 році Скалат підпав під владу Австрії.

У 1897 році Скалат зв'язали залізницею з Тернополем. Це сприяло дальшому розвитку міста.

Наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст. почали діяти нові підприємства - винокурний, пивоварний, цегельний, гіпсовий заводи, водяний і паровий млини.

З 1867 року Скалат став повітовим центром. Місто залишалося занедбаним, брудним. Небруковані вулиці в негоду потопали в багнюці, влітку вкривалися пилом. Лише кілька будинків буди зведені з каменю, решта - це звичайні селянські хати з глини, під солом'яними стріхами.

Незважаючи на несприятливі умови, розвивалася народна культура, зокрема прикладне мистецтво. Скалат славився своїми гончарними виробами і художньою керамікою. Високі глечики з вузькими шийками, глечки з широкими розхилами, куманці, миски, свічники, дитячі іграшки виконувалися з великою майстерністю.

У січні 1940 року Скалат став центром району й існував до грудня

1962 року.

Великої шкоди завдала місту окупація німецько-фашистськими окупантами.

В 1944 році Скалат було визволено. Тяжко доводилося у перший після визволення час. Скрізь лежали руїни.

З часом змінилося обличчя міста. Тут збудовано харчокомбінат, фабрика побутової хімії, комбикормовий завод, лікарня, будинок культури.

Вулиці міста прикрасили нові будинки, сквери.

Багата подіями історія Скалата.

ЛІТЕРАТУРА

Кравченко О. Історія Скалатського повіту //Шляхами Золотого Поділля: Терноп. і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуарн. зб.- Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983.- Т.3.- С.30-40.

Паньків Б. Міста і містечка Галицької землі //Жовтень.- 1982.- №9.- С.95-104.

С.96, 101: Скалат.

Скалат //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973.- С.461-472.

* * *

Джуджук Л. Під польським ігом: /Сторінки історії/ //Гомін волі.- 1992.- 4 верес.

Джуджук Л. Чорні круки над Скалатом: /40-50 р.р./ //Гомін волі.- 1993.- 14 верес. - /Сумні сторінки історії краю/.

Сиривко Я. Вежі над Скалатом: /Про реставрацію Скалатського замку/ //Збручанська зоря.- 1989.- 3 січ.

Скалат: вчора, сьогодні, завтра //Збручанська зоря.- 1989.- 23 трав.

Ротман М., Савків Т., Сушкевич В. Як тебе не любити Скалате наш //Свобода.- 1995.- 1 січ.

Чати вічності //Вільне життя.- 1969.- 14 листоп.

* * *

Лукашкевич М. До райцентру недалеко, але район давно вже покинув містечко напризволяще //Вільне життя.- 1996.- 24 груд.

435 РОКІВ ХОРОСТКОВУ
(1564р.)

Перша письмова згадка про Хоростків датується 1564 роком, коли королівським привілеєм поселення було передане у володіння магнатів Якуба і Юрія із Струсова. Родючі його землі приваблювали багатьох польських феодалів.

З 1578 року Хоростків уже згадується як власність кількох магнатів. Його жителі були змушені відробляти на користь власників два дні панщини на тиждень, а також платити данину збіжжям, городиню,

медом, воском, птицею тощо.

У XVII-XVIII століттях місто входило до складу Теребовлянського староства. Тоді в містечку набули розвитку окремі види ремесла, дуже поширеними були ткацтво й кравецтво. Розвивалася й торгівля. Але основним заняттям його мешканців залишалося землеробство.

Для охорони своїх маєтків та оборони від татаро-турецьких набігів власники Хоросткова збудували замок. Але під час численних спустошливих походів татар на Галичину містечко неодноразово було пограбовано і зруйновано.

У 1772 році місто підпало під владу Австрії. Селяни-кріпаки відробляли власникові Хоросткова 133 дні на рік.

Наприкінці ХУІІ століття містечко стало значним торговим центром. Тут проводили два ярмарки на рік та щотижневі базари. Розвиткові економіки містечка, зокрема торгівлі, сприяло завершення в 1890 році будівництва залізниці Тернопіль-Копичинці, що пролягла через Хоростків.

Місто стало одним із пунктів зосередження і перепродажу сільськогосподарської сировини.

Прості люди жили в злиднях і темряві. Лише в 1855 році тут відкрили трикласну школу, де був один учитель.

Бідніші люди були позбавлені можливості користуватися медичною допомогою.

Після ліквідації польської держави в Західних областях України, в тому числі і в Хоросткові, був створений селянський комітет. Він конфіскував поміщицькі землі, розділив їх між бідняками. Перетворення відбулося й у культурно-освітньому житті. В Хоросткові розпочали роботу лікарня, семирічна школа з українською мовою навчання, було відкрито клуб і бібліотеку.

Але мирна праця народу була перервана страшним лихом - розпочалася Друга світова війна. В березні 1944 року Хоростків був звільнений від гітлерівських загарбників. Населення приступило до ліквідації наслідків війни.

6 березня 1987 року на базі дослідної станції, створено Тернопільське науково-виробниче об'єднання "Еліта", де працює 120 науково-технічних працівників, із них 56 науковців, у їх числі 10 кандидатів наук. У післявоєнні роки у Хоросткові почала розвиватись промисловість. Промисловим гігантом став новозбудований цукровий завод. У потужне підприємство виріс спиртозавод. Ї також комбінат хлібопродуктів та міжколгоспний комбикормовий завод.

У Хоросткові працює дві середні і початкова школи, дитяча музична школа, професійно-технічне училище, міська бібліотека, будинок культури.

З Хоросткова вийшли відомі діячі літератури і мистецтва: Д.Макогон, Ян Машковський, Г.Гладій та інші. У місті багато пам'яток архітектури. Тут знаходиться широко відома за межами України пам'ятка садово-паркового мистецтва - Хоростківський державний дендрологічний парк.

ЛІТЕРАТУРА

Ковтун В., Степаненко А.В. Города Украины: (Эконом. географ. справочник).- К.: Вища школа, 1990.- 277с.

С.216: Хоростков.

Корчемний В.Г. Місто на річці Тайна: Краєзнав. нарис.- Тернопіль: Кн.-журн. вид-во "Тернопіль", 1993.- 51с.

Корчемний В.Г. Хоростківський державний дендрологічний парк.- Тернопіль: Лілея, 1997.- 140с.

Корчемний В.Г. Зелена перлина Поділля: Путівник.- Тернопіль: Облполіграфвидав, 1990.- 20с.

Хоростків //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973.- С.232-242.

* * *

Бандурка І. Хоростків став багатшим на пам"ятник Д.Макогону //Русалка Дністрова.- 1996.- N22-23 (груд.).

Гнатенко О., Рибак Л. Не той нині Хоростків... //Вільне життя.- 1997.- 20 трав.

Зіневич В. Місто п"ятивікової історії //Просвіта.- 1998.- N2 (лют.).

Іванчук І. День науки у Хоросткові //Селянська доля.- 1995.- 13 трав.

Із золотим квілеєм "Еліто" //Свобода.- 1996.- 22 жовт.

Наук.-дослідна
станція в Хоросткові.

Зі славним піввіком!:/Терноп. с.-г. дослідній станції в м.Хоросткові виповнилося 50 років/ //Екологічний сполох.- 1996.- N10-11 (жовт.-листоп.).

Корчемний В. Місто на річці Тайна //Прапор комунізму.- 1989.- 23 груд.; 1990.- 4,6,11,18 січ.

850 РОКІВ ШУМСЬКУ
(1149р.)

Шумськ розташований на правому березі річки Вілії, притоки Горині.

Перша письмова згадка про нього зустрічається в Іпатіївському літопису під 1149 роком.

На час першої писемної згадки Шумськ був найбільшим містом південної Погорини, центром волості.

Він був обнесений валами, до яких з півночі та сходу прилягав великий став.

Річку Вілію перетинав міст та гребля, нижче якої були два водяні млини. Населення займалося орним землеробством, а також скотарством, полюванням, рибальством, бортництвом, ремеслами. Жителі сплачували князеві данину.

Міжусобиці, напади зовнішніх ворогів завдавали шкоди Шумську й протягом наступних століть. Та найбільших йому руйнувань завдали 1241 року монголо-татарські завойовники, які, захопивши місто, спалили його, а населення знищили або ж полонили.

В середині ХІУ ст. литовські князі послали наступ на Волинь. Шумськ, як і вся Волинь, підпав під владу феодальної Литви.

У 1513 році литовський князь видав грамоту на володіння Шумськом старості Кременецького замку, українському бояринові І.Богушу. Після його смерті в 1527 році сини і внуки поділили місто на дві частини - Шумськ з замком і Пігаси, розміщені на лівому березі річки Вілії.

1580 року Пігаси виділилися в самостійний населений пункт під назвою Рохманів. Близько 70 років точилася боротьба спадкоємців, внаслідок чого Шумськ далі занепадав і перетворився на невелике містечко.

Після Люблінської унії 1569р. Шумськ у складі Волині потрапив під владу шляхетської Польщі. У ХУП ст. він перейшов до волинського воеводи М.Малинського.

Власник містечка заснував василіанський уніатський монастир. Йому передали колишню православну церкву. 1676 року Монастир перейшов до францісканців. З цього часу він став центром насадження католицизму в окрузі.

На 1868 рік в Шумську працювали винокурний, цегельний, пивоварний, 3 шкіряні заводи, 2 невеликі ткацькі фабрики, де виготовляли полотно.

Найбільшим підприємством був винокурний завод. Медичне обслуговування населення здійснювала лікарня, відкрита 1874 року, де працювали лікар і акушер. Була аптека.

В 1919 році Шумськ захопили війська буржуазно-поміщицької Польщі. Польська окупація принесла Шумську занепад і розорення.

1921 року тут працювало лише два приватні водяні млини.

Основна маса населення займалася сільським господарством. Тяжко позначався на становищі і національний гніт.

В 1940 році Шумськ став центром району.

Почалася значна робота щодо розвитку економіки, культури, освіти, охорони здоров'я.

1940 року працювали кілька нових підприємств - для розробки торфу, лісу, добування вапняку та ін. Та велике лихо - війна - перервало мирну працю. В березні 1944 року Шумськ визволили від німецько-фашистських окупантів. Розгорнулися відбудовні роботи.

Почали працювати цегельня, хлібопекарня, млин, маслозавод, промкомбінат, клуб, бібліотека, а також поліклініка, лікарня, аптека. У 1945 році почала діяти середня школа.

Сьогоднішня історія твориться у нас на очах.

ЛІТЕРАТУРА

Шумськ //Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: Краєзнав. словник - від найдавніших часів до 1914р.- Вінніпег, 1986.- Т.2.- С.548-552.

Шумське //Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область.- К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973.- С.583-592.

* * *

Вікторов А. ...І буде Шумськ привабливішим: Сходи громадян //Ленінська правда.- 1989.- 28 берез.

Добротвор М. Трохи історії //Ленінська правда.- 1974.- 16 листоп.

Зозуляк І. Молодість стародавнього Шумська //Вільне життя.- 1989.- 7 жовт.

Кравчук Л. З глибини віків //Ленінська правда.- 1984.- 15 груд.; 1985.- 17 січ.- (Міста і села нашого краю).

Кравчук Л. Було місто - фортецею //Ленінська правда.- 1989.- 17 січ.

Міхеєв В. Шумськ і шумчани //Ленінська правда.- 1989.- 17 серп.

Онуфрійчук М. Давній герб Волині //Сіяч.- 1992.- N19-20 (черв.).

Павлюк В. Відгомін століть: Шумськ чи Шумське? //Ленінська правда.- 1988.- 27 серп.

Павлюк В. Історичну назву повернуто //Ленінська правда.- 1990.- 29 трав.

Павлюк В. Назустріч квілею селища: До 840-річчя Шумська //Ленінська правда.- 1988.- 6 груд.

Селище оновлюється //Ленінська правда.- 1989.- 4 лют.

Синюк С. Все дихає історією //Новини Шумщини.- 1994.- 3 черв.- (Наш рідний край).

Синюк С. На Шумщині жила сестра П.Могили //Свобода. 1997.- 11 лют.

Синюк С. Прогулянка у минуле: До 850-річчя Шумська //Новини Шумщини.- 1998.- 22 серп.

Синюк С. Фігури Шумська та околиць //Новини Шумщини.- 1998.- 4 лип.

Стихальський А. Згадуючи минуле //Ленінська правда.- 1989.- 26,28 верес.; 3,7,17 жовт.

Урбанський В. У давнину було містом //Ленінська правда.- 1988.- 29 груд.

Фарина І. Ї у Шумську вулиця Дубровинського:/вченого, лісівника, організатора Суразького лісництва, перший його лісничий/ //Свобода.- 1996.- 14 верес.

Чернихівський Г. З глибини віків //Ленінська правда.- 1989.- 7,12 січ.; 2,9 лют.

Чернихівський Г. Молодіє древній Шумськ //Ленінська правда.- 1979.- 22 трав.

Штогун М. Чимало змін сталося //Ленінська правда.- 1989.- 13 черв.

Шумська вежа: Сторінки із життя Шумщини //Сіяч.- 1991.- N35(жовт.).- N38-39.

Ющук А. Яка вона - історія Шумська?: З найдавніших часів до УШ століття //Новини Шумщини.- 1997.- 19,26 берез.; 2 квіт.

* * *

Демків Б. Хорал рідному місту:/Вірш / //Ленінська правда.- 1989.- 30 верес.

ЮВІЛЕЇ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ, ВІДОМИХ ПРАЦІВНИКІВ КУЛЬТУРИ
ТА НАРОДНИХ АМАТОРСЬКИХ КОЛЕКТИВІВ

Заслуженому працівнику культури України
БАТЮКУ ІВГЕНУ МИКОЛАЙОВИЧУ - 60 років

Музикант і педагог Івген Миколайович Батюк народився 2 квітня 1939 року в с.Пробіжна Чортківського району. Закінчив Івано-Франківське музичне училище /1961р./. З 1966 року - директор Підволочиської музичної школи.

Івген Миколайович - організатор і керівник народного самодіяльного ансамблю народних інструментів районного Будинку культури.

Заслуженому працівнику культури України
МАНДРИКУ БОГДАНУ ВАСИЛЬОВИЧУ - 65 років

Диригент, композитор Богдан Васильович Мандрик народився 7 липня 1934 року в с.Більче-Золоте Борщівського району. Закінчив Київський державний інститут культури /1976/. Керівник народного самодіяльного хору Будинку культури с.Більче-Золоте та народного самодіяльного хору Борщівської районної лікарні. Колективи є лауреатами Всесоюзних, республіканських та обласних конкурсів.

Богдан Васильович, як композитор, є автором пісень "А журавлі летять", "Темна нічка, темна", "Журавлі", "Не забудьте мене" та обробок понад 30 українських народних пісень.

Заслуженому працівнику культури України
ПУХАЛЬСЬКОМУ ІЛАРІОНУ ЮРІЙОВИЧУ - 70 років

Майбутній ініціатор створення Струсівської заслуженої самодіяльної народної капели України народився 2 листопада 1929 року в с.Дарахів Терехівського району. Саме під його керівництвом колектив виріс із тріо бандуристів до відомого на Україні і поза її межами колективу.

Пухальський І.Ю. закінчив Чернівецький Державний університет, факультет іноземних мов. Працював директором Струсівської середньої школи. Помер 14 травня 1993р.

Заліщицькому народному аматорському театру -
40 років

У 1946 році з ініціативи любителів театрального мистецтва в м.Залішки було організовано драматичний колектив. У перші роки його роботи колектив не мав належної матеріальної бази, проте учасники, незважаючи на труднощі, дарували своє мистецтво людям.

Першу виставу здійснив керівник драматичного гуртка А.Карабінєвич. У грудні 1947 року режисером став М.Комаровський, який до того працював на професійній сцені, був актором і директором Тернопільського облмуздрамтеатру ім.Т.Г.Шевченка. Невеликий колектив один з перших не тільки в області, але й в Україні одержав почесне звання "народний".

Протягом тривалого часу режисером народного театру була випускниця Дніпропетровського державного театрального училища Світлана Ткаченко.

Учасники народного театру - люди різного віку, різних професій, але всіх їх об'єднує любов до сцени, до театру. У районному Палаці культури зібрано матеріал про діяльність драматичного колективу, а

згодом народного театру, оформлено стенди світлин із вистав, є методичний куток на допомогу керівникам сільських драматичних гуртків тощо.

У 1998 році колектив здійснив постановку вистави "Украдене щасття" Івана Франка. Це був дебют молодого режисера Лілії Галонської.

Мшанецькому народному аматорському хору
Зборівського району - 40 років

У 1959 році спільними зусиллями любителів співу та першим керівником хору Дмитром Гушуватим при Мшанецькому сільському будинку культури було створено мішаний хор. Досить скоро в результаті наполегливої праці про хор заговорили. Він бере участь не тільки в різних урочинах у своєму рідному селі, але й на районних, обласних святах і оглядах народної творчості.

Пам'ятним для учасників хору був виступ у Каневі у музеї-заповіднику Т.Г.Шевченка. І по сьогоднішній день серед експонатів музею можемо побачити рушник, вишитий учасницями хору.

Колектив брав участь у трьох всесоюзних фестивалях народної творчості, у 1982 році Мшанецький хор записав свою програму на українському телебаченні.

За високий виконавський рівень у 1989 році хору було присвоєно почесне звання "народний".

У 1991 році мшанецькі аматори хорового співу брали участь у міжнародному фестивалі у м.Ченстохові /Польща/.

У репертуарі колективу - українські народні, духовні, стрілецькі, козацькі пісні, а також твори його керівника - Йосипа Клевчука, який ось уже понад 16 років незмінно ділить всі успіхи і невдачі хору. Поповнюється репертуар хору і старовинними піснями, записаними у Мшанці.

При хорі працює підготовча молодіжна група "Росинка", яка виступає із своєю програмою разом із дорослими.

Народному аматорському ансамблю танцю "Чайка"
Чортківського районного будинку культури
ім.Катерини Рубчакової - 50 років

Засновником і незмінним керівником колективу з 1949 до 1990 року була випускниця Свердловської хореографічної школи Марія Максимівна Чайка, заслужений працівник культури України /1973р./.

Успіх колективу прийшов у 1953 році після копіткої праці, коли він став учасником обласного огляду-конкурсу. Пізніше був переможцем обласного огляду-конкурсу "Золота танцювальна осінь" /1965-1987р.р./ та "Тернопільська танцювальна весна" /1988-1998/. Чортківські танцюристи були лауреатами Всесоюзних фестивалів 1967,1977,1982,1985 років.

Високий виконавський рівень Чортківського аматорського колективу дав їм змогу одержати у 1965 році звання "самодіяльний народний".

Яскравою сторінкою у біографії колективу є його творчі відрядження у Болгарію, Литву, Чехословаччину, Польщу, Угорщину.

Крім Марії Чайки, керівниками ансамблю були Михайло Польовий, Наталя Гудова, Світлана Федорович, Григорій Момот, Світлана Мусяла.

Зараз колективом керує Неля Герасимова.

60 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАР-
МОНІЇ (1939)

Тернопільська обласна філармонія заснована в 1939 році.

Основний напрямок її діяльності - гастрольно-концертна. Форма власності - обласна-державно-комунальна. Підпорядковується управлінню культури облдержадміністрації. Культурно-мистецьке життя вирувало у цьому будинку з початку нинішнього століття. Тут виступав знаменитий хор "Тернопільський боян" та молода Соломія Крушельницька, якій судилося стати всесвітньо відомою співачкою.

Тут двічі у 1905 та 1911р.р. виступав геніальний Іван Франко, у другий свій приїзд він читав при переповненому залі знаменитого "Мойсея". У приміщенні нинішньої філармонії знаходився у 1915-1917р.р. професійний театр Тернополя "Тернопільські театральні вечори" під керівництвом уславленого режисера, актора, реформатора театру - Леся Курбаса.

Культурно-мистецькі традиції минулих літ гідно продовжила обласна філармонія. 1950 роках тут працювала хорова капела під керівництвом незабутнього диригента, заслуженого працівника культури Миколи Вороняка /1926-1973р.р./ - уродженця Тернопільщини. В 70-х роках працювали естрадні колективи "Дністер", "Збруч", солістом останнього був заслужений артист України Григорій Котко.

В 1976р. створено фортепіанне тріо у складі Романа Теленко /1948-1988р.р./, Ярослава Теленко /1950-1992р.р./ і Габрієли Теленко. У супроводі тріо часто виступав заслужений артист України Микола Болотний.

Значним явищем у музичному житті не лише Тернопільщини, але й усїєї України, стало створення у 1981 році прекрасного фольклорного колективу "Медобори", душею якого були безмежно закохані у рідну українську пісню молоді ентузіасти, прекрасні виконавці. Нині заслужений артист України Олег Марцинківський, заслужений працівник культури Людмила Тимошук, лауреат міжнародного конкурсу "Золоті трембіти" Леонід Корженівський.

У Тернопільській обласній філармонії проходило творче становлення нині відомих зірок української естради, заслужених артистів України Любові і Віктора Анісімових, Іва Вобула, Олександра Серова.

Працювали і нині працюють дві музично-лекторійні бригади, які несли народну пісню і дотепне слово не тільки на Тернопільщині, а й за її межами. Це артисти: Лілія Майорова, Іван Равлюк, Йосип Сагаль, Богдана Лещинин, Надія Яковчук, Олександр Юрик, Ігор Жигайло, заслужений артист України Василь Яковчук, лауреат всеукраїнського конкурсу артистів естради Богдан Кирилук.

Новим вищим щаблем творчої діяльності філармонії була постановка опери Д. Россіні "Шлюбний вексель" в 1987 році. Режисер-постановник Михайло Форгель, головний диригент Богдан Дунець. Ролі виконували заслужені артисти України Любов Ізотова і Микола Болотний, Іван Равлюк, Леонід Корженівський, Богдана Лещинин, Олександр Юрик.

Директором філармонії в період з 1973 по 1991р.р. був Юрій Леонідович Баженов.

Складним і багатогранним є життя філармонії сьогодні. Творчі колективи філармонії своїм високо-професійним мистецтвом вносять вклад у відродження української культури, її давніх традицій.

Провідним колективом є молодіжний ансамбль танцю "Надзбручанка", який розпочав свій творчий шлях у 1959 році.

Ансамбль народної музики "Візерунок" - самобутній молодіжний колектив, Лауреат Республіканського конкурсу артистів естради, яскраво

репрезентує національний фольклор західного регіону України.

Художній керівник колективу - Мирослав Бабчук.

Колектив створений в серпні 1988 року на базі талановитих випускників Рівненського інституту культури та музичного училища ім.С.Крушельницької, м.Тернопіль.

Камерний оркестр.

Склад - 15 чоловік. В основі Оркестрова група. Створений в 1996 році. Засновник і керівник оркестру заслужений працівник культури України Володимир Семчишин.

Камерний хор.

Склад - 16 чоловік, в основі хорова група, спеціалісти з вищою і середньою спеціальною освітою. Колектив створений в 1998 році. Засновник і головний диригент Святослав Дунець.

Інструментальний дует.

Інструментальний дует у складі Сергія та Олени Болотних, створений у 1997 році.

Музично-лекторійна бригада.

Музично-лекторійна бригада створена у 1980 році, кількісний склад 4 чоловіки. Керівник Олександр Юрик.

В репертуарі музично-лекторійної бригади - тематичні концерти, створені вже в роки незалежності України це: "Ще не вмерла України", "Наша дума, Наша пісня не вмере не загине", "Стрілецькі пісні і пісні УПА", духовна музика - "Христос серед нас", "Христос Воскрес", "Ой хто, хто Миколая любить" тощо.

Артисти вносять значний вклад у відродження національної культури.

Будинок Тернопільської обласної філармонії споруджений інженером Стронським в 1904 році в характерних для класицизму формах Оформлення декорацій, малювання картин виконано за рекомендаціями юриста І.Мидловського.

Під час війни будинок був зруйнований. До наших днів дійшов із значними змінами.

Пам"ять про виступи на сцені І.Я.Франка, Л.Курбаса, С.Крушельницької увічнена меморіальними дошками.

ЛІТЕРАТУРА

Вітаємо з новим концертним сезоном:/Про творчі колективи обл. філармонії/ //Соломія.- 1997.- N3(жовт.-листоп.).

Боднарчук В., Гавриленко Я. На честь славетної Соломії /Діяльність обл. філармонії. Координаційні дії з муз. училищем ім.С.Крушельницької/ //Тернопіль вечірній.- 1997.- 9 трав.

Культура - комерційна чи духовна? /Про обл. філармонію, яку очолює М.Ростоцький/ //Тернистий шлях.- 1997.- 27 черв.

Пастушенко Н. Уже 57-й сезон:/Розм. з директором обл. філармонії М.Ростоцьким/ //Ровесник.- 1997.- 17 квіт.

Тарасенко В. Новий сезон, нові й знайомі імена... //Свобода.- 1997.- 30 верес.

Ярошенко І. У філармонії нові імена //Вільне життя.- 1997.- 30

верес.

* * *

Вітаємо! Звання заслуженого артиста України присвоєно солісту обласної філармонії Ярославу Лемішці //Свобода.- 1997.- 30 верес.

Барна В. Український Паганіні із Тернополя:/Успіхи молодого скрипаля С.Болотного/ //Ровесник.- 1997.- 10 квіт.

Боднарчук В. "Щасливий навчатися у Відні...":/С.Болотний/ //Соломія.- 1997.- N2.

Болотний М. "Я родом з пісні": Зустріч співака обл. держ. філармонії заслуженого артиста України М.Заболотного з кореспондентом "Ровесника" //Ровесник.- 1985.- 5 груд.

Клачинська М. Погано себе знаємо, панове українці:/Творчість митця обл. філармонії М.Булата/ //Молодь України.- 1997.- 16 груд.

Мельничук В. Пісенний світ Миколи Болотного //Вільне життя.- 1990.- 27 берез.

Мельничук В. Сміялися й реготалися:/Шоу за участю актора-гумориста Г.Драпака/ //Тернопіль вечірній.- 1996.- 11 груд.

Пастушенко Н. Український Паваротті:/Розмова із співаком з Тернополя Я.Лемішкою/ //Ровесник.- 1997.- 1трав., порт.

Пастушенко Н. Ярослав Лемішка //Тернопілля"97: Регіон. річник.- Тернопіль, 1997.- С.582.

Собуцька В. У багрянці "Візерункових" мелодій /Про філармонійний фольклорний гурт "Візерунок" //Свобода.- 1998.- 17 жовт.

Ярославенко В. Чи потрібен Тернополю театр одного актора:/Творчий портрет артиста філармонії М.Булата/ //Свобода.- 1997.- 25 листоп.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Барвінський О.Г.	74
Бастюк В.І. - поет	51
Бессер В.Г. - видатний ботанік	47
Біднов В.О. - укр. історик	9
Білінський Д.Г. - скульптор	69
Велеснівський етнографічно-меморіальний музей	39
Вихрущ В.П. - поет, доктор економічних наук	19
850 років Шумську	101
Галька Г.М. - фольклорист	90
Герасимович Г.Ю. - вишивальниця	27
Гнатюк І.Ф. - поет	55
Горбатий Іван. Р. - поет, журналіст	49
Горбачевський І.Я. - академік	34
Горчинський А.А. - режисер, артист, композитор	52
Давидко Т.І. - актор	8
Данилишин С.І. - художник	10
Дмоховський Л. - професор	46
Думка П.А. - письменник	25
Загребельний П.І. - артист	44
Зарицький М.О. - математик	36
Коваль С.В. - артистка	65
Корнієнко О.З. - драматург	15
Косач О.П. - письменниця	58
Косовський Я.П. - письменник	82
Коссак М.А. - композитор	29
Купчинський Р.Г. - композитор, поет	72
Кусень В.С. - педагог, публіцист	54
Лупійчук В.В. - скульптор	86
Мазуркевич М. - актор кіно	89
Мамчур С.О. - живописець	13
Мидловський С.М. - актор, театральний діяч	18
Мельник В. - перекладач	16
Николишин Д.В. - письменник	76
Омелян Я.М. - художник	9
Опільський Ю.Л. - письменник	81
Пазізін М.І. - живописець	38
Парнас Я.О. - біохімік, академік	17
Пасіка В. - вчений-лікар, письменник	40
Пасіка О.А. - різьбяр	66
Петраш О.О. - літературознавець	30
Петрик А.І. - живописець	75
555 років - Ланівцям	96
545 років - Монастириську	97
Рубчак І.Д. - актор, співак	21
Рудницький М.І. - театральний критик, письменник	11
Савка О.І. - режисер, актор нач.упр. культури	22
Садівський Н. - математик і фізик	90
Словацький Ю. - письменник	67
Смеречанський Я.В. - композитор, диригент	32
Старицький М.Г. - співак	42

180 років з дня заснування Крем"янецького ліцею	92
Струхманчук Я.М. - графік	59
Топольницький Г.Г. - композитор	48
350 років з дня битви і укладення мирного договору під Зборовом	62
Устиянович К.М. - художник, письменник	91
Хім"як В.А. - артист	64
Храпливий З.В. - фізик-теоретик	23
Чайка М.М. - балетмейстер	33
Чепурко В. - поет	24
Чортківська офензива	41
470 років - Великому Глибочку	93
440 років - Гусятину	95
435 років - Скалату	98
435 років - Хоросткову	99
Чубатий М.Д.	83
60 років з дня заснування Терноп. обл. наук.бібліотеки	79
60 років з часу створення Терноп. обл. архіву	77
60 років з часу організації обл.метод. центру народної творчості	84
60 років з часу заснування Терноп. обл.філармонії	106
Шлемкевич М. - філософ	13
Шпитко О. - письменник, актор	28
Штокалко П.Л. - письменник	63
Ювілеї закладів культури, відомих працівників культури	104
та народних аматорських колективів	
Юрчакова Г.С. - артистка	88
Ярема Я.Я. - літературознавець	70